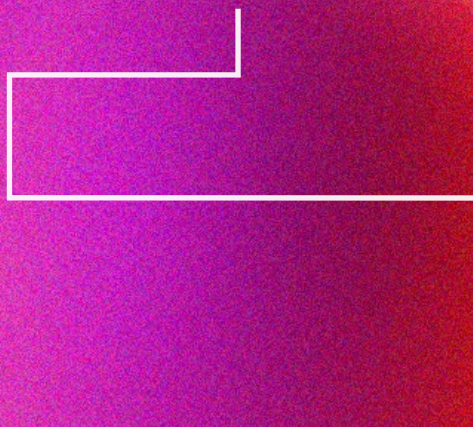

FROM AI

TO THE I

Η βιβλιοθήκη της σύγχρονης εποχής ως ένα χωρικό cloud

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων | Πολυτεχνική Σχολή | Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
Ιανουάριος 2025 | Ιωάννινα

Έλενα Κουκούλη

From AI to the I

Η βιβλιοθήκη της σύγχρονης εποχής ως ένα χωρικό cloud

From AI to the I

Η βιβλιοθήκη της σύγχρονης εποχής ως ένα χωρικό cloud

Έλενα Κουκούλη

Επιβλέπων καθηγητής: Κάρολος Γαλανός

From AI to the I

The library of modern-day age as a spacial cloud

*Στην μαμά μου και τη Λία που χωρίς εκείνες
τα βιβλία θα ήταν απλά αντικείμενα.*

«Πόσο δύσκολο μπορεί να είναι να προσπα-
θήσεις να χωρέσεις σε λίγες μόνο γραμμές
έναν ωκεανό από ευχαριστώ προς όλους τους
ανθρώπους που στάθηκαν πλάι σου σε ένα τόσο
σημαντικό κεφάλαιο της ζωής σου;»

Ευχαριστίες

Το πρώτο και πιο μεγάλο ευχαριστώ το οφείλω στον επιβλέποντα καθηγητή μου, κύριο Κάρολο Γαλανό, έναν εξαιρετικό καθηγητή, μα πάνω απ' όλα άνθρωπο, ο οποίος με τις γνώσεις, την καθοδήγηση και το πνεύμα του, έκανε τη συνεργασία μας αξέχαστη. Έτσι, αυτή η διπλωματική εργασία, που ξεκίνησε από μία απλή σκέψη, έγινε πραγματικότητα. Ευχαριστώ από καρδιάς.

Επίσης, ένα ιδιαίτερο ευχαριστώ ανήκει στην Εύη Βαρδάκα για την πολύτιμη βοήθεια και τον χρόνο της. Μέρος του φωτο-γραφικού υλικού ανήκει σε εκείνη και την ευχαριστώ που ήταν πρόθυμη τόσο να το μοιραστεί μαζί μου, όσο και να απαντήσει σε όλες τις ερωτήσεις κατά την θεωρητική μου έρευνα, έχοντας ήδη μελετήσει και εκείνη το οικόπεδο των παλιών στρατιωτικών φυλακών. Ευχαριστώ πάρα πολύ.

Το ευχαριστώ που οφείλω στην οικογένειά μου για την αγάπη και την πίστη τους σε εμένα, δεν θα μπορούσε να χωρέσει ούτε σε μερικές αράδες ούτε σε μία σελίδα χαρτί, γιατί χωρίς εκεί-νους δεν θα ήμουν ο άνθρωπος που είμαι σήμερα. Στους αγαπημέ-νους μου φίλους, την Αρετή, την Μαρία, την Μάγκυ, την Χάιδω, τον Θάνο, τον Κωνσταντίνο, τον Χριστόφορο, τα ευχαριστώ είναι λίγα για την υποστήριξη, την κατανόηση και τη φιλία σας. Ευχαριστώ που ήσασταν δίπλα μου και με ακούγατε να μονολογώ με τις ώρες για τις βιβλιοθήκες μου. Σας αγαπώ όλους πολύ.

Τέλος, ένα ευχαριστώ και σε όλους εκείνους, που φανερά και μη, έβαλαν το λιθαράκι τους σε αυτό το υπέροχο μέχρι τώρα ταξίδι στην αρχιτεκτονική.

Περιεχόμενα

01. / Οι βιβλιοθήκες

– 01.1 / Η ιστορική εξέλιξη της δομής της βιβλιοθήκης	19
– 01.2 / Βατικανό	25
– 01.3 / Sainte Geneviève	29
– 01.4 / Towards a new Architecture	39
– 01.5 / Centre George Pompidou	43
– 01.6 / Sendai Mediateque	53
– 01.7 / Seattle Library	59
– 01.8 / Συμπεράσματα	69

02. / Τρίτοι τόποι και βιβλιοθήκη

– 02.1 / Το ζήτημα της σύγχρονη εποχής	75
– 02.2 / Χώρος, χρήστης και βιβλιοθήκη	77
– 02.3 / Τρίτοι τόποι	81

03. / Πρόταση για μια πρότυπη σύγχρονη βιβλιοθήκη

– 03.1/ Πρόθεση	83
– 03.2/ Διαγραμματικά μοντέλα βιβλιοθηκών σήμερα	84
– 03.3 / Towards a new prototype	98
– 03.4 / Εισαγωγή του AI	100

04. / Ο τόπος

– 04.1 / Διαγράμματα S.W.O.T.	105
– 04.2 / Επιλογή οικοπέδου	114
– 04.3/ Content και context: Λειτουργία και μορφή	124
– 04.4/ Connectivity & timeline	134

05. / Σχεδιαστική προσέγγιση

– 05.1/ Σχεδιαστική προσέγγιση	143
– 05.2/ Επίλογος	166
– 05.3/ Μακέτα	178

Περίληψη

Η βιβλιοθήκη είναι ένας περίπλοκος χώρος, σχεδόν μυστηριακός και ατέρμονος στα βάθη του χρόνου. Όμως, έτσι είναι και η φύση της ανθρώπινης γνώσης και κατανόησης. Οι άνθρωποι επιθυμούμε να γνωρίσουμε το άγνωστο, όσο και αν μας τρομάζει η σκέψη, με την ίδια ένταση που επιθυμούμε την επαφή με άλλους. Μελετώντας την ιστορία της βιβλιοθήκης ως κτήριο και θεσμό διαχρονικά και τη θεωρία των τρίτων τόπων στην σύγχρονη εποχή, θέτουμε τα θεμέλια για την κατανόηση αυτού του σύνθετου χώρου. Ωστόσο, τι πρέπει να γίνει, όταν η τεχνολογία μπαίνει στην εξίσωση; Μέσα από τη συνύφανση της τεχνητής νοημοσύνης στον πυρήνα των κύριων λειτουργιών της βιβλιοθήκης, σκοπός αυτής της διπλωματικής εργασίας είναι να αναζητήσει τη σύνδεση μεταξύ του υλικού και του άυλου, ώστε να επαναπροσδιορίσουμε την αντίληψή μας για τον χώρο, πέρα από τον απτό και φυσικό, και ο άνθρωπος να μπορέσει να βιώσει αισθητηριακά ολοκληρωμένες εμπειρίες γύρω από την κατάκτηση της γνώσης.

Λέξεις κλειδιά:

Βιβλιοθήκη, AI, Τεχνητή νοημοσύνη, χωρικό cloud, τρίτοι τόποι, γνώση, υλικό, άυλο, χώρος, αισθήσεις, σύγχρονη εποχή

Abstract

The library is a complex space, almost mysterious and everlasting in the mists of time. But so is the nature of human knowledge and understanding. People desire to know the unknown, no matter how frightening the thought may be, with the same intensity that we desire contact with others. By studying the history of the library as a building and as a concept throughout time and the theory of third places in modern times, we lay the foundation for understanding this intricate space. But what is to be done when technology comes into the equation? Through the interweaving of Artificial Intelligence into the library’s core functions, the purpose of this diploma thesis is to seek the connection between the tangible and the immaterial, in order to redefine our perception of space, beyond the physical, so that man can experience sensory integrated experiences around the acquisition of knowledge.

Key words:

Library, AI, Artificial Intelligence, spacial cloud, third places, knowledge, tangible, intangible, space, senses, modern-day age

01./ Οι βιβλιοθήκες

«Το τυχαίο, το πεπρωμένο - που εμποτίζουν με το χρώμα τους τα περασμένα μπροστά στα μάτια μου - είναι συγχρόνως και εμφανώς παρόντα στον συνηθισμένο κυκεώνα των βιβλίων. Γιατί τι άλλο είναι αυτή η κατοχή παρά αταξία, όπου η συνήθεια έχει γίνει τόσο οικεία ώστε μπορεί να φαίνεται σαν τάξη;»

– Walter Benjamin,
"Αποσυνσκευάζω τη βιβλιοθήκη μου"

01.1/ Η ιστορική εξέλιξη της δομής της βιβλιοθήκης

Σκεπτόμενοι τη βιβλιοθήκη ως χώρο, αναδύεται μία πολύ συγκεκριμένη εικόνα στο νου, όπως μεγάλα έπιπλα γεμάτα με όλων των ειδών τα βιβλία, τα οποία φτάνουν μέχρι την οροφή στις περισσότερες περιπτώσεις, γραφεία μελέτης παρατεταμένα στη σειρά, βιβλιοθηκάριοι να εξυπηρετούν πίσω από γραφεία ή να παρελαύνουν στον χώρο τακτοποιώντας και οργανώνοντας τα βιβλία στις κατάλληλες θέσεις. Αν και εν μέρει σωστή και δικαιολογημένη, αυτή η αναπαράσταση της βιβλιοθήκης δεν είναι ικανή να αποτυπώσει και να περιγράψει την περιπλοκότητα και τη σύνθεση ενός τέτοιου χώρου. Επιχειρώντας τη μελέτη της βιβλιοθήκης και των ποικίλων εκφάνσεών της ως κτήριο και θεσμό μέσα στο πέρασμα του χρόνου, σκοπός του πρώτου μέρους της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η αποκωδικοποίηση των βασικών χαρακτηριστικών της, τα οποία αποτελούν τον κεντρικό ιδεολογικό και σχεδιαστικό της άξονα. Έτσι, ξεκινώντας με μία μικρή αναφορά στους αρχαίους χρόνους και ύστερα περνώντας από τον Μεσαίωνα και την Αναγέννηση στη βιομηχανική επανάσταση, καταλήγουμε στα τελευταία πενήντα χρόνια, όπου και θα αναδυθούν πολλές ακόμα εικόνες της βιβλιοθήκης, οι οποίες είναι όλες εξίσου ισχύουσες και σημαντικές.

Κατά τ' αρχαία χρόνια και συγκεκριμένα στην αρχαία Ελλάδα, η βιβλιοθήκη είχε περισσότερο αρχειακό χαρακτήρα. Βασικό μέλημα ήταν η διάδοση της πληροφορίας με σκοπό τη δημιουργία και την επέκταση των κοινωνιών, έναντι της μελέτης φιλοσοφικών και καλλιτεχνικών έργων, όπως θα δούμε ότι συμβαίνει μεταγενέστερα.¹ Εξίσου σημαντική ήταν και η προστασία αυτών των πολύτιμων πηγών, καθώς

01./ Laura Anna Gombos, «The History Of Libraries I. – Classical Antiquity», <https://princh.com/blog-the-history-of-libraries-classical-antiquity/>

02./ Ο.π., Gombos.

03./ Ομοίως.

04./ Παναγιώτα Αποστολοπούλου, «Οι βιβλιοθήκες στη μεσαιωνική Ευρώπη: Η περίπτωση των μοναστηριακών βιβλιοθηκών» (Πτυχιακή εργασία, Αλεξάνδρειο Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης, 2015), <http://eureka.teithe.gr/jspui/bitstream/123456789/13314/1/7358.pdf> σελ. 20

05./ Συντάκτες της Βικιπαίδεια, «Μεσαίωνας», Βικιπαίδεια, Η Ελεύθερη Εγκυκλοπαίδεια, <https://el.wikipedia.org/wiki/Μεσαίωνας>

06./ Laura Anna Gombos, «The History Of Libraries II. – Middle Ages And Renaissance», <https://princh.com/blog-the-history-of-libraries-middle-ages-and-renaissance/>

07./ Ομοίως.

και άλλων εγγράφων και αντικειμένων από φυσικές ή ανθρωπογενείς καταστροφές, όπως πλημμύρες, φωτιές, λεηλασίες και πολέμους. Συνεπώς το φυσικό αντίτυπο, είτε αυτό ήταν γραπτό είτε αντικείμενο, είχε εξέχουσα θέση στη λειτουργία και την οργάνωση της βιβλιοθήκης. Βέβαια, παρά την ανάγκη για διαφύλαξη και διάδοση της γνώσης, η βιβλιοθήκη δεν ήταν ανοιχτή προς όλους, σε αντίθεση με τη σύγχρονη εποχή, με τον δανεισμό των βιβλίων και των αρχείων να είναι ένα φαινόμενο που εμφανίζεται αρκετούς αιώνες αργότερα.² Συγκριτικά, στην Ρώμη, οι βιβλιοθήκες είχαν περισσότερο τον χαρακτήρα συλλογών, όπου σκοπός τους ήταν η ανάδειξη του κύρους του ιδιοκτήτη μέσα από την αρχιτεκτονική τους και οι οποίες ήταν άμεσα προσβάσιμες στους αναγνώστες με την ανάγνωση των βιβλίων να γίνεται μέσα στο κτήριο.³

Κάνοντας ένα χρονικό άλμα στα χρόνια του Μεσαίωνα, παρατηρούμε ότι η βιβλιοθήκη άλλαξε μορφή. Με την εκτενή διάδοση του χριστιανισμού και εξαιτίας της μετακίνηση του κέντρου της πνευματικής δημιουργίας από τη Ρώμη στο Βυζάντιο, η γνώση εστίαζε πλέον στην εκκλησία, αντί τη φιλοσοφία, επειδή οι τέχνες και οι επιστήμες είχαν μπει σε δεύτερη μοίρα.⁴ Σε συνδυασμό με την υποβαθμισμένη ποιότητα ζωής και την αποκοπή των μεσαιωνικών πόλεων από τα αστικά κέντρα, το ενδιαφέρον για τη λογοτεχνία και τα βιβλία πάσης φύσεως ελαττώθηκε σημαντικά.⁵ Έτσι, ανεγέρθηκαν οι μοναστηριακές βιβλιοθήκες, οι οποίες διαφύλατταν τα βιβλία και λειτουργούσαν ως κέντρα μάθησης για τους μοναχούς.⁶ Ο δανεισμός ήταν σπάνιο φαινόμενο και προϋπέθετε την αντικαταβολή ενός αντίτιμου από τον δανειζόμενο. Ένα ιδιαίτερο φαινόμενο που παρατηρείται σε αυτές τις βιβλιοθήκες είναι τα αλυσοδεμένα βιβλία στα ράφια και τα έπιπλα μελέτης.⁷ Όμως, στο πλαίσιο της προστασίας των βιβλίων, η διάδοση της γνώσης περιορίστηκε εις βάρος της φυσικής υπόστασης τους.

01./ Αγνώστου, Βοδληιανή Βιβλιοθήκη, Οξφόρδη

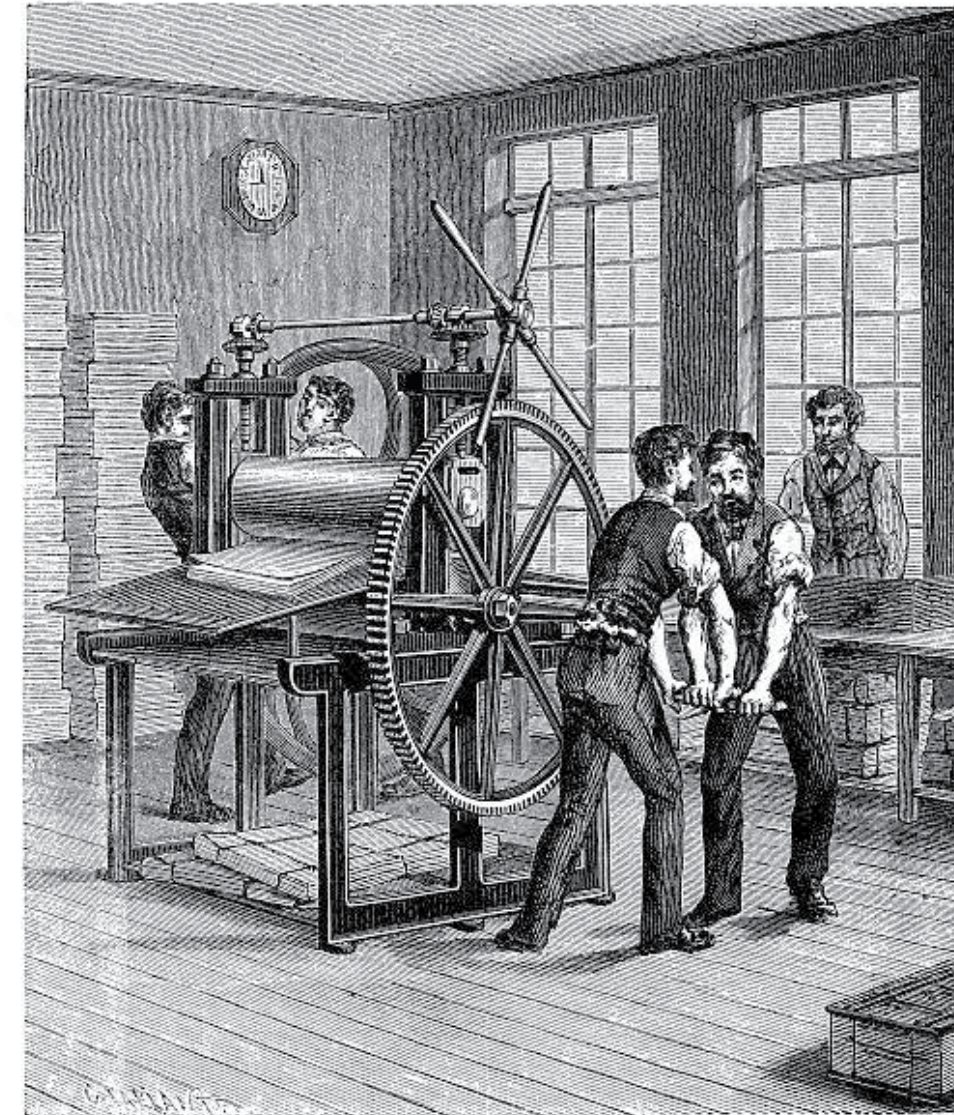
08./ Ο.π., Gombos.

09./ Ομοίως.

Με το πέρασμα προς την Αναγέννηση, παρατηρείται πρόοδος στην εκπαίδευση και τον αλφαριθμητισμό, εξαιτίας της επαναφοράς του ανθρώπου στο κέντρο της επιστημονικής και φιλοσοφικής δραστηριότητας, καθώς και της εδραίωσης πανεπιστημίων και άλλων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων ανά την Ευρώπη.⁸ Έτσι, αυξήθηκε σημαντικά ο αριθμός των μελετητών που χρησιμοποιούσαν τις βιβλιοθήκες αυτών των ιδρυμάτων, οι οποίες ήταν γεμάτες με σπουδαία βιβλία, γύρω από τα μαθηματικά, τη φιλοσοφία, τη θρησκεία και την επιστήμη. Πλέον, ο μελετητής γίνεται εξερευνητής και στόχος δεν είναι η απλή απόκτηση της γνώσης, αλλά η μελέτη, η σύνδεση και η ανακάλυψη νέων ιδεών, όπως συνέβη με την ανακάλυψη της τυπογραφίας από τον Γουτεμβέργιο το 1440 μ.Χ.⁹

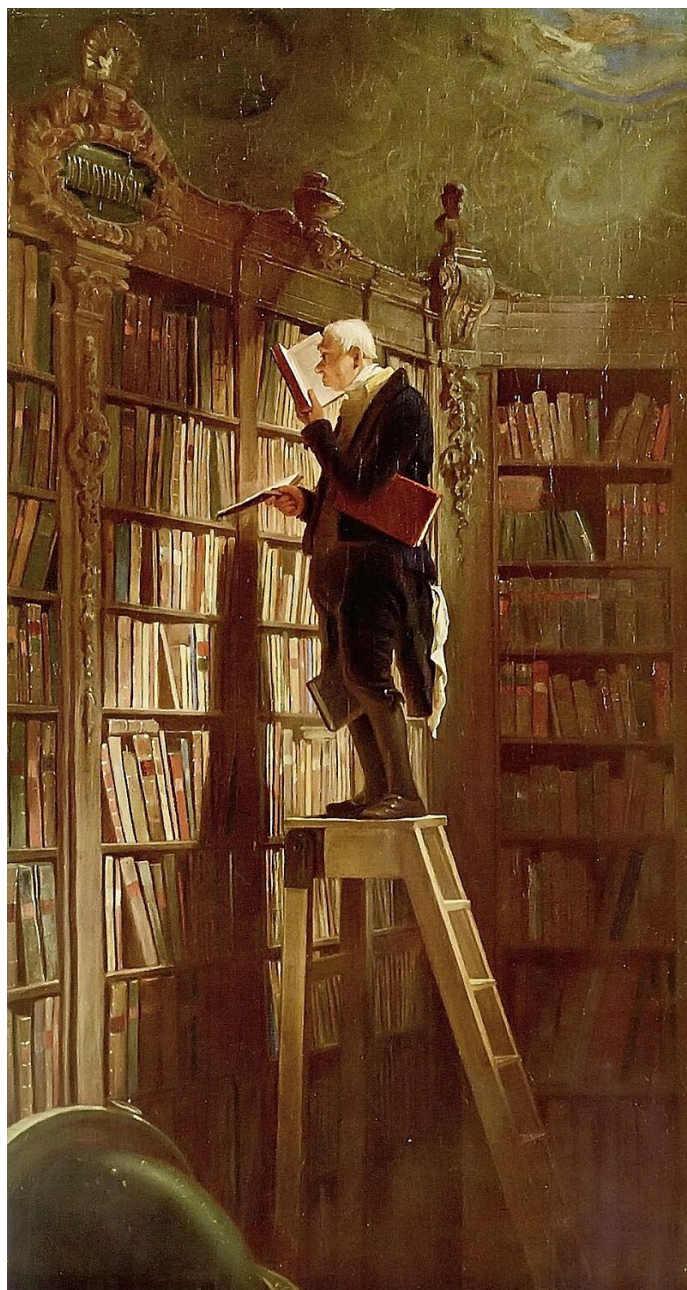
Γράμματα εσείς,
 συνεχίστε να πέφτετε
 σαν πολύτιμη γραμμή
 στο δρόμο μου.
 Γράμματα όλων όσοι ζουν
 και πεθαίνουν,
 γράμματα από φως,
 από φεγγάρι,
 από σιωπή,
 από νερό,
 σας αγαπάω εγώ
 και μέσα σας μαζεύω [...]

- Pablo Neruda, Ωδή στην τυπογραφία

02./ Αγνώστου, Antique illustration of book production & printing press

03./ Carl Spitzweg, *Ο βιβλιοφάγος* (περ. 1850)

01.2/ Βατικανό

Το αρχέτυπο και το ζήτημα της προσβασιμότητας στη γνώση

Για να ορίσουμε την βιβλιοθήκη ως χώρο, θα πρέπει να βρούμε ένα αρχιτεκτονικό παράδειγμα που να αποτελεί το αρχέτυπο αυτής της τυπολογίας, ώστε να μπορέσουμε να αντλήσουμε τα απαραίτητα χαρακτηριστικά. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, αυτό θα είναι η βιβλιοθήκη του Βατικανού, η οποία βρίσκεται στην πόλη του Βατικανού μέσα στο παλάτι, με την είσοδο στο κτήριο να γίνεται από το Μπελβεντέρε. Αποτελεί τη βιβλιοθήκη της Αγίας Έδρας και εδραιώθηκε επισήμως το 1475 από τον πάπα Σίξτο Δ', αν και η αρχική σύλληψη για μία «δημόσια βιβλιοθήκη» ανήκε στον πάπα Νικόλαο Ε'.

Ωστόσο, η βιβλιοθήκη του Βατικανού δεν υπήρξε ποτέ «ανοιχτή» βιβλιοθήκη με τον τρόπο που σκεφτόμαστε σήμερα αυτόν τον όρο.¹⁰ Ο Πάπας Σίξτος Δ' είχε δηλώσει πως η βιβλιοθήκη «στήθηκε προς χρήση από όλους τους μελετητές της τότε εποχής, αλλά και των επόμενων»¹¹, δήλωση που εμφανώς είχε ρητορικό χαρακτήρα, καθότι το Βατικανό δεν θεωρήθηκε ποτέ δημόσια βιβλιοθήκη. Κατά τον 15ο αιώνα, η βιβλιοθήκη εξυπηρετούσε τις ανάγκες της Ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας και των ακαδημαϊκών της εποχής ακολουθώντας το πρότυπο της μοναστηριακής βιβλιοθήκης, όπου τα βιβλία ήταν αλυσοδεμένα στα τραπέζια μελέτης.¹² Συνεπώς, παρατηρούμε ότι αν και υπήρχε η πρόθεση για μία ανοιχτή προς όλους τους μελετητές βιβλιοθήκη, δεν είχε καλλιεργηθεί ακόμα το έδαφος για ένα τέτοιο εγχείρημα.

Με τη στενή σύνδεση της βιβλιοθήκης ως θεσμό και της εκκλησίας, η γνώση δεν ήταν διαθέσιμη προς τους απλούς πολίτες. Αλλά ακόμα και να ήταν, η χρήση της ίδιας της βιβλιοθήκης ήταν ιδιαιτέ-

10./ Kenneth M. Setton, "From Medieval to Modern Library", in *Proceedings of the American Philosophical Society*, Vol. 104, No. 4 (Aug. 15, 1960): 371-390, σελ. 372

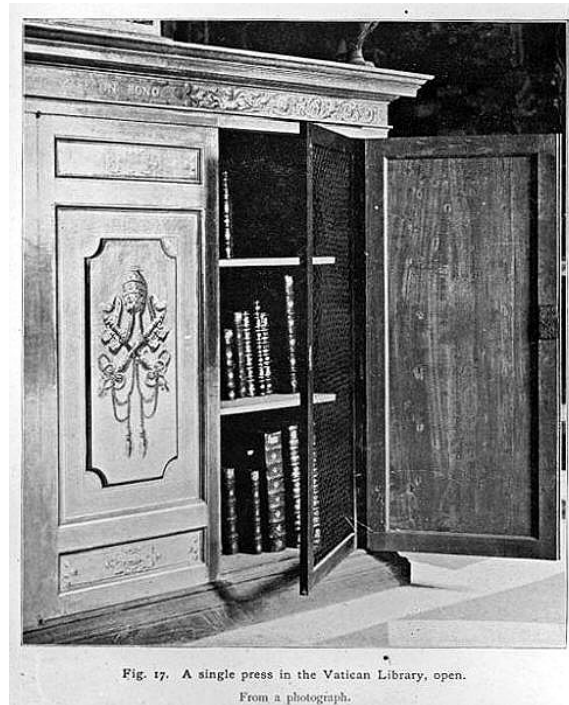
11./ "for the use of all scholars both of our own age and of time to come" (Muntz and Fabre, 299). – Ομοίως.

12./ Ο.π., Setton, σελ. 379.

13./ Wikipedia Contributors, "Vatican Library", Wikipedia, The Free Encyclopedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Vatican_Library

πως περίπλοκη και το περιεχόμενο των βιβλίων αρκετά ειδικό. Πλέον θεωρείται μία ερευνητική βιβλιοθήκη στην οποία επιτρέπεται η είσοδος μόνο σε όσους είναι σε θέση να τεκμηριώσουν τα προσόντα τους ως ερευνητές, αποκλείοντας την πρόσβαση σε οποιονδήποτε άλλο επισκέπτη.¹³ Ο κύριος λόγος είναι η προστασία των σπάνιων και πολύτιμων βιβλίων και αντικειμένων από την φθορά, την κλοπή και τον βανδαλισμό.

04./ Fritz Milkau, *Έπιπλο βιβλιοθήκης στο Βατικανό* (1901)

- Από το "The Care of Books" του John Willis Clarck (Fig. 17, p.48)

05./ Michal Osmenda, *The Sistine Hall*, παραγγέλθηκε από τον Πάπα Σίξτο ΣΤ' στα τέλη του 16ου αιώνα (2008)

- Αρχικά ήταν μέρος της Βιβλιοθήκης του Βατικανού. Πλέον χρησιμοποιείται από το Μουσείο του Βατικανού.

01.3/ Sainte Geneviève

Πρώτη νύξη στην καινοτομία και το πνεύμα της εποχής

Σχεδόν μισό αιώνα αργότερα, το 1838 στη Γαλλία, η κυβέρνηση απο-
φασίζει να φτιάξει την πανεπιστημιακή βιβλιοθήκη του Παρισιού. Για
πρώτη φορά, η βιβλιοθήκη θα στεγαζόταν σε ανεξάρτητο κτήριο και όχι
σε παράρτημα κάποιου κάστρου ή μοναστηριού, γεγονός – σταθμός για
την ιστορία της ως θεσμός και ως χώρος, αφού αποτελεί και τον πρώτο
θεμελιώδη λίθο για την ανοιχτή προς όλους βιβλιοθήκη.¹⁴ Ο αρχιτέκτο-
νας που επιλέχθηκε να αποπερατώσει το έργο ήταν ο Henry Labrouste,
ένα έργο που αποτέλεσε και την πρώτη του ανάθεση στα 40 του χρόνια.
Ο λόγος για τον οποίο αδυνατούσε να αναλάβει κάποιο έργο ήταν η νύξη
του με την Ακαδημία της Αρχιτεκτονικής.

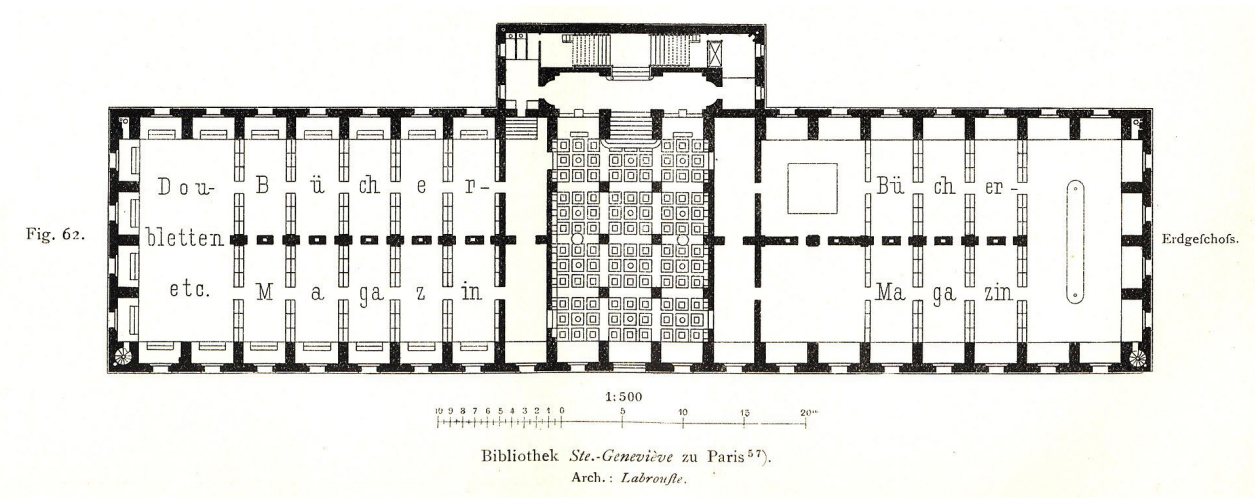
Το κτήριο είχε συγκεκριμένο οικόπεδο, το οποίο βρισκόταν στην
καρδιά της Λατινικής συνοικίας του Παρισιού. Εκεί, όντας συγκεντρω-
μένες όλες οι σχολές της πρωτεύουσας και οι μεγαλύτερες εκπαιδευτικές
εγκαταστάσεις, ο Labrouste έπρεπε να λάβει υπόψιν του τη φιλοξενία
500 μαθητών την ημέρα, αλλά και τον μεγάλο όγκο έργων που έπρεπε να
βρίσκονται στο κτήριο (περίπου 80.000 έργα). Αντίστοιχα με το Βατικα-
νό, η βιβλιοθήκη της Sainte Gevenieve, όφειλε να διαφυλάττει τα πολύ-
τιμα βιβλία και αντικείμενα που θα αποτελούσαν τη συλλογή της, αλλά
και να παρέχει έναν χώρο μελέτης για τους σπουδαστές και τους λοιπούς
μελετητές, τόσο άντρες όσο και γυναίκες, οι οποίοι ήταν ευπρόσδεκτοι να
χρησιμοποιήσουν τους χώρους της.¹⁵

Το όραμα του Labrouste για το κτήριο της βιβλιοθήκης ήταν
η εξιδανικευμένη ιδέα ενός χώρου μελέτης, ο οποίος θα ήταν ανοιχτός
προς όλους.¹⁶ Με λίγα λόγια, το όραμα αφορούσε ένα κτήριο που μεταλ-

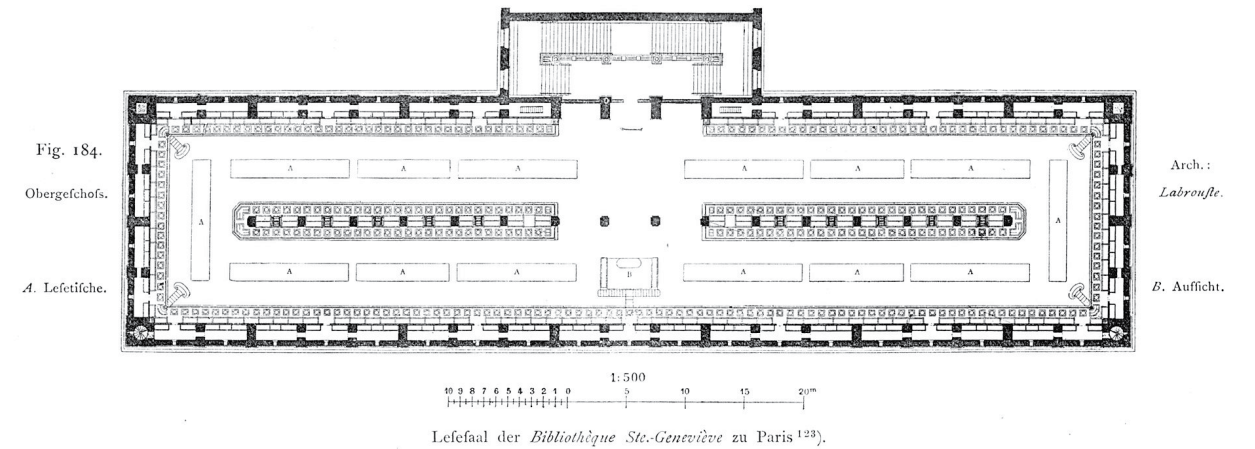
14./ Architectures, Vol.1, Ep. 45, "La
bibliothèque Sainte-Genève",
παραγωγή και σκηνοθεσία Richard
Corans & Stan Neumann, συγγραφή
Juliette Garcias, (Γαλλία, 2010),
26:16, [https://www.youtube.com/
watch?v=Nppr08mEks4](https://www.youtube.com/watch?v=Nppr08mEks4)

15./ Στο ίδιο.

06./ Henry Labrouste, *Ground floor plan, Handbuch der Architektur* (1893)

07./ Henry Labrouste, *Original reading room floor plan, Handbuch der Architektur* (1893)

λάσσεται με την εποχή του και το Παρίσι του 1800 περνούσε ήδη στη βιομηχανική εποχή. Επομένως, η λειτουργία είχε πρωταρχικό ρόλο στον σχεδιασμό και αυτό γίνεται κατανοητό στη λύση που δίνει ο Labrouste: τρεις όγκοι, ο καθένας με τη δική του χρήση, η οποία εμφανίζεται στη διαχείριση των όψεων. Στο ισόγειο, που ορίζεται ως ο πρώτος όγκος, γίνεται η απόθεση των αρχαίων έργων και των βιβλίων, [Εικόνα 06] ενώ στον πρώτο όροφο, και κατ' αντιστοιχία στον δεύτερο όγκο, βρίσκεται το δωμάτιο ανάγνωσης και μελέτης. [Εικόνα 07] Πρώτη φορά συμβαίνει ο διαχωρισμός του χώρου διαφύλαξης των βιβλίων από αυτόν της μελέτης τους, κάτι που εντοπίζεται και στην όψη, εξαιτίας της διαχείρισης των ανοιγμάτων – μικρά και στενά στο ισόγειο, μεγάλα και ανοιχτά στον όροφο του αναγνώστη. ¹⁷ Η σύνδεση των δύο γίνεται από τον τρίτο όγκο, ο οποίος είναι το κλιμακοστάσιο, έτσι ώστε αυτό να μην παρεμβάλλεται ανάμεσα στους άλλους δύο όγκους. Δίνοντας στο κλιμακοστάσιο δική του υπόσταση και σημασία, παράλληλα επιτυγχάνεται ο σκοπός που είχε στο νου του ο Labrouste – η καθοδήγηση του μελετητή από «το σκοτάδι της άγνοιας προς το φως της γνώσης». ¹⁸ [Εικόνα 11]

Το κτήριο της Sainte Genevieve χαρακτηρίζεται από την καινοτομία του, η οποία έγκειται ή μάλλον αναδεικνύεται στα υλικά και τις τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν στην κατασκευή, με κυριότερο τον σίδηρο. Ο σίδηρος είναι ένα άφλεκτο, βιομηχανικό υλικό, το οποίο μέχρι τότε συναντώνταν σε κτήρια με καθαρά λειτουργική χρήση, όπως σταθμούς τρένων, αγορές, γέφυρες και όχι σε κτήρια με «ευγενή» λειτουργικά προγράμματα, όπως οι βιβλιοθήκες, τα παλάτια και οι ναοί. Αξιοσημείωτο είναι ότι η χρήση του σιδήρου δεν ήταν μόνο λειτουργική, αλλά εμφανής και διακοσμητική. ¹⁹ Η χρήση των προκατασκευασμένων μεταλλικών στοιχείων έρχεται σε αντίθεση με την υλικότητα και τον χρωματισμό της πέτρας, δημιουργώντας ένα παιχνίδι αντιθέσεων μέσα στον χώρο της

16./ Ο.π., Copans & Newman.

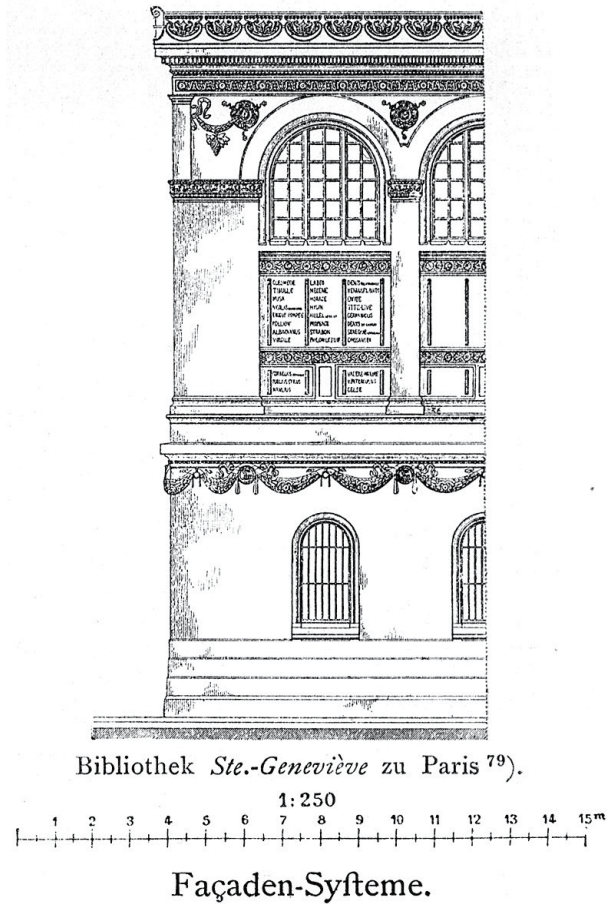
17./ Ομοίως.

18./ Ομοίως.

19./ Ομοίως.

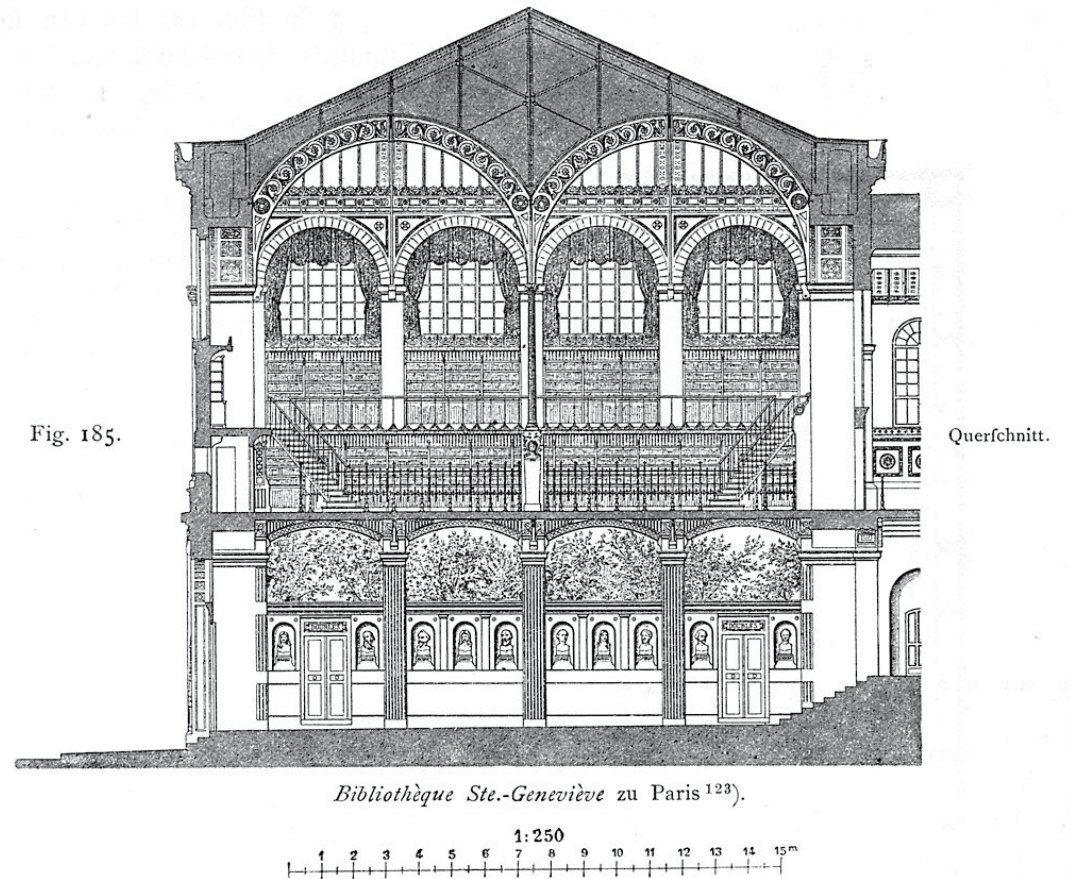

Fig. 83.

βιβλιοθήκης. Εσωτερικά, η ένωση των πέτρινων κίονο-στοιχιών που βρίσκονται στο ισόγειο γίνεται με αψίδες από χυτό σίδηρο, ενώ αντίστοιχα στον όροφο ο μεταλλικός σκελετός εμφανίζεται στις κολώνες και τα τόξα που υποστηρίζουν την οροφή. [Εικόνα 09] Στην όψη τα μεταλλικά στοιχεία τονίζουν τις λεπτομέρειες του εσωτερικού, το οποίο αποκαλύπτεται ως διακοσμητικό στοιχείο εξωτερικά. [Εικόνα 08]

Το κτήριο της βιβλιοθήκης Sainte Geneviève είναι ένας ιστορικός σταθμός στην αρχιτεκτονική των βιβλιοθηκών, επειδή ο αρχιτέκτονας της ήταν αρκετά θαρραλέος για να τολμήσει να αφουγκραστεί και να συμβαδίσει με την καινοτομία της εποχής, εγχείρημα που απεδείχθη επιτυχημένο, αφού η βιβλιοθήκη δεν έχει μείνει άδεια για περισσότερα από 150 χρόνια τώρα, ενώ παραμένει ένας χώρος έμπνευσης και γνώσης.²⁰

10./ Thomas in Edward Edwards, *The reading room in 1859, London* (1859)

11./ Marie-Lan Nguyen, *Entry hall of the Bibliothèque Sainte-Geneviève, Paris (2011)*

12./ Marie-Lan Nguyen, *Reading room of the Bibliothèque Sainte-Geneviève, Paris (2011)*

01.4/ Towards a new Architecture

Η αρχιτεκτονική οφείλει να ακολουθεί το πνεύμα της εποχής

Έναν αιώνα αργότερα, το 1923, ο αρχιτέκτονας Le Corbusier, εκδίδει το βιβλίο «Προς μία νέα αρχιτεκτονική»²¹, μία σειρά εκθέσεων μέσα από τις οποίες υποστηρίζει και διερευνά τις ιδέες της Μοντέρνας αρχιτεκτονικής. Ο Le Corbusier δηλώνει πως η αισθητική του μηχανικού και η αρχιτεκτονική συμπορεύονται.²² Η πρώτη διακατέχεται από το πνεύμα των μαθηματικών, της οικονομίας και δια μέσου αυτών και από το πνεύμα της συμπαντικής αρμονίας, ενώ η αρχιτεκτονική είναι ικανή μέσα από την οργάνωση των μορφών και την τάξη να επηρεάσει το συναίσθημα και τις σχέσεις των ανθρώπων, διότι πρεσβεύει την αίσθηση της ομορφιάς και του κάλλους. Εντούτοις, για τον Le Corbusier στην εποχή που γράφει αυτά τα δοκίμια, η αισθητική του μηχανικού βρίσκεται στην ακμή της, ενώ η αρχιτεκτονική αντιμετωπίζει μία οπισθοδρόμηση.

Ένα από τα δοκίμια ονομάζεται «*Mass-production houses / Σπίτια μαζικής παραγωγής*». Από τον τίτλο και μόνο διαπιστώνουμε μία αλλαγή στον ιδεολογικό άξονα της εποχής. Θεωρούσε το σπίτι ως μηχανή και συγκεκριμένα μία μηχανή κατοίκησης.²³ Σημειώνει πως το κτήριο δεν είναι πια μνημείο, ενώ η αισθητική και το κάλλος αντικαταστάθηκαν από τη λειτουργικότητα και τη χρήση. Οι ρόλοι έχουν αντιστραφεί. Η λειτουργία καθορίζει τη μορφή, ενώ άυλα στοιχεία, όπως το φως, η σκιά, οι τοίχοι, ο ίδιος ο χώρος γίνονται ενσυναίσθητα εργαλεία της αρχιτεκτονικής, η οποία πλέον παράγει και παράγει μαζικά. Συνεπώς, κάθε κτήριο δεν αποτελεί τη δική του μοναδική και ανεπανάληπτη οντότητα, αλλά ένα αντίγραφο ενός αρχικού το οποίο είναι ικανό να πολλαπλασιάζεται ανάλογα με την ζήτηση.

21./ Le Corbusier, *Towards a New Architecture*, μτφρ. Frederick Ethcells, (Νέα Υόρκη: Dover Publications, Inc., 1927)

22./ Ομοίως, σελ. 1

23./ Ομοίως, σελ. 7

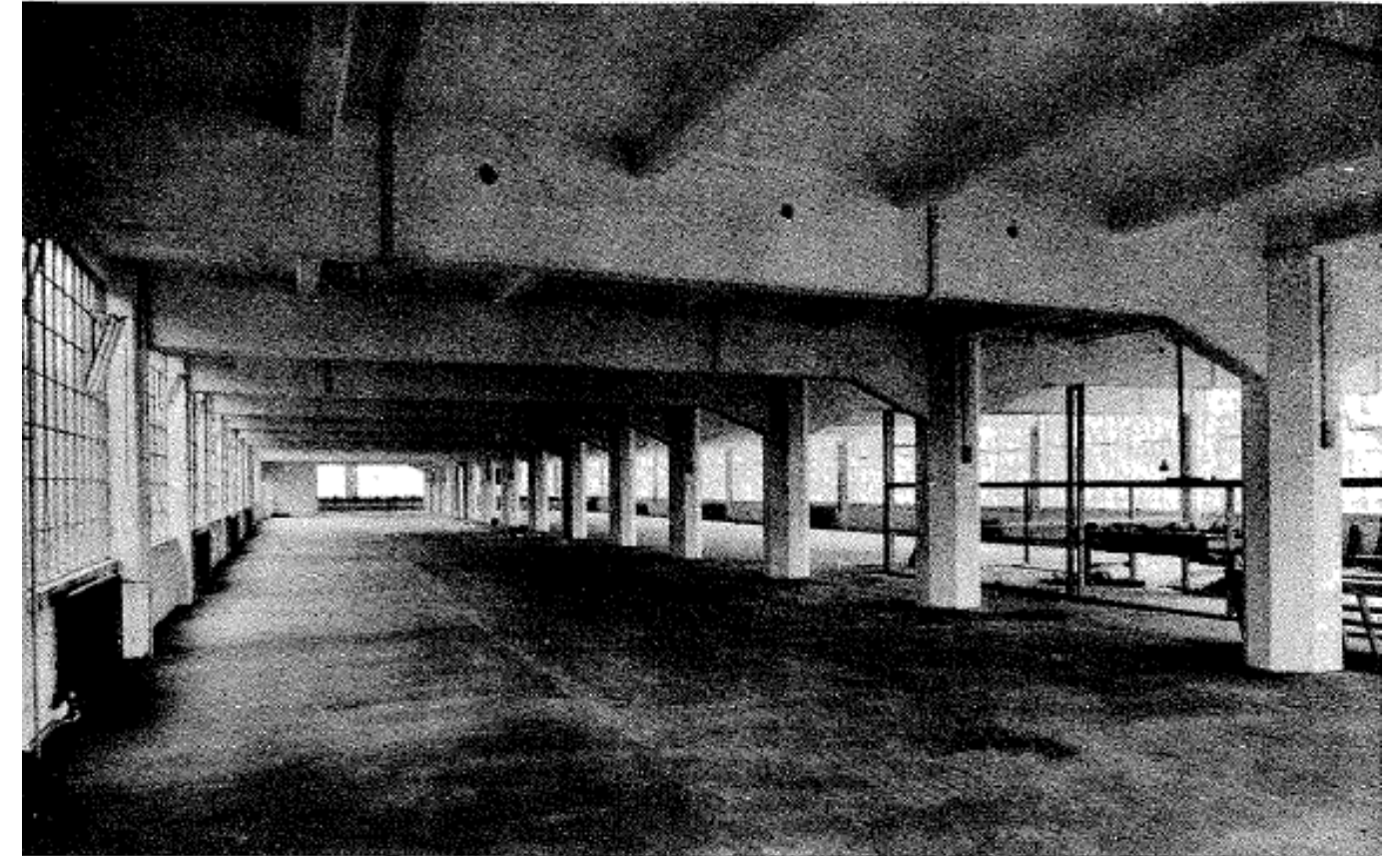
24./ Ο.π., Le Corbusier, σελ. 6

25./ Ομοίως, σελ. 3

26./ Ομοίως, σελ. 7

Ο Le Corbusier επισημαίνει κατ' επανάληψη τη σημασία της αναθεώρησης των αξιών της αρχιτεκτονικής.²⁴ Μέσα από τη βιομηχανία και το πέρασμα στη μαζική παραγωγή, πιστεύει ότι έχουμε έρθει αντιμέτωποι με μία επανάσταση και το πρόβλημα της προσαρμογής σε αυτή τη νέα πραγματικότητα. Στο δοκίμιο «*Eyes which do not see / Μάτια που δεν βλέπουν*», υποστηρίζει πως μία καινούργια εποχή έχει ξεκινήσει, η οποία διακατέχεται από ένα νέο πνεύμα.²⁵ Χαρακτηριστικά της είναι η λογική και ο πειραματισμός με απώτερο σκοπό να προκύψει ένα νέο σύνολο αρχών και προτύπων. Είναι μία εποχή ζύμωσης νέων ιδεών, υλικών, τεχνικών και εργαλείων. Όμως, θεωρεί πως η αρχιτεκτονική αδυνατεί να το αντιληφθεί και να το κατανοήσει, αφού την καταπνίγει η παράδοση, δηλαδή τα «στυλ».²⁶ Ο Le Corbusier, λοιπόν, στρέφεται μακριά από την παράδοση, προς αναζήτηση αυτού του νέου πνεύματος, το οποίο φέρνει η βιομηχανική επανάσταση και η εξέλιξη της τεχνολογίας και το οποίο εμείς σήμερα ονομάζουμε *Μοντέρνο Κίνημα*. Εξού και «μάτια που δεν βλέπουν», γιατί η αρχιτεκτονική έχει μείνει στάσιμη απέναντι στην αλλαγή και το πνεύμα της νέας εποχής.

Όμως, είναι αλήθεια αυτό που υποστηρίζει ο Le Corbusier ή υπάρχουν παραδείγματα που να αποδεικνύουν το αντίθετο; Πιθανόν τελικά, η αρχιτεκτονική να μην έχει μείνει στάσιμη απέναντι στην εξέλιξη και την πρόοδο, αλλά να αρχίζει να αφουγκράζεται και να υποδέχεται την αλλαγή.

A MODERN FACTORY. SMART & STEWART, ARCHITECTS

13./ Le Corbusier, *Towards a New Architecture*, France (1923)

01.5/ Centre George Pompidou

Η νέα πολιτισμική διάσταση και η σύνδεση κτηρίου - πόλης

Ως τώρα, έχουμε δει τον αντίκτυπο της κοινωνίας στον θεσμό της βιβλιοθήκης, αλλά ένα από τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα της σύγχρονης εποχής είναι αυτό του κέντρου George Pompidou, το οποίο ολοκληρώθηκε το 1977, μισό αιώνα ύστερα από τη δημοσίευση του βιβλίου «Προς μία νέα αρχιτεκτονική». Ο George Pompidou ήταν πολιτική φιγούρα της Γαλλίας την δεκαετία του ‘60 και ‘70 με ιδιαίτερη αγάπη για τη μοντέρνα τέχνη και αρχιτεκτονική. Οι μοντερνιστικές του ιδέες και πεποιθήσεις έρχονταν σε αντιπαράθεση με τα πιο «συντηρητικά» – κατ’ εκείνον – πρότυπα της τότε γαλλικής κοινωνίας, ενώ οι κοινωνικές και πολιτικές αναταραχές εκείνης της περιόδου, εμπόδισαν την πολιτιστική εξέλιξη της Γαλλίας και το όραμά του για τον εκμοντερνισμό της.²⁷ Όταν το 1969 εκλέγεται πρόεδρος της Γαλλίας, βάζει πλώρη για την υλοποίηση ενός πολιτιστικού κέντρου, το οποίο θα ήταν τόσο ένα μουσείο για την μοντέρνα τέχνη όσο και ένα κέντρο πολιτισμού, μουσικής, κινηματογράφου, βιβλίων και οπτικοακουστικού υλικού. Σύμφωνα με τον Πρόεδρο του κέντρου Αλέν Σεμπάν, ο Pompidou υποστήριζε πως **«μία κοινωνία η οποία δεν έχει μία φυσική και καλή σχέση με τις δημιουργίες της εποχής της, είναι μία κοινωνία η οποία θα δυσκολεύεται ακόμα περισσότερο για να εκμοντερνιστεί»**.²⁸ Έτσι, μέσα από έναν πρωτοφανή διεθνή αρχιτεκτονικό διαγωνισμό, επιλέγεται η πρόταση δύο νέων σχετικά αρχιτεκτόνων, των Renzo Piano και Richard Rogers.

Το οικόπεδο το οποίο είχε επιλεγεί για το πρότζεκτ ήταν η συνοικία της Beaubourg, ένα εγκαταλελειμμένο οικοδομικό τετράγωνο, το οποίο είχε μείνει ανεκμετάλλευτο έπειτα από την κατεδάφισή του το 1930.

27./ Behind The Artist, Season 1, Ep. 07, “Pompidou”, αφήγηση Annette Rizzo, συγγραφή Nicolas Valode, (ΗΠΑ, 2013), 55:16, <https://www.youtube.com/watch?v=Nppr08mEks4>

28./ Ομοίως.

14./ Wikipedia Contributor, *Place Georges Pompidou, Paris IVe, France (2009)*

Οι συγκυρίες για το όραμα του Πομπιντού ήταν ευνοϊκές, αφού παράλληλα στο ίδιο οικόπεδο έτρεχε ένα πρότζεκτ για τη δημιουργία μίας βιβλιοθήκης, η οποία έλειπε από το Παρίσι. Εν τέλει, τα δύο πρότζεκτ, αυτό της βιβλιοθήκης και του μουσείου, συνδυάστηκαν, ώστε να διαμορφώσουν την τελική χρήση του κτηρίου.²⁹ Έτσι, ένα ευρύτερο κοινό θα είχε την ευκαιρία να έρθει σε επαφή με ποικίλα πολιτισμικά ερεθίσματα, όπως ο γραπτός λόγος, ο κινηματογράφος και η μουσική.

Όσον αφορά τη χωρική διάταξη του έργου, κεντρική ιδέα των αρχιτεκτόνων ήταν να αξιοποιήσουν το μισό οικόπεδο, παραχωρώντας το άλλο μισό σε μία πλατεία – μία πιάτσα – έτσι ώστε το έδαφος να ελευθερωθεί και η πόλη να εισέρχεται μέσα στο μουσείο. Επομένως, δημιουργήθηκε ένα επίπεδο κάτω από το μηδέν, το οποίο οδηγεί προς το εσωτερικό του κτηρίου. Από την άλλη το ίδιο το κτήριο θα τρυπούσε τον Παριζιάνικο ουρανό, ξεπερνώντας το επιτρεπόμενο ύψος των 25μ.³⁰ [Εικόνα 14]

Στο κέντρο George Pompidou, το λεξιλόγιο του Μοντέρνου κινήματος παίρνει μορφή. Ο ίδιος ο Renzo Piano, σε συνέντευξή του μετά τη νίκη τους στον διαγωνισμό, δηλώνει το εξής: **«Το πρώτο πράγμα που αποφασίσαμε να κάνουμε ήταν να γίνει κάτι παραπάνω από ένα κτήριο, ένα σύστημα, κάτι ελεύθερο που μπορεί να ανακαινιστεί, που μπορεί να αλλάξει με τις καταστάσεις και τον χρόνο. Αυτή η πρόθεση για το κτήριο ήταν το ακριβώς αντίθετο από ένα μνημείο.»**³¹ Ακόμα και σε αρχιτεκτονικό επίπεδο, η βιβλιοθήκη παύει να είναι ένα κλειστό κουτί μέσα από το οποίο δεν μπορεί να δει ο οποιοσδήποτε, αλλά ανοίγει, έτοιμη να υποδεχτεί όποιον αναζητεί τη γνώση.

Σε αυτή τη λογική της υπέρβασης, αντιμετωπίστηκε και ο συνολικός σχεδιασμός. Οι χρήσεις, χωρίς να έχουν προσδιοριστεί ακόμα, άρχιζαν να μπλέκονται μεταξύ τους, να μεταλλάσσονται και αυτό γίνεται

29./ Ο.π., Annette Rizzo.

30./ Ομοίως.

31./ Ομοίως, @01:50.

32./ Ο.π., Annette Rizzo.

33./ Ομοίως.

εμφανές στην διαχείριση των open-plan πλατό που ορίζουν τους ορόφους.³² Εφόσον το λειτουργικό πρόγραμμα ήταν ακόμα ανοιχτό, τα πλατό μπορούσαν να απελευθερωθούν από τις τεχνικές υποδομές, οι οποίες για πρώτη φορά εμφανίζονται στο εξωτερικό του κτηρίου ως ένας εξωσκελετός, μία αντίστροφη πρακτική από την συνήθη, όπου οι κτηριακές λειτουργίες αποκρύπτονται. Παρόμοια αντιμετώπιση έχουμε εντοπίσει και στην βιβλιοθήκη της Sainte Geneviève, όπου η χρήση του κάθε ορόφου, γινόταν εμφανής από τη διαχείριση της όψης, επειδή τα λειτουργικά στοιχεία, όπως ο μεταλλικός σκελετός που υποστήριζε εσωτερικά το κτήριο, εμφανίζονταν στο εξωτερικό του. Στο Beaubourg, αυτό επιτυγχάνεται με την χρωματική κατηγοριοποίηση των σωλήνων της όψης. [Εικόνα 15]

Όμως, τα πλατό δεν ήταν τα μόνα λειτουργικά στοιχεία τα οποία απελευθερώθηκαν από το στατικό λειτουργικό τους πρόγραμμα. Το σημαντικότερο στοιχείο της όψης ήταν – και εξακολουθεί να είναι – η μεγαλύτερης κυλιόμενη σκάλα, η οποία διατρέχει διαγώνια όλο το μήκος και ύψος του κτηρίου. Ο Le Corbusier ονόμαζε αυτά τα αρχιτεκτονικά στοιχεία «αρχιτεκτονικούς διαδρόμους / architectural walkways». Τρυπώντας, λοιπόν, τον Παριζιάνικο ουρανό, υπερβαίνει την απλή λειτουργική χρήση της και καθίσταται ένα σύμβολο «ανάβασης» προς τον πολιτισμό, ένα τεχνολογικό επίτευγμα, το οποίο απελευθερώνει τον άνθρωπο προς τη φύση, τον ουρανό.³³ [Εικόνα 17]

Επομένως, παρατηρούμε μία αλλαγή στην έννοια της βιβλιοθήκης, η οποία μεταλλάσσεται και παίρνει μία διαφορετική πολιτισμική διάσταση. Σκοπός της δεν είναι μόνο η προστασία των βιβλίων, δηλαδή η βιβλιοθήκη δεν ορίζεται πια ως ένα θησαυροφυλάκιο γνώσης, αλλά ως ένας χώρος όπου προάγει τη διάδοση του πολιτισμού σε ένα ευρύτερο κοινωνικό και πολιτιστικό πλαίσιο και όπου το κτήριο, ακολουθώντας το πνεύμα της εποχής του, μετατρέπεται σε έναν χώρο πολύ πιο περίπλοκο και ταυτόχρονα πιο προσωπικό. [Εικόνα 16]

15./ Victor Kiev, Οι χρωματιστοί σωλήνες της πρόσοψης του George Pompidou, Παρίσι

*Βρήκα το βήμα μου – βρήκα τη στάση μου – βρίσκω την αναπνοή μου.
Τα μάτια μου κλειστά και σε διασχίζω με μεγάλη σιγουριά.
Νιώθω τα βήματα νιώθω τις ανάσες νιώθω τα σώματα αχ τα σώματα ζεστά
και χλιαρά ψηλά ογκώδη σφιγμένα ή ξαπλωτά μακκρόσυρτα σαν έπη
φευγαλέα σαν αστραπές σέρνονται σαν ανάγνωση που νύσταξε
ή αιωρούνται σαν υπονοούμενα –*

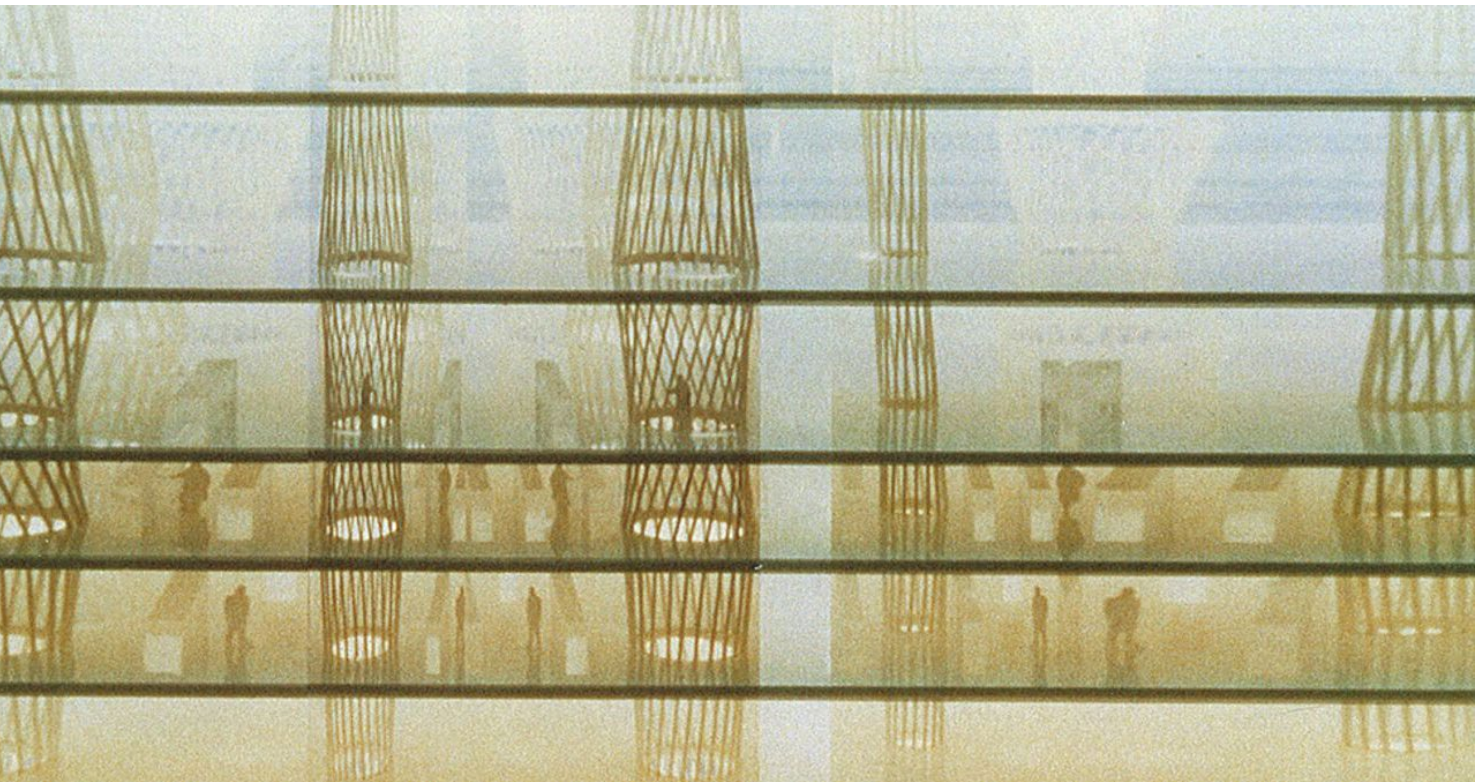
– Γιάννης Αστερής, Το πρόσωπό μου

17./ Takashi Images, Centre George Pompidou, France cShutterstock

18./ Kevin McKittrick, *Concept Image: Construction system*

01.6/ Sendai Mediateque

Η εισαγωγή νέων μορφών κωδικοποίησης της πληροφορίας

Περνώντας στον 21ο αιώνα, η βιβλιοθήκη δεν παύει να εξελίσσεται και όχι μόνο στην Ευρώπη, όπως έχουμε δει μέχρι τώρα, αλλά και στην Ασία. Στην Ιαπωνία, το 1995, ο τότε δήμαρχος της Σεντάι ξεκίνησε ένα πρότζεκτ με σκοπό τη δημιουργία μίας βιβλιοθήκης και συγκεκριμένα μίας βιβλιοθήκης πολυμέσων.³⁴ Πλέον, δεν ήταν μόνο τα βιβλία που έχριζαν σημασίας, αλλά και τα οπτικοακουστικά μέσα, όπως τα CD, τα DVD και το ίντερνετ. Είναι η πρώτη φορά που εισάγεται ο άυλος κόσμος του διαδικτύου στον υλικό κόσμο της αρχιτεκτονικής και μάλιστα μέσα από ένα κτήριο, τη βιβλιοθήκη, η οποία μέχρι πρότινος ήταν απασχολημένη με τη φυσική υπόσταση και αξία των βιβλίων. Αυτή η στροφή προς τη νέα γενιά πληροφόρησης θα θέσει ένα πολύ σημαντικό λίθο στην μετέπειτα εξέλιξη της αρχιτεκτονικής, αλλά και της σχέσης της με τον χρήστη.

Μορφολογικά, ο αρχιτέκτονας Toyo Ito εμπνεύστηκε από τον θαλάσσιο κόσμο και έχοντας ως αφετηρία και τις οργανικές μορφές που συναντάμε σε αυτόν, δημιουργεί ένα πρωτότυπο δομικό σύστημα αποτελούμενο από σωλήνες και πλατφόρμες, αντί κολώνες και δοκούς.³⁵ [Εικόνα 18] Συνολικά το κτήριο αποτελείται από δεκατρείς σωλήνες και επτά πλατφόρμες. Οι μεγαλύτεροι από τους σωλήνες παραλαμβάνουν την κατακόρυφη κίνηση των χρηστών και του προσωπικού, ενώ οι πλατφόρμες τις λειτουργικές χρήσεις του κτηρίου. Ο πρόδρομος της Sendai Mediateque, το κέντρο George Pompidou, εμφανίζοντας τη δομή στο εξωτερικό και ελευθερώνοντας τα πλατό, μπόρεσε να επιτύχει την προσαρμογή των χρήσεων στους ορόφους. Αντίθετα, σε αυτό το

34./ Architectures, Vol.1, Ep. 21, "La Médiatheque de Sendai", παραγωγή και σκηνοθεσία Richard Copans & Stan Neumann, συγγραφή Juliette Garcias, (Γαλλία, 2010), 26:00, <https://youtu.be/3jqXVxnJhgQ>

35./ Ομοίως.

36./ Ο.π., Richard Copans & Stan Neumann.

37./ Ομοίως.

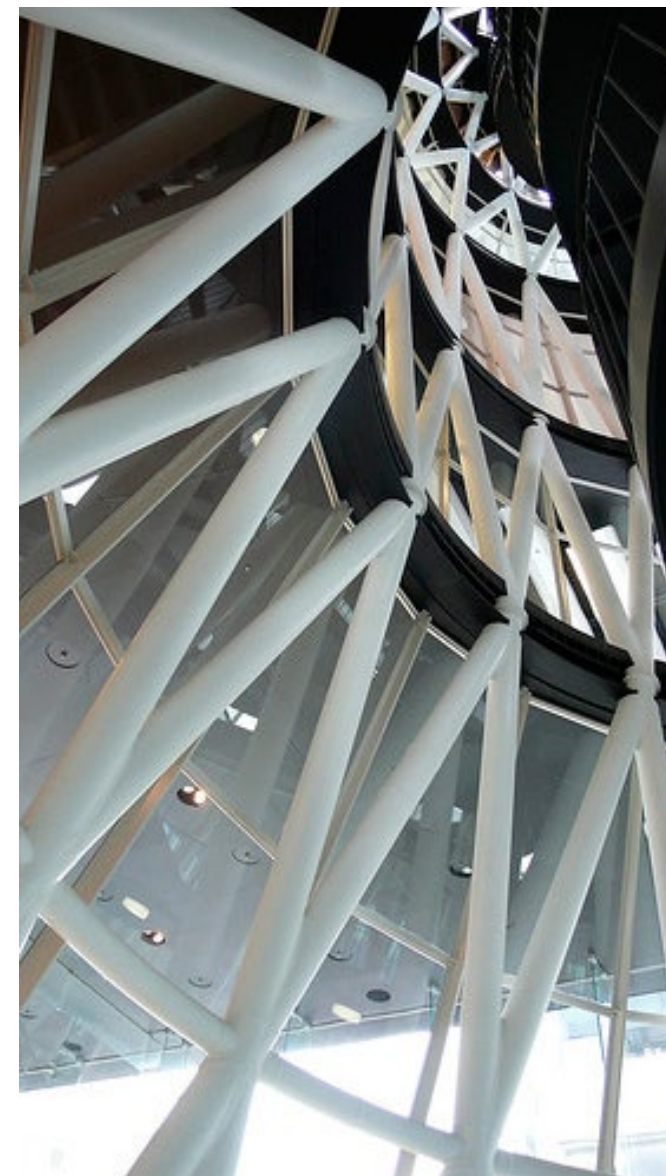
38./ Ομοίως.

έργο, η διαχείριση των ορίων είναι αυτή που επιτρέπει στους χώρους και τις αντίστοιχες λειτουργίες τους να μπλέκονται και να συνυπάρχουν υπό ένα κοινό πρίσμα, το οποίο είναι οι κοινωνικές σχέσεις και η σχέση του χρήστη με τον ίδιο τον χώρο. Ο Τογο Ιτο είχε πει χαρακτηριστικά πως **«αν υπάρχουν 100 άνθρωποι μέσα στον χώρο, υπάρχουν και 100 διαφορετικά μονοπάτια που ορίζονται από την περιέργεια των ανθρώπων»**.³⁶

Ένα σημαντικό στοιχείο είναι ότι το κτήριο δεν υποχωρεί στο οικόπεδο για τη δημιουργία δημόσιου χώρου, συνηθισμένη πρακτική για την Ιαπωνία και αντίστοιχη με αυτή στο κέντρο Pompidou, αλλά καταλαμβάνει όλον τον διαθέσιμο χώρο, εντάσσοντας τον δημόσιο χώρο στο εσωτερικό του ισογείου. Έτσι, στο εσωτερικό παρατηρούνται νέες χωρικές συνθήκες, οι οποίες οξύνονται από τη συνύφανση του δημόσιου και του ιδιωτικού. Σε συνδυασμό με το διευρυμένο ωράριο από τις 9πμ. έως τις 10μμ. – αποτέλεσμα της μη υποχώρησης του κτηρίου – ο αρχιτέκτονας τονίζει την σημασία του χρόνου, έναντι του χώρου ως μία αυστηρή δομή.³⁷

Το όριο και το κενό είναι οι δύο έννοιες που κρύβονται πίσω από τον σχεδιασμό της Sendai Mediateque. Αναφορικά με τον χώρο και πώς τον αντιλαμβάνονται οι Ιάπωνες συγκριτικά με τους Δυτικούς, ο Τογο Ιτο υποστηρίζει πως:

«...έχουμε την εντύπωση ότι για αυτούς, [χώρος] σημαίνει αυτό που έχει σκαφτεί μέσα από έναν βράχο, ενώ για εμάς σημαίνει κενό. Είναι αυτό που υπάρχει μεταξύ δύο κολώνων, το κενό στο οποίο μπορούν να παραχθούν σχέσεις. Είναι ένας κενός χώρος, η ανυπαρξία... Με ενδιαφέρει αυτός ο κενός χώρος, τον βρίσκω πολύ σημαντικό.»³⁸

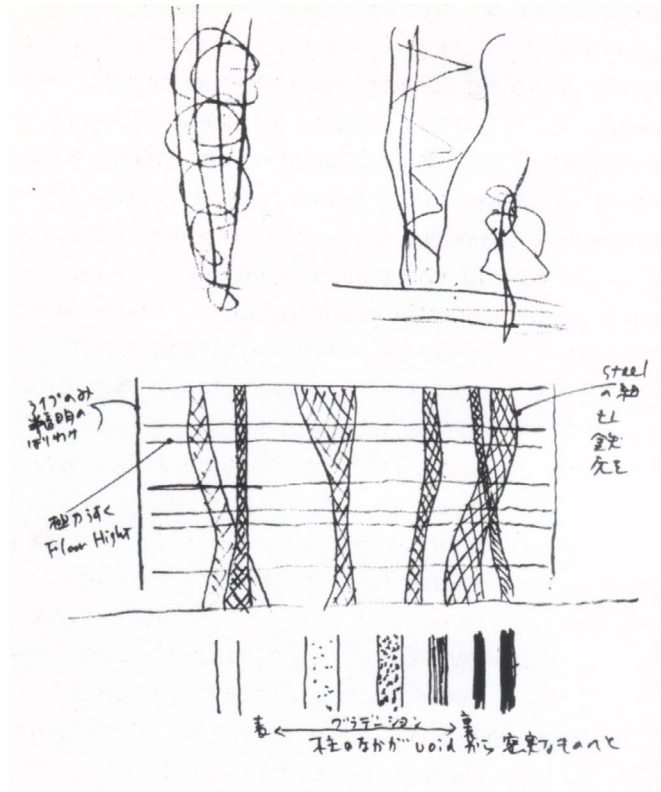

19./ ©Archienvironment, Tube construction system, Japan (2001)

20./ ©Archienvironment, Facade, Japan (2001)

Ενώ υπάρχουν σχετικά ορισμένοι χώροι, η έμφαση δίνεται στους κενούς χώρους, όπως οι διάδρομοι, τα φουαγιέ, οι προθάλαμοι. Γιατί αυτοί οι ακαθόριστοι χώροι, σύμφωνα με τον Ito, μπορούν να παραλάβουν τις μέγιστες χρήσεις, ακόμα και χρήσεις οι οποίες δεν ήταν μέρος του αρχικού λειτουργικού προγράμματος, επειδή αυτές καθορίζονται πλέον από τους ίδιους τους χρήστες.

Όμως, ο φυσικός κενός χώρος δεν είναι ο μοναδικός κενός χώρος που απασχολεί τον Ito. Η ένταξη του διαδικτύου στο λειτουργικό πρόγραμμα εγείρει το ερώτημα του **πώς μπορούν οι ψηφιακοί τόποι να ενσωματωθούν με το ίδιο το κτήριο**. Αυτές οι νέες μορφές κωδικοποίησης της πληροφορίας είναι που μεταλλάσσουν την έννοια της βιβλιοθήκης στη σύγχρονη εποχή. Η βιβλιοθήκη πολυμέσων της Sendai αποτελεί ένα εφελκτήριο στον 21ο αιώνα, προς αυτήν την άυλη και φευγαλέα αρχιτεκτονική, όπου ο ψηφιακός και υλικός κόσμος συναντώνται και αλληλεπιδρούν μέσα από το εφήμερο.

21./ Kevin McKittrick, *Concept Sketch: Construction system*

22./ Kevin McKittrick, *Sendai Mediatheque*

01.7/ Seattle Library

Η ενορχήστρωση όλων των προηγούμενων εννοιών

Τα τελευταία πενήντα χρόνια ο ρόλος της βιβλιοθήκης έχει μεταλλαχθεί αισθητά και με αρκετά γρήγορους ρυθμούς. Έπειτα από την ιδεολογική μεταστροφή που εντοπίσαμε στον Le Corbusier στις αρχές του 20ου αιώνα, την εφαρμογή των αρχών του Μοντερνισμού στο κτήριο του Beaubourg και την μετέπειτα εξέλιξη αυτών των ιδεών στη βιβλιοθήκη της Sendai, τα θεμέλια για μία νέα προσέγγιση της βιβλιοθήκης ως κτήριο και ως θεσμό είχαν τεθεί. Στη σύγχρονη εποχή, μπορούμε να βρούμε αρκετά παραδείγματα τα οποία τη μελετούν και την επαναπροσδιορίζουν και ένα από αυτά είναι και το κτήριο της βιβλιοθήκης του Seattle των OMA και LMN, ένα εμβληματικό κτήριο του 21ου αιώνα (συγκεκριμένα ολοκληρώθηκε το 2004), το οποίο αποσκοπεί στο να εξερευνήσει τη σχέση ανάμεσα στην επέκταση και το περιεχόμενο της βιβλιοθήκης.

Με αφορμή την απειλή που παρουσιάζει η συρρίκνωση της δημόσιας σφαίρας και η ψηφιοποίηση της πληροφορίας, οι OMA θεώρησαν πως η βιβλιοθήκη οφείλει να προσδιορίσει εκ νέου το ρόλο της μέσα στο κοινωνικό και αρχιτεκτονικό πλαίσιο.³⁹ Οι αρχιτέκτονες περιγράφουν το κτήριο της βιβλιοθήκης ως ένα κατάστημα πληροφοριών, το οποίο χαρακτηρίζεται από τον ταυτόχρονο χαρακτήρα όλων των μέσων, τα οποία συνυπάρχουν στον χώρο. Συγκεκριμένα, για τον Rem Koolhaas, η βιβλιοθήκη δεν είναι πλέον ένα ινστιτούτο αφιερωμένο στο βιβλίο, αλλά ένας αστικός χώρος με σκοπό την διακίνηση της οποιαδήποτε μορφής πληροφορίας. Μεγάλη σημασία για την πρόταση είχε η επιμέλεια του περιεχομένου και η προγραμματική κατανομή των επιμέρους χρήσεων, οι οποίες αποτελούν τον πυρήνα της χωρικής οργάνωσης.⁴⁰

39./ "Seattle Central Library", OMA, accessed December 22, 2024. <https://www.oma.com/projects/seattle-central-library>

40./ Ομοίως.

41./ "Seattle Central Library / OMA + LMN", Archdaily, accessed December 22, 2024. <https://www.archdaily.com/11651/seattle-central-library-oma-lmn>

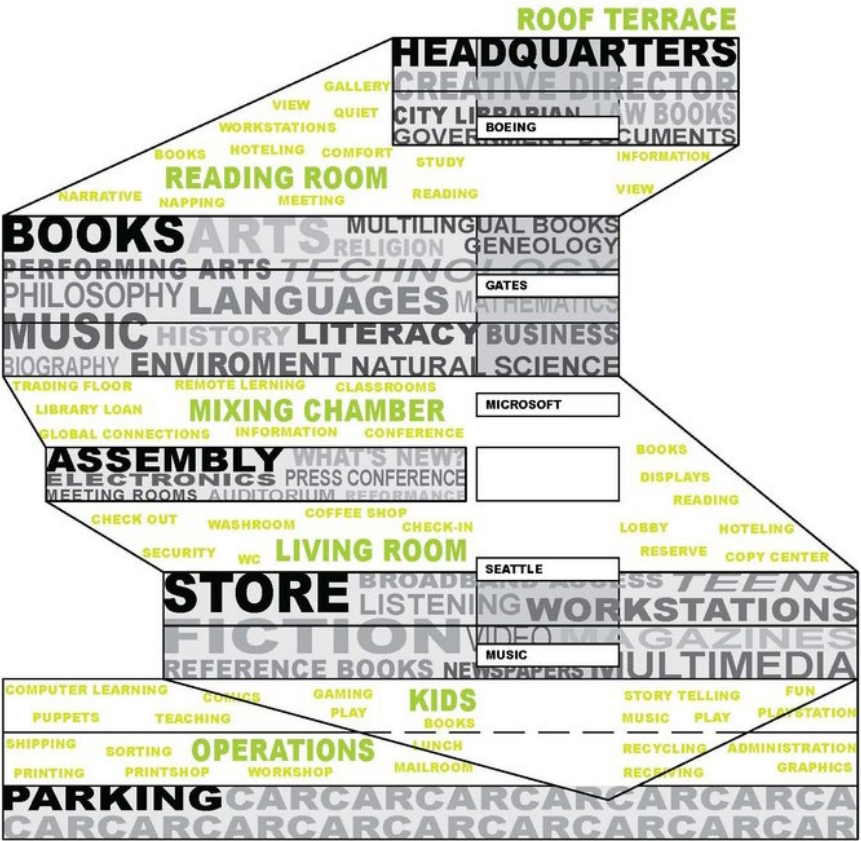
42./ Lynn Becker, "The new Seattle Public Library", Repeat, <https://lynnbecker.com/repeat/seattle/seattlepl.htm>

43./ Ο.π., OMA.

Ένα βασικό πρόβλημα στον σχεδιασμό των βιβλιοθηκών που παρατήρησαν οι αρχιτέκτονες ήταν η τυπική οργάνωση σε γενικούς ορόφους, όπου οποιαδήποτε δραστηριότητα μπορεί να προκύψει, όπως για παράδειγμα στη Sendai Mediateque. Υποστηρίζουν πως αυτή η επιπεδότητα της οργάνωσης ανά κάτοψη, εμποδίζει την εξέλιξη και την ανάπτυξη της βιβλιοθήκης. Για την αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου, βασικός χειρισμός ήταν η εδραίωση των προγραμμάτων και η οργάνωσή τους σε χωρικά διαμερίσματα, με σκοπό την προσαρμογή και την ευελιξία της επέκτασής τους.⁴¹

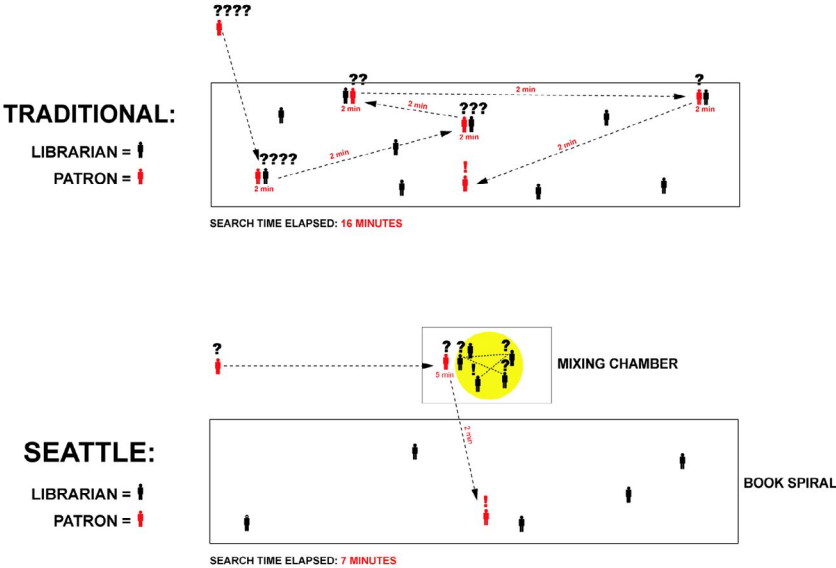
Χωρικά, η προγραμματική κατανομή γίνεται σε πέντε πλατφόρμες και τέσσερα «ενδιάμεσα» επίπεδα. Ο εννοιολογικός άξονας βασίζεται στο δίπολο της σταθερότητας και της αστάθειας, δηλαδή σε προγραμματικές συστάδες οι οποίες οι αρχιτέκτονες υπέθεσαν ότι θα παρέμεναν σταθερές με την πάροδο του χρόνου και σε άλλες οι οποίες θεώρησαν ότι ο χαρακτήρας τους θα μεταλλασσόταν και θα άλλαζε πολύ γρήγορα.⁴² Οι πέντε «σταθερές» προγραμματικές συστάδες είναι αλληλοεπικαλυπτόμενες και απαντούν στις χρήσεις του πάρκινγκ, του προσωπικού, τη Σπείρα των Βιβλίων (Book Spiral) και του HQ, ενώ οι «ασταθείς» τοποθετούνται στις ενδιάμεσες ζώνες, οι οποίες είναι ο χώρος των παιδιών, το Living Room, το Mixing Chamber, και ο χώρος ανάγνωσης.⁴³ [Εικόνα 23]

Σε αυτά τα «ασταθή» επίπεδα παρατηρείται η εντονότερη κίνηση τόσο των χρηστών όσο και του προσωπικού. Για παράδειγμα, ο χώρος των παιδιών είναι διαμορφωμένος με τέτοιο τρόπο, ώστε τα παιδιά να μπορούν να αλληλεπιδρούν με το περιβάλλον τους χωρίς να χάνουν ενδιαφέρον για το τι συμβαίνει γύρω τους. Χαμηλά έπιπλα και βιβλιοθήκες, περιοχές με παιχνίδια και έντονα χρώματα στους τοίχους ενθαρρύνουν τα παιδιά να εξερευνήσουν, να παίζουν και να οικειοποιηθούν τον χώρο στον οποίο βρίσκονται.

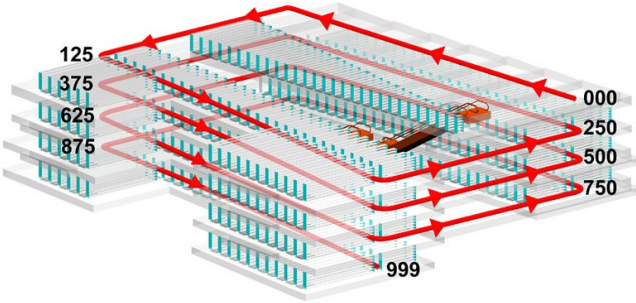

23./ OMA + LMN, Legibility Section (2004)

24./ OMA + LMN, *Mixing Chamber Diagram search time* (2004)

25./ OMA + LMN, *Diagram Book Spiral* (2004)

Με παρόμοιο τρόπο, οι ενήλικες συγκεντρώνονται στο living room, έναν ευρύχωρο και ανοιχτό χώρο με ύψος 15 μέτρων από τον οποίο είναι δυνατή η οπτική επαφή με κάποιες από τις υπόλοιπες προγραμματικές συστάδες. Ο Kooolhaas το χαρακτήριζε ως ένα «σαλόνι στην κλίμακα της πόλης».⁴⁴ Εκεί, περιοχές ανάγνωσης και διαλογισμού επιτρέπουν στους χρήστες μία παύση από την περιήγηση στον τεράστιο χώρο, στον οποίο βρίσκονται επίσης η παραλαβή και η παράδοση των βιβλίων, καφέ, gift shop, συλλογές βίντεο και DVD, καθώς επίσης stand με περιοδικά και εφημερίδες.

Εξαιτίας της ανάγκης για διεπιστημονική βοήθεια από το προσωπικό της βιβλιοθήκης, ήταν σημαντική η ενορχήστρωση και η συναλλαγή των πληροφοριών. Το Mixing Chamber βρίσκεται στον 5^ο όροφο και είναι ο χώρος όπου συμβαίνει η μέγιστη αλληλεπίδραση χρήστη και βιβλιοθηκονόμου, ο οποίος καθοδηγεί τον πρώτο προς τη Σπείρα των βιβλίων.⁴⁵ [Εικόνα 24] Η Σπείρα είναι μία συνεχής ράμπα με ράφια, η οποία τυλίγεται σαν μία κορδέλα για τους επόμενους τέσσερις ορόφους και αριθμείται από το 000 έως το 999, ενθαρρύνοντας τη συνύπαρξη των διαφόρων θεμάτων. [Εικόνα 25] Έτσι, η κάθε κατηγορία εξελίσσεται σε σχέση με τις υπόλοιπες χωρίς να υπάρχει ρήξη μεταξύ τους, επειδή η καθεμία καταλαμβάνει αναλογικά περισσότερο ή λιγότερο χώρο.⁴⁶

Ο Ramus είχε πει πως:

«Εν καιρώ, ο λόγος που θα θέλεις να εισέλθεις σε μία βιβλιοθήκη σαν και αυτή, δεν θα είναι απαραίτητα για τα φυσικά υλικά ή ακόμα και για την τεχνολογία, αλλά για την δυνατότητα να επιμεληθείς την πληροφορία.»⁴⁷

44./ Ο.π., Becker,

45./ Ο.π., OMA.

46./ Ο.π., Archdaily.

47./ "In time," says Ramus, "the reason you will want to access a library like this will not necessarily be the physical materials or even the technology but the ability to curate information." - <https://lynnbecker.com/repeat/seattle/seattlepl.htm>

Η διάδραση μεταξύ των χρηστών, του προσωπικού και του ίδιου του χώρου είναι το πιο σημαντικό συστατικό στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό αυτού του πρότζεκτ. Αν η καινοτομία των προηγούμενων βιβλιοθηκών κρυβόταν στον τρόπο με τον οποίο διαχειρίζονταν τα υλικά ή εισήγαγαν νέες λειτουργίες στο κτηριακό πρόγραμμά τους, η βιβλιοθήκη του Seattle καινοτομεί μέσω της οικειοποίησής της από τους ίδιους του χρήστες της, οι οποίοι περνούν στο προσκήνιο του αρχιτεκτονικού σχεδιασμού.

26./ Philippe Ruault, *Seattle Library* (2004)

01.8/ Συμπεράσματα

Έχοντας μελετήσει μία αρκετά εκτενή περίοδο στην ιστορία των βιβλιοθηκών, διαπιστώνουμε ότι η βιβλιοθήκη αποτελεί μία πολύπλοκη και σύνθετη δομή με κάποια διακριτά χαρακτηριστικά, τα οποία παρουσιάζονται ανεξαρτήτως χρονικού πλαισίου.

Το πρώτο χαρακτηριστικό που εντοπίζουμε είναι το ζήτημα της προσβασιμότητας και σε ποιον απευθύνεται η βιβλιοθήκη. Εξαιτίας του αρχειακού της χαρακτήρα, η βιβλιοθήκη αρχικά δεν μπορούσε να αξιοποιηθεί από το ευρύ κοινό, επειδή απαιτούνταν εξειδικευμένες γνώσεις για να είναι σε θέση ο χρήστης να πλοηγηθεί στο τεράστιο υλικό. Αυτό το γεγονός υπονοεί τη σημασία της πληροφορίας την οποία όφειλαν να κατακτούν οι μελετητές και η οποία έπρεπε να προστατεύεται από τυχόν καταστροφές. Ωστόσο, με την πάροδο του χρόνου και την εξειδίκευση της εκπαίδευσης, όλο και μεγαλύτερος αριθμός ανθρώπων είχαν την ευκαιρία να περιηγηθούν στα μονοπάτια της γνώσης που τόσο καλά διαφυλασσόταν. Έτσι, η βιβλιοθήκη πέρασε από ένα θησαυροφυλάκιο σε έναν ανοιχτό χώρο εξερεύνησης και διάδοσης της γνώσης.

Το δεύτερο χαρακτηριστικό αφορά την καινοτομία. Κτήρια με τόσο σημαντική προγραμματική λειτουργία για την πόλη και το κοινωνικό σύνολο, όπως η βιβλιοθήκη οφείλουν να αφουγκράζονται το πνεύμα της εποχής τους. Όπως διαπιστώσαμε από την παραπάνω έρευνα κάθε ένα από τα παραδείγματα αποτέλεσε μία τομή για την εποχή του και ένας τρόπος με τον οποίο είδαμε να επιτυγχάνεται αυτή η τομή είναι μέσα από την υλικότητά των κτηρίων. Στο παράδειγμα της Sainte Geneviève παρατηρούμε πόσο ισχυρό εργαλείο είναι τα υλικά για την

αρχιτεκτονική αφήγηση, καθώς και την ενίσχυση του λειτουργικού προγράμματος της ίδιας της βιβλιοθήκης. Μέσα από τη διαχείριση της όψης και τη σύνθεση «παλαιών» και «νέων» υλικών τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό του κτηρίου, είναι δυνατό να προκύψουν οι κατάλληλες συνθήκες για τη δημιουργία χώρων όπου οι χρήστες θα είναι σε θέση να αξιοποιήσουν στο έπακρο.

Μιλώντας για το πνεύμα της εποχής είναι σημαντικό να αναφερθούμε στη σχέση χρήστη – χώρου, η οποία συμπεριλαμβάνει το τρίτο και τέταρτο βασικό χαρακτηριστικό. Η καινοτομία ενός κτηρίου δεν έγκειται μόνο στην αξιοποίηση και την εφαρμογή νέων υλικών και τεχνικών, αλλά και στον τρόπο με τον οποίο εισάγει τις ζωές των ανθρώπων και λαμβάνει υπόψιν τον τρόπο λειτουργίας της καθημερινότητάς τους στο ίδιο το λειτουργικό πρόγραμμα. Ο χρήστης ορίζει προσωπικά τις δραστηριότητες που τον ενδιαφέρουν, αλλά και τον χρόνο που αφιερώνει σε αυτές. Ωστόσο, αν δεν υπάρχουν χώροι τους οποίους να μπορεί να οικειοποιηθεί και να εντάξει στην καθημερινή του ζωή, τότε είναι αδύνατη τόσο η προσωπική εξέλιξη και αναψυχή, όσο και η διάδραση με το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο. Επομένως, η καθημερινή ζωή του χρήστη και η δυνατότητα να οικειοποιηθεί τον χώρο στον οποίο βρίσκεται αποτελούν αυτά τα δύο χαρακτηριστικά.

Τέλος, έχοντας εδραιώσει ότι η βιβλιοθήκη είναι ένα κτήριο συνεχώς μεταλλασσόμενο και εξελισσόμενο με το πνεύμα της εποχής, είναι φυσικό και επόμενο πως και το περιεχόμενό της θα ακολουθεί αυτή τη λογική. Το βιβλίο ανέκαθεν είχε και έχει ανεκτίμητη αξία για τη λειτουργία της βιβλιοθήκης, καθώς και για τον άνθρωπο. Στη σύγχρονη εποχή – αναφερόμενοι από τα τέλη του 20ου αιώνα μέχρι και σήμερα – δεν παύει, όμως, να συμπορεύεται μαζί με νέους τρόπους κωδικοποίησης τους οποίους οφείλει να εντάξει και να αναδείξει μέσα από το σχε-

διασμό και το λειτουργικό της πρόγραμμα. Τέτοιοι τρόποι είναι τα CD, DVD και εν γένει audiovisual μέσα, τα οποία αποτελούν ένα εφελτήριο προς τον άυλο κόσμο του διαδικτύου και του network. Επομένως, η βιβλιοθήκη οφείλει να μυήσει τον χρήστη σε αυτό το νέο περιβάλλον με τον πιο ομαλό και οικείο δυνατό τρόπο, όπως συμβαίνει στη βιβλιοθήκη της Sendai, όπου τα ποικίλα πολυμέσα συνυπάρχουν υπό το κοινό πρίμα των ανθρώπινων σχέσεων.

Συνοψίζοντας, η βιβλιοθήκη είναι ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο κτήριο, ο αρχιτεκτονικός σχεδιασμός του οποίου παράγει χώρους για τον άνθρωπο που αναζητάει, δίνοντάς του, έτσι, την ευκαιρία να ορίσει τη χρήση αυτών των χώρων μέσα από την οικειοποίηση και τις διαπροσωπικές σχέσεις που χτίζει μέσα σε αυτούς.

02./ Τρίτοι τόποι και βιβλιοθήκη

«Η αρχιτεκτονική μάς βοηθά να αντικαθιστούμε την άνευ νοήματος πραγματικότητα με μία θεατρικά, ή μάλλον αρχιτεκτονικά, μετασχηματισμένη πραγματικότητα, η οποία μας ελκύει, και, καθώς ενδίδουμε σ' αυτή, μας προσφέρει μία αίσθηση νοήματος... δεν μπορούμε να ζούμε στο χάος. Το χάος πρέπει να μετατραπεί σε συμπαντική τάξη [cosmos].»

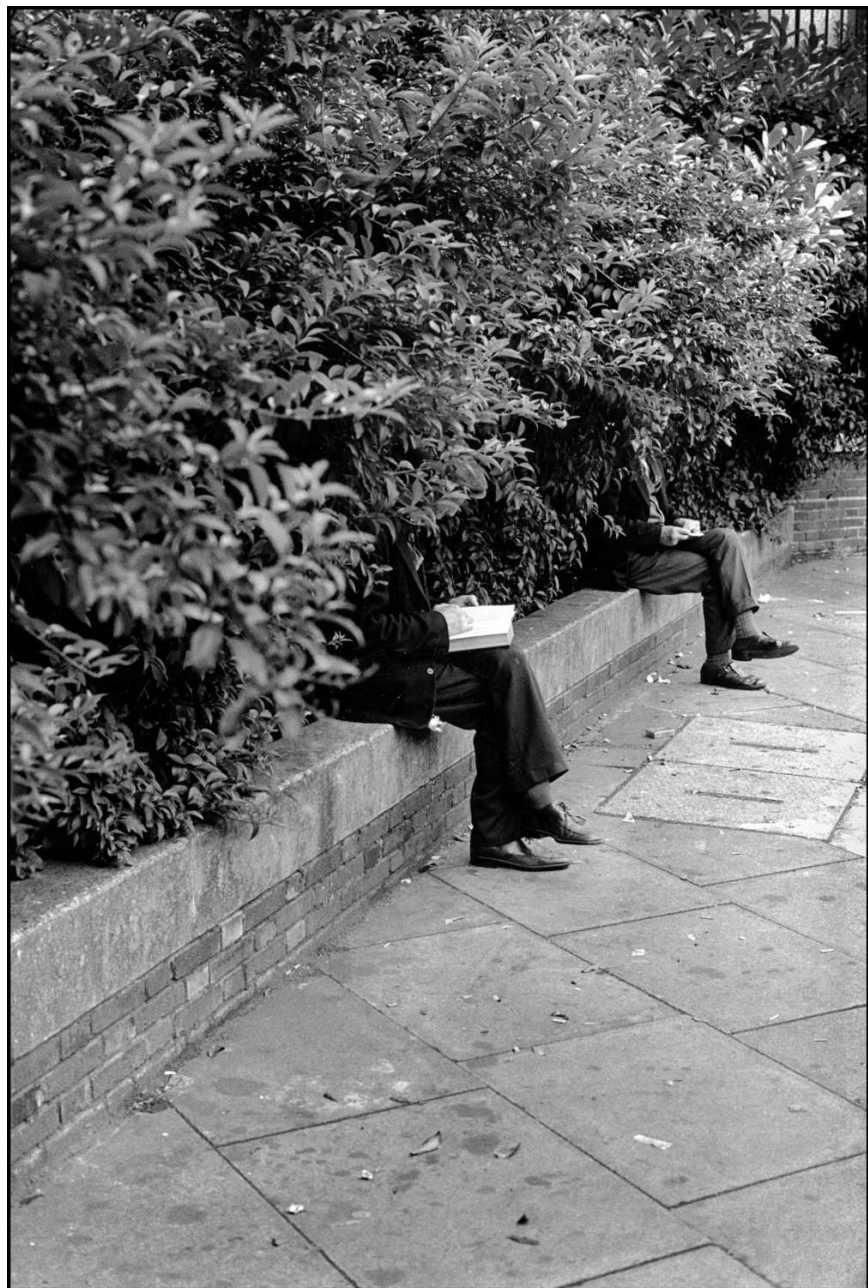
*– Karsten Harries,
“Thoughts on a Non-Arbitrary Architecture”*

02.1/ Το ζήτημα της σύγχρονη εποχής

Έχοντας εδραιώσει ποια είναι η σύγχρονη βιβλιοθήκη αναφορικά με τα εγγενή χαρακτηριστικά της, είναι κρίσιμο να ορίσουμε τη θεωρητική διάσταση της παρούσας εργασίας. Στις αρχές του 21ου αιώνα, όπως εντοπίσαμε στη Seattle Library, το βασικότερο ζήτημα της εποχής ήταν η συρρίκνωση της δημόσιας σφαίρας και η ψηφιοποίηση των μέσων. Ακόμα και σήμερα, η βιβλιοθήκη συνεχίζει να αντιμετωπίζει αυτό το φαινόμενο με τον όλο και αυξανόμενο όγκο πληροφοριών που είναι διαθέσιμες στο διαδίκτυο, αλλά και με την διαταραχή των κοινωνικών και διαπροσωπικών σχέσεων εξαιτίας των ψηφιακών μέσων δικτύωσης.

Ωστόσο, αν και ο άνθρωπος έχει αποξενωθεί αρκετά από το κοινωνικό του σύνολο, στη δική μας εποχή παρατηρείται μία ανάγκη για επιστροφή στους δημόσιους χώρους και στους χώρους κοινωνικοποίησης, φαινόμενο το οποίο έγινε αισθητό την τελευταία πενταετία, και ειδικότερα έπειτα από την υγειονομική κρίση του 2020, η οποία έφερε στην επιφάνεια αυτό το ζήτημα.

30./ Nils Jorgensen, *Readers* (περ. 1979)

02.2/ Χώρος, χρήστης και βιβλιοθήκη

Ο Γάλλος μυθιστοριογράφος και τεκμηριωτής βιβλιοθηκονόμος George Perec στο βιβλίο «*Species of Spaces*» το οποίο εκδόθηκε το 1974, εξερευνεί την έννοια του χώρου και συγκεκριμένα, όπως περιγράφει, αυτού που είναι έξω από εμάς και μέσα από το οποίο κινούμαστε, το ανεπαίσθητο, το κενό. Μέσα από μία σειρά εκθέσεων γράφει για χώρους κοντά στον άνθρωπο, όπως οι δρόμοι, οι πόλεις, η εξοχή, το ίδιο το σπίτι. Ο χώρος, λοιπόν, σύμφωνα με τον Perec ξεκινάει με λέξεις, οι οποίες διαγράφονται πάνω στην κενή σελίδα⁴⁸, έτσι ώστε να μπορέσουμε να τον περιγράψουμε, να τον φανταστούμε και εν τέλει να γίνει πραγματικότητα. Συνεχίζοντας στον ίδιο συλλογισμό στο κεφάλαιο “*The Apartment*”, ο Perec προσπαθεί να φανταστεί το δωμάτιο ενός διαμερίσματος το οποίο δεν θα έχει χρήση. Όχι έναν χώρο ο οποίος θα είναι άδειος, ούτε πολύ-χρηστικός, αλλά που δεν θα απαντάει σε καμία λειτουργία και δεν θα χρησιμοποιείται για την εκτόνωση άλλων χώρων. Δίχως να τα καταφέρει, θεωρεί πως είναι πολύ δύσκολο να σκεφτούμε τον χώρο χωρίς να τον συνδέσουμε με κάποια χρήση⁴⁹, γιατί «**πώς κανείς σκέφτεται το τίποτα;**». Αντίστοιχα, ο Martin Heidegger υποστηρίζει πως «**ο χώρος είναι μες τον κόσμο**», επειδή συγκαταλέγεται *a priori* στην έννοια του κόσμου, όπως την έχουμε συνθέσει ως άνθρωποι. Άρα η ίδια η εμπειρία μας στον κόσμο συνδέεται με τον χώρο στον οποίο βρισκόμαστε.

Στην κοινωνιολογία, ο Ray Oldenburg στο βιβλίο του «*The Great Good Place*», το οποίο εκδόθηκε το 1989, διακρίνει και εξετάζει τρία κοινωνικά περιβάλλοντα. Αυτά είναι, το σπίτι (πρώτος τόπος), η

48./ George Perec, *Species of Spaces* (Penguin Classics, 2008), σελ. 13.

49./ Ομοίως, σελ. 35.

50./ Wikipedia Contributors, "Third Place", *Wikipedia, The Free Encyclopedia*, https://en.wikipedia.org/wiki/Third_place

51./ Timothy Peters, *The Library as a Third Place*, posted November 4, 2019, <https://blogs.cmich.edu/library/2019/11/04/the-library-as-a-third-place/>

εργασία (δεύτερος τύπος) και οι χώροι που αποσκοπούν στην ψυχαγωγία και την κοινωνικοποίηση των ανθρώπων τους οποίους ονομάζει τρίτους τύπους (third places).⁵⁰ Κάθε τύπος είναι ένα ξεχωριστό περιβάλλον με ενδεικτικά παραδείγματα τέτοιων χώρων να είναι οι καφετέριες, οι εκκλησίες, τα πολιτιστικά κέντρα, τα πάρκα. Κατ' αντιστοιχία, ο Pereg αναφέρεται στη γειτονιά ως τον τόπο (place) όπου κατοικούμε και ο οποίος σημειώνει πως δεν συμπίπτει με τον τόπο της εργασίας.

Σύμφωνα με τον Oldenburg, αυτοί οι τρίτοι τόποι έχουν ένα σύνολο από διακριτά χαρακτηριστικά. Καταρχάς, το ωράριο λειτουργίας τους θα πρέπει να είναι διευρυμένο, ώστε να επιτρέπεται στους επισκέπτες να απολαμβάνουν τον ελεύθερο χρόνο τους σε ένα κοινωνικό και διαδραστικό περιβάλλον με χαλαρή δομή και ατμόσφαιρα. Οφείλουν επίσης να είναι προσβάσιμοι σε όλους εξυπηρετώντας τις ανάγκες των χρηστών όσο αυτοί παραμένουν στον χώρο, ο οποίος είναι ουδέτερος. Έτσι, όλοι οι επισκέπτες αντιμετωπίζονται και αλληλεπιδρούν ως ίσοι χωρίς να νιώθουν υποχρεωμένοι να βρίσκονται εκεί.⁵¹

Άρα, συμπεραίνουμε ότι ο χώρος διακρίνεται από μία ουδετερότητα, επειδή περιμένει να ενεργοποιηθεί από τον ίδιο τον χρήστη. Όμως, ο χώρος δεν περιγράφεται μόνο από τις κοινωνικές σχέσεις και την αλληλεπίδραση μεταξύ των ανθρώπων, όπως για παράδειγμα στο Centre George Pompidou. Έχοντας μιλήσει για την σημασία της υλικότητας στο κτήριο της Sainte Geneviève, η αισθητηριακή εμπειρία του χώρου αποτελεί μία αναγκαία πτυχή του αρχιτεκτονικού σχεδιασμού. Αντιλαμβανόμαστε τον χώρο με όλο το φάσμα των αισθήσεών μας, από την αφή μέχρι την όσφρηση, αλλά και με άυλες πτυχές του εαυτού μας, όπως η μνήμη και το συναίσθημα. Για παράδειγμα, στη βιβλιοθήκη της Sendai Mediateque, όταν ο Toyo Ito κάνει λόγο για το όριο και το κενό, να μην ενδιαφέρεται για την σχέση των χρηστών μέσα στον χώρο, αλλά κύριο

μέλημα είναι οι αρχιτεκτονικές ποιότητες που εισάγονται στο έργο και ο τρόπος με τον οποίο θα ενεργοποιήσουν τον χρήστη, ώστε να παραμείνει στο κτήριο και να απολαύσει τις λειτουργίες που του παρέχονται. Όπως υποστηρίζει ο θεωρητικός Juhani Palasmaa:

«οι αισθήσεις αλληλεπιδρούν, κι εμείς βιώνουμε αισθητηριακά πλήρεις και ολοκληρωμένους χώρους, τύπους και καταστάσεις όπου όλες οι αισθητηριακές λεπτομέρειες αναμειγνύονται και συνθέτουν μια πραγματική εμπειρία».⁵²

28./ Ferdinando Scianna, *Man reading, waiting at Central Station, Milan* (1997)

52./ Juhani Pallasmaa, *Δώδεκα Δοκίμια για τον Άνθρωπο, την Τέχνη και την Αρχιτεκτονική, 1980 – 2018*, μτφρ. Αναστασία-Σάσα Λαδά & Κωνσταντίνος Ξανθόπουλος (Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2021), σελ. 20.

02.3/ Τρίτοι τόποι

και η καινοτομία της σύγχρονης εποχής

Γιατί, όμως, έχουν τόση σημασία οι τρίτοι τόποι; Σύμφωνα με τον Oldenburg, είναι απαραίτητοι για τη διατήρηση της ισορροπίας ανάμεσα στη δημόσια κοινωνική ζωή και την ιδιωτική ζωή του σπιτιού, επειδή όντας χώροι κοινωνικοποίησης προσφέρουν έναν χώρο εκτόνωσης του καθημερινού άγχους.⁵³ Ωστόσο, οι τρίτοι τόποι σήμερα σε σχέση με τους τρίτους τόπους στην εποχή που έγραφαν ο Oldenburg και ο Peres έχουν εξελιχθεί ραγδαία.

Η εισαγωγή της ελεύθερης πρόσβασης στο διαδίκτυο στους δημόσιους χώρους έχει συμβάλει σε αυτή την μετάλλαξη. Για παράδειγμα, ο καθηγητής Arnault Morrison υποστηρίζει ότι τα όρια μεταξύ του πρώτου, του δεύτερου και του τρίτου χώρου έχουν θολώσει, δημιουργώντας νέες συνθήκες και κοινωνικά περιβάλλοντα, τα οποία συγκαταλέγει στον «τέταρτο χώρο».⁵⁴ Εξαιτίας της τηλεργασίας, κανείς πλέον είναι σε θέση να δουλέψει από την άνεση του σπιτιού του ή ακόμα και από κάποιο καφέ χωρίς να είναι απαραίτητος ένας τελείως ξεχωριστός χώρος, όπως άλλοτε. (βλ. Oldenburg)

Επομένως, αυτοί οι τρίτοι τόποι, όπου μπορούσε κανείς να επισκεφτεί με σκοπό την προσωπική ψυχαγωγία και ανάπαυση, έχουν γίνει ένα μέρος της οικιακής και εργασιακής ζωής, αντί να προάγουν την κοινωνικοποίηση, όπου ο διάλογος θα είναι η κύρια δραστηριότητα που θα λαμβάνει χώρα μέσα σε αυτούς.⁵⁵ Αυτό αναιρεί την τυπική έννοια του τρίτου χώρου, αλλά ίσως αυτή η συγχρονικότητα των δραστηριοτήτων, η οποία επιτρέπει στον χρήστη να αξιοποιήσει και να οικειοποιηθεί τον χώρο σε ένα ακόμα πιο ευρύ κοινωνικό και πολιτισμικό φάσμα να είναι η καινοτομία της δικής μας εποχής.

53./ Ray Oldenburg, *The great good place* (Da Capo Press, USA), σελ.9

54./ Wikipedia Contributors, "Third Place", *Wikipedia, The Free Encyclopedia*, https://en.wikipedia.org/wiki/Third_place

55./ Ο.π., Oldenburg, σελ. 9.

03./ Πρόταση για μια πρότυπη σύγχρονη βιβλιοθήκη

03.1/ Πρόθεση

Ωστόσο, διαπιστώνουμε ότι τα χαρακτηριστικά της βιβλιοθήκης, που αντλήσαμε από την προηγούμενη έρευνα, απαντούν σε πολλά από τα χαρακτηριστικά των τρίτων τόπων. Το διευρυμένο ωράριο στη βιβλιοθήκη της Sendai, η συνύπαρξη των διαφορετικών λειτουργιών στο κέντρο George Pompidou, η οικειοποίηση του χώρου στη Seattle Library αποδεικνύουν ότι ο συνεχώς μεταλλασσόμενος χαρακτήρας της βιβλιοθήκης οδηγεί προς τον χαρακτηρισμό της ως τρίτο τόπο. Αντίθετα, η βιβλιοθήκη του Βατικανού με την περιορισμένη προσβασιμότητα και τον ερευνητικό της χαρακτήρα δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως τρίτος τόπος. Συνεπώς, οι σύγχρονες βιβλιοθήκες, των οποίων ο σκοπός δεν αφορά μόνο στη διαφύλαξη και την προστασία του βιβλίου, έχουν μετατραπεί σε χώρους διάδρασης και κοινωνικοποίησης, οι οποίοι είναι εξαιρετικά σημαντικοί για το κοινωνικό σύνολο.

Αναδεικνύοντας τα παραπάνω πορίσματα, σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η δημιουργία μίας βιβλιοθήκης, η οποία θα αποτελεί έναν αισθητηριακά ολοκληρωμένο χώρο, όπου ο άνθρωπος θα έχει την ευκαιρία να κοινωνικοποιηθεί και να μελετήσει μέσα σε ένα χαλαρό και οικείο περιβάλλον και στο οποίο θα μπορεί να βιώνει καταστάσεις όπου όλες οι αισθητηριακές λεπτομέρειες θα συνθέτουν μία πραγματική εμπειρία γύρω από την κατάκτηση της γνώσης, όχι ως μέσο επιβράβευσης, αλλά ως μέσο προσωπικής εξέλιξης.

03.2/ Διαγραμματικά μοντέλα βιβλιοθηκών σήμερα

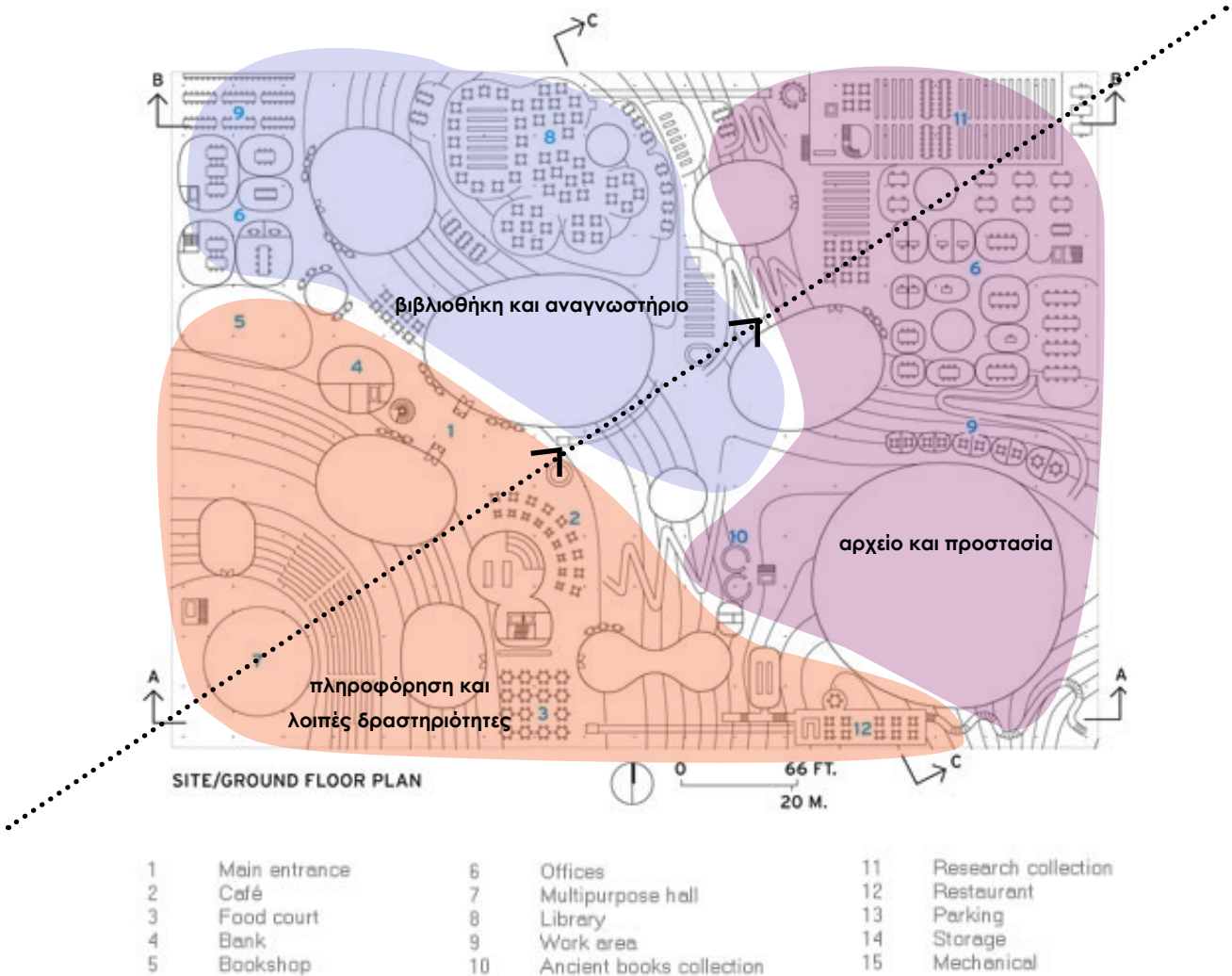
Για να μπορέσουμε να ορίσουμε το λειτουργικό πρόγραμμα μίας βιβλιοθήκης – και γενικότερα ενός οποιουδήποτε κτηρίου – πρώτη ενέργεια πρέπει να είναι ο εντοπισμός των αναγκών του. Παρότι έχουμε περάσει στην εποχή της ψηφιοποίησης των φυσικών μέσων, αυτά εξακολουθούν να χρίζουν ιδιαίτερης προστασίας και διαχείρισης από ένα καλώς καταρτισμένο προσωπικό πληροφόρησης και εξυπηρέτησης. Επιπλέον, μία βιβλιοθήκη, όπως έχουμε αναλύσει και προηγουμένως, χρειάζεται έναν χώρο μελέτης – αναγνωστήριο, στον οποίο θα μπορούν οι επισκέπτες να μελετήσουν, να κοινωνικοποιηθούν και να αλληλεπιδράσουν.

Υπάρχουν διάφορα μοντέλα οργάνωσης μιας βιβλιοθήκης και τα χαρακτηριστικά κάποιων από αυτών οπτικοποιούνται στα παρακάτω διαγράμματα και τα αντίστοιχα, ενδεικτικά παραδείγματα.

• Γραμμικό μοντέλο

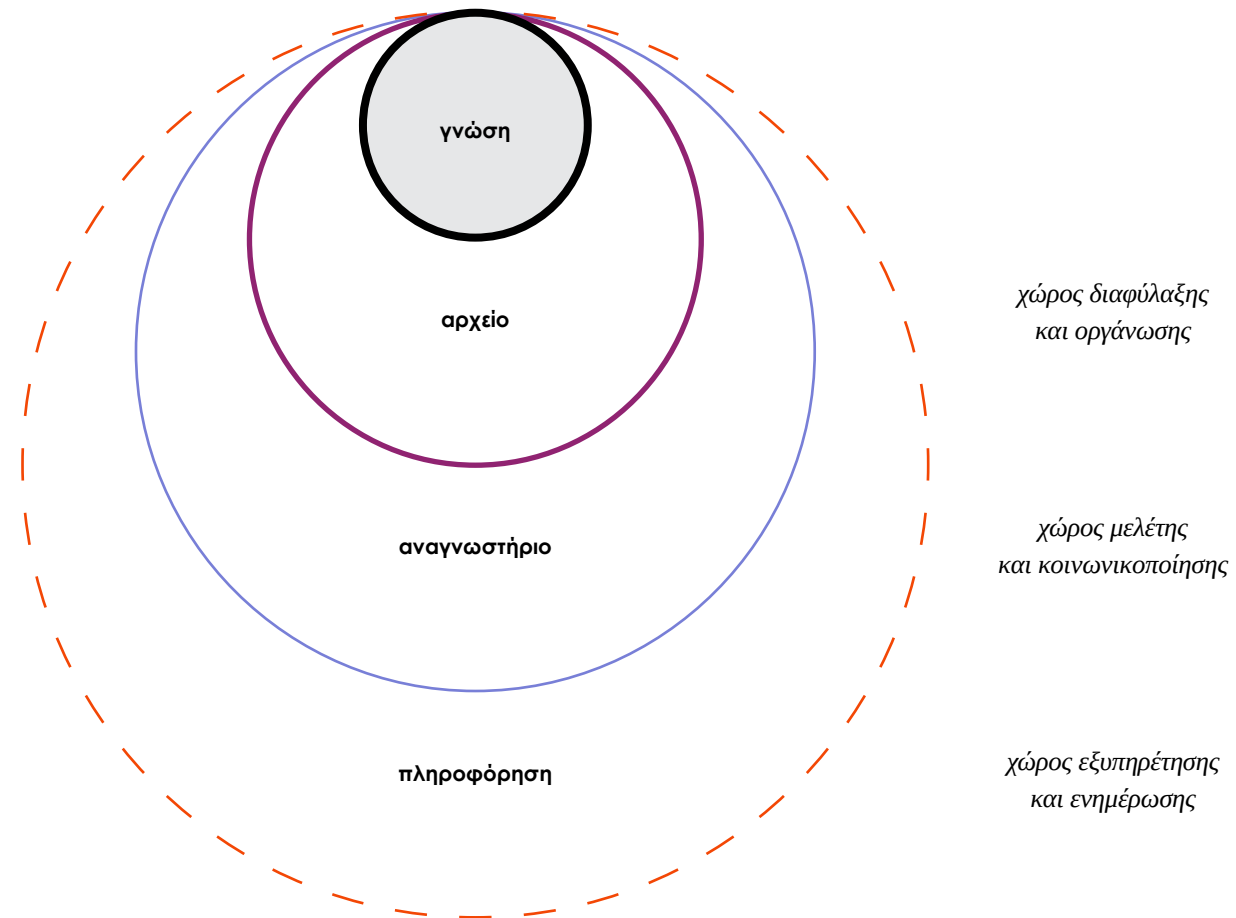
33./ SANAA, *Learning Center's ground floor plan* (2010)

34./ Roland Halbe, *SANAA's Rolex Learning Center: The curves of the roof* (2010)

- Κεντρικό μοντέλο

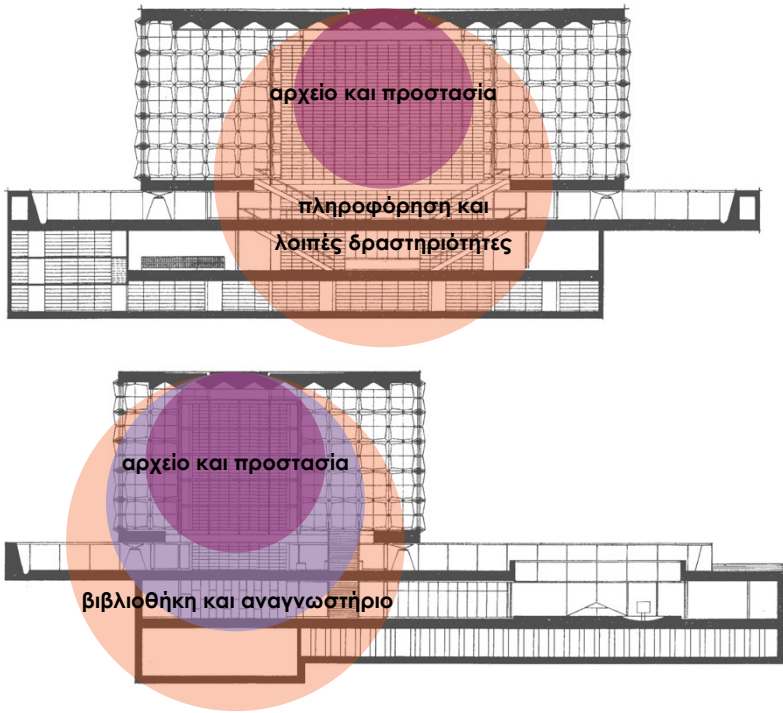
35./ Έλενα Κουκούλη, Διάγραμμα κεντρικού μοντέλου (2024)

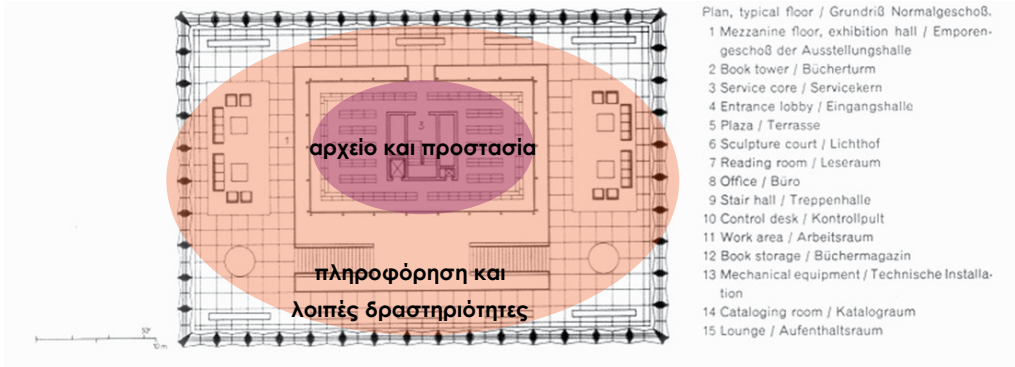
36./ Caryn B. Davis, Gordon Bunshaft's Beinecke Rare Book & Manuscript Library: New Haven, Connecticut

01.

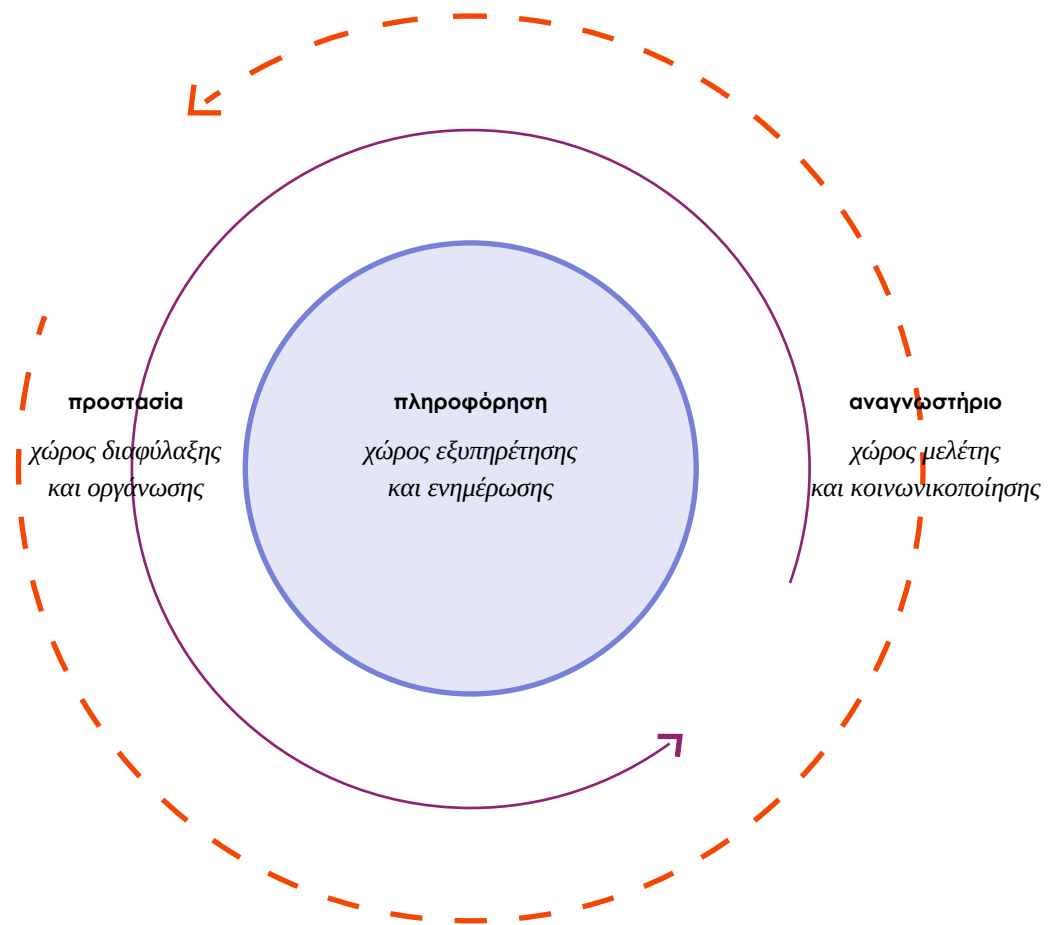

02.

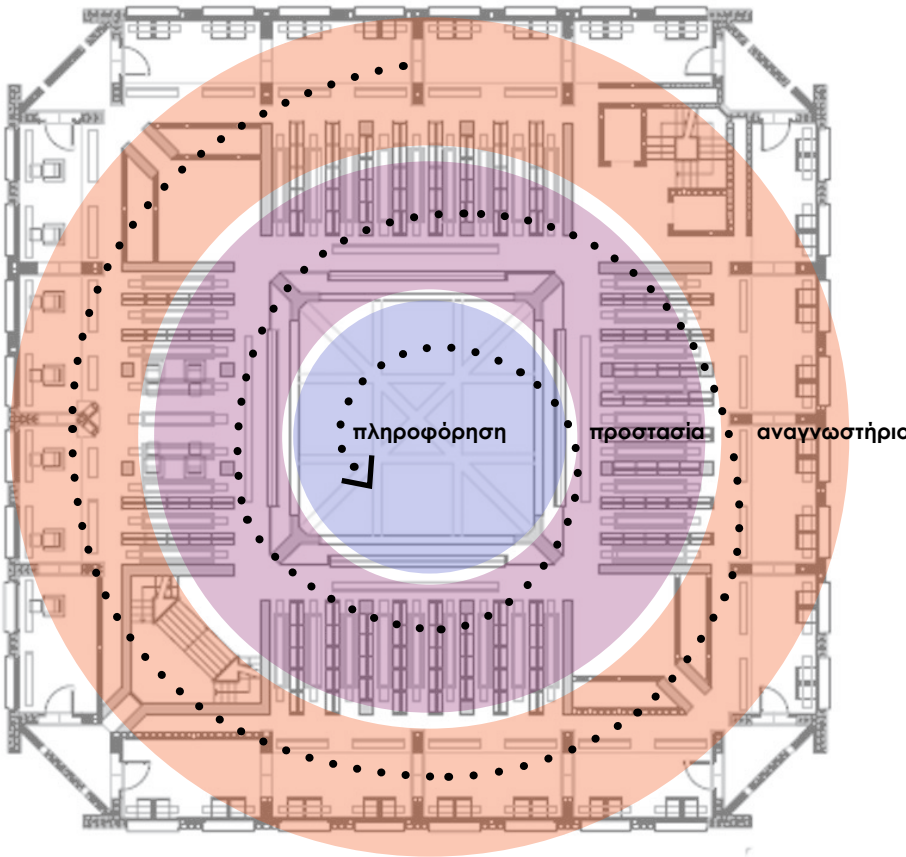

- **Κυκλικό μοντέλο**

41./ Louis Khan, *Second Floor Plan* (1972)

42./ Louis Khan, *Exeter Library, U.S.A.* (1972)
© Flickr: Ed Brodzinsky

43./ Louis Khan, *Exeter Library, U.S.A.* (1972)
© Flickr: Ed Brodzinsky

Παρά τη διαφορετική χωρική οργάνωση, παρατηρούμε πως οι χώροι της βιβλιοθήκης χαρακτηρίζονται από μία βαθμιαία πρόσβαση στον πυρήνα της, που στην ουσία είναι η γνώση, απτή και μη, είτε για λόγους εξειδίκευσης είτε για λόγους πρακτικούς, όπως η διαφύλαξη και η οργάνωση του υλικού.

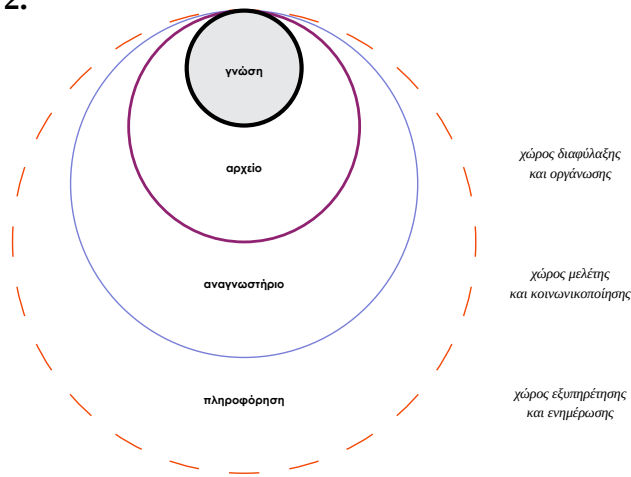
1. Στο γραμμικό μοντέλο, οι λειτουργίες διαδέχονται η μία την άλλη, από την πιο γενική στην πιο ειδική και είναι διατεταγμένες πάνω σε μία νοητή γραμμή / άξονα. Στο παράδειγμα του *Rolex Learning Center* του αρχιτεκτονικού γραφείου SANNA, αυτή η διάταξη γίνεται εμφανής στην κάτοψη του κτηρίου, όπου οι διάφορες χρήσεις παρατίθενται η μία μετά την άλλη, παρά το ιδιόμορφο και με εναλλασσόμενα επίπεδα σχήμα του. [Εικόνα 32]
2. Στο κεντρικό μοντέλο, η οργάνωση των χώρων αναπτύσσεται γύρω από έναν πυρήνα, που στην περίπτωση της *Beinecke Rare Book & Manuscript Library* του Gordon Bunshaft είναι ένας πύργος βιβλίων, τοποθετημένος κεντρικά ενός ορθογώνιου επιβλητικού κελύφους, όμοιο με ένα «θησαυροφυλάκιο γνώσης». Εδώ, την νοητή απεικόνιση του μοντέλου την εντοπίζουμε τόσο στην τομή όσο και στην κάτοψη του κτηρίου, όπου όλες οι χρήσεις στιβάζονται η μία πάνω από την άλλη και περιμετρικά ενός πυρήνα γνώσης. [Εικόνα 36]
3. Στο τελευταίο μοντέλο, το κυκλικό, σε μία παρόμοια λογική με αυτό του κεντρικού μοντέλου, οι λειτουργίες οργανώνονται γύρω από μία βασική χρήση. Η βιβλιοθήκη της *Exeter* του Louis Khan, αντί να τοποθετεί τη γνώση στο κέντρο των λειτουργιών, δημιουργεί μία τρύπα σε όλα τα επίπεδα του κτηρίου, στη βάση της οποίας, δηλαδή στο ισόγειο, τοποθετεί την πληροφόρηση. Αντίθετα, η γνώση διασκορπίζεται στους ορόφους παρακείμενα αυτής της τρύπας ως ένας δακτύλιος, όπως και τα αναγνωστήρια. [Εικόνα 40]

Όλα αυτά τα μοντέλα, αν και αρκετά διαφορετικά ως προς την διαχείριση της χωρικής πληροφορίας, εξακολουθούν, όπως αναφέραμε και προηγουμένως, να έχουν ως κύριο στόχο τη διαφύλαξη των βιβλίων, ίσως με μόνη εξαίρεση το *Rolex Learning Center*, το οποίο προάγει την έρευνα, τη μελέτη, αλλά και την κοινωνικοποίηση παράλληλα με την προστασία τους.

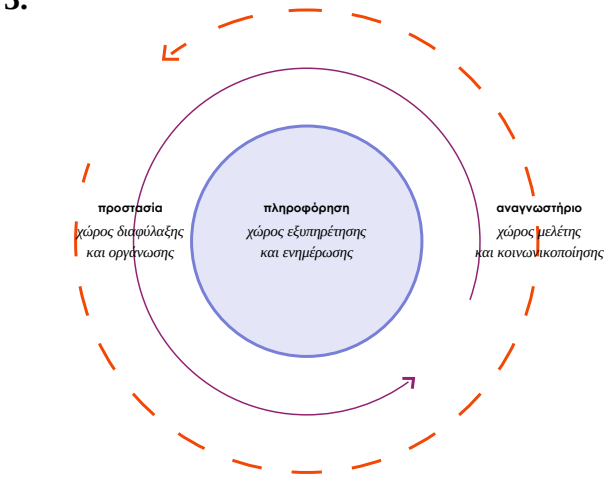
1.

2.

3.

03.3/ Towards a new prototype

Πρότυπο λειτουργικό πρόγραμμα της πρότασης

Για την διευκόλυνση του λειτουργικού προγράμματος της παρούσας πρότασης είναι δυνατόν να ορίσουμε τρεις κύριες βαθμίδες χώρων, οι οποίες είναι οι ανοιχτοί, οι μεικτοί και οι κλειστοί χώροι.

Οι ανοιχτοί χώροι αποτελούν χώρους γενικής κατανάλωσης της γνώσης, όπου η πρόσβαση είναι ελεύθερη στο ευρύτερο κοινό, επειδή απαιτείται ελάχιστη εξειδίκευση και στους οποίους συμβαίνει η εντονότερη διάδραση μεταξύ των ίδιων των χρηστών.

Παράλληλα, οι μεικτοί αποτελούν τους χώρους εξερεύνησης και αλληλεπίδρασης με τον ίδιο τον χώρο. Στην ουσία, είναι εξειδικευμένα κανάλια μετάβασης – ενδιάμεσοι χώροι – αναφορικά με τον τρόπο κωδικοποίησης της πληροφορίας. Η εξειδίκευση για την οποία μιλάμε, όμως, αφορά τη φύση του τρόπου εύρεσης της πληροφορίας και όχι του γνωστικού ζητήματος, έτσι ώστε να είναι εύκολη η πρώτη επαφή του χρήστη με τη γνώση σε ένα πιο προσωπικό επίπεδο.

Τέλος, οι κλειστοί χώροι είναι ειδικοί χώροι απόκτησης της γνώσης με περιορισμένη πρόσβαση λόγω της εξειδίκευσης του ίδιου του ζητήματος. Δηλαδή, σε αντίθεση με τους μεικτούς χώρους, εδώ ο χρήστης έχει μία μεγαλύτερη ευχέρεια στον τρόπο προσέγγισης του ζητήματος, χωρίς να τον περιορίζει ο τρόπος κωδικοποίησής του, επειδή ο ίδιος ο μελετητής ορίζει την έρευνα. Σε αυτούς τους χώρους, όσον αφορά τη διάδραση, ο χρήστης αποκτά μία πιο προσωπική εμπειρία με τη γνώση.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, διαμορφώνεται ένα νέο μοντέλο οργάνωσης της βιβλιοθήκης, το οποίο δεν βασίζεται στη διαφύλαξη και την προστασία των βιβλίων, αλλά στην επαφή του χρήστη με τη γνώση, αλλά και το ίδιο το κτήριο μέσα στο οποίο βρίσκεται και μελετά. Μοιάζει με ένα χωρικό cloud, όπου η πληροφορία είναι διάχυτη στον χώρο και ο χρήστης έχει την ελευθερία να επιλέξει πώς και πού θα την βρει.

Ανοιχτοί χώροι

ΔΙΑΔΡΑΣΗ

- είσοδος
- καφέ
- αναγνωστήριο
- αίθουσα εκθέσεων
- αμφιθέατρο
- αίθριο

Μεικτοί χώροι

ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΗ

- εργαστήρια / workshop spots
- multimedia forum
  - VR/AR rooms
  - αρθρογραφία
  - έντυπος τύπος
    - ~ εφημερίδες
    - ~ περιοδικά
    - ~ εκδοτικοί οίκοι
- audiovisual
  - CD / DVD / VHS
  - podcasts
  - audiobooks
- computer labs

Κλειστοί χώροι

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ

- αρχείο
- server
- forum γνώσης
  - κεντρικός κατάλογος
  - study rooms

56./ Συντάκτες της Βικιπαίδεια, "Τεχνητή νοημοσύνη", Βικιπαίδεια, η Ελεύθερη Εγκυκλοπαίδεια, https://el.wikipedia.org/wiki/Τεχνητή_νοημοσύνη

57./ Ομοίως.

03.4/ Εισαγωγή του AI

Για να μπορέσει να επιτευχθεί αυτό, στο λειτουργικό πρόγραμμα της βιβλιοθήκης εισάγεται μία νέα τεχνολογία. Η τεχνητή νοημοσύνη / AI (Artificial Intelligence) αποτελεί ένα σημείο τομής στο σύγχρονο πεδίο της πληροφορικής και επικεντρώνεται κυρίως στη σχεδίαση και την υλοποίηση υπολογιστικών προγραμμάτων, τα οποία είναι ικανά να επιδείξουν έστω και κάποιο χαρακτηριστικό ευφυΐας, όπως είναι η μάθηση, η κατανόηση και η επίλυση προβλημάτων μέσω της μίμησης της ανθρώπινης συμπεριφοράς.⁵⁶

Η τεχνολογία του AI δεν είναι ένα σύγχρονο ζήτημα, με την πρώτη εμφάνιση του όρου να γίνεται το 1956 στο επιστημονικό συνέδριο του Κολεγίου Ντάρτμουθ. Η ιδέα για κάποιο υπολογιστικό μοντέλο που θα είναι ικανό να επιλύει προβλήματα, και συγκεκριμένα αριθμητικά, εμφανίζεται το 1940.⁵⁷ Ωστόσο, το ζήτημα της τεχνητής νοημοσύνης αποτελεί ανέκαθεν ένα φλέγον θέμα στην επιστημονική κοινότητα, και ειδικά την τελευταία περίπου διετία, εξαιτίας της ραγδαίας εξέλιξής της και της επιρροής που αυτή έχει και πρόκειται να έχει στην εξέλιξη των κοινωνιών, αλλά και της ίδιας της ανθρωπότητας.

Πλέον, το AI δεν είναι ούτε ένα σενάριο επιστημονικής φαντασίας, όπως στην ταινία «2001: A space Odyssey», ούτε κάποιο άκρως μυστικό πρότζεκτ στα εργαστήρια των καλύτερων ερευνητικών κέντρων του κόσμου. Μηχανές αναζήτησης, γλωσσικά μοντέλα και image generators είναι κάποιες από τις πιο απλές εκδοχές τεχνητής νοημοσύνης διαθέσιμες στο ευρύ κοινό και οι οποίες έχουν δυνατότητες από το να εμφανίσουν εξατομικευμένα αποτελέσματα και αστείες εικόνες μέχρι να γράψουν ολόκληρα δοκίμια και κώδικες προγραμματισμού με βάση κάποιες “υποδείξεις / prompts”. Η τεχνητή νοημοσύνη είναι μία πραγματικότητα, ένα κομμάτι της κοινωνίας, το οποίο έχει ήδη αρχίσει να αφομοιώνεται στην καθημερινότητα των ανθρώπων.

Όμως, παρά την ενσωμάτωση αυτής της τεχνολογίας στον καθημερινό τρόπο ζωής, οι επιπτώσεις αυτής της αλλαγής δεν είναι ακόμα εμφανείς, ούτε προβλέψιμες. Ένα από τα βασικά προβλήματα σήμερα είναι ότι οι κύριες πηγές πληροφοριών που τροφοδοτούν τις βάσεις δεδομένων τους έχουν παρθεί χωρίς τη συναίνεση των αρχικών δημιουργών, ενώ οι «υποδείξεις» που ορίζουν οι χρήστες πρέπει να είναι απολύτως σαφής, αλλιώς τα γλωσσικά μοντέλα δίνουν λανθασμένες και συχνά μονοδιάστατες απαντήσεις.

Επομένως, λαμβάνοντας όλα αυτά υπόψιν, ένα κύριο και πολύ σημαντικό ερώτημα που προκύπτει είναι:

«Το AI μπορεί να αντικαταστήσει την ανθρώπινη ευφυΐα και τέχνη και αν ναι, είναι πιθανό να συμβεί;»

Στην παρούσα χρονική στιγμή, κανείς δεν ξέρει. Παρόλα αυτά, οι έμφυτες ικανότητες του ανθρώπου για δημιουργία, κριτική σκέψη και επίλυση προβλημάτων είναι κάτι που καμία τεχνολογία μέχρι στιγμής δεν μπορεί να μιμηθεί στο 100%.

Ωστόσο, η τεχνητή νοημοσύνη είναι μία εξέλιξη της επιστήμης της πληροφορικής, η οποία συμβαίνει σχεδόν την τελευταία πεντηκονταετία και την οποία δεν μπορούμε να σταματήσουμε, αλλά οφείλουμε να βρούμε τρόπους ώστε να την αξιοποιήσουμε προς όφελός μας.

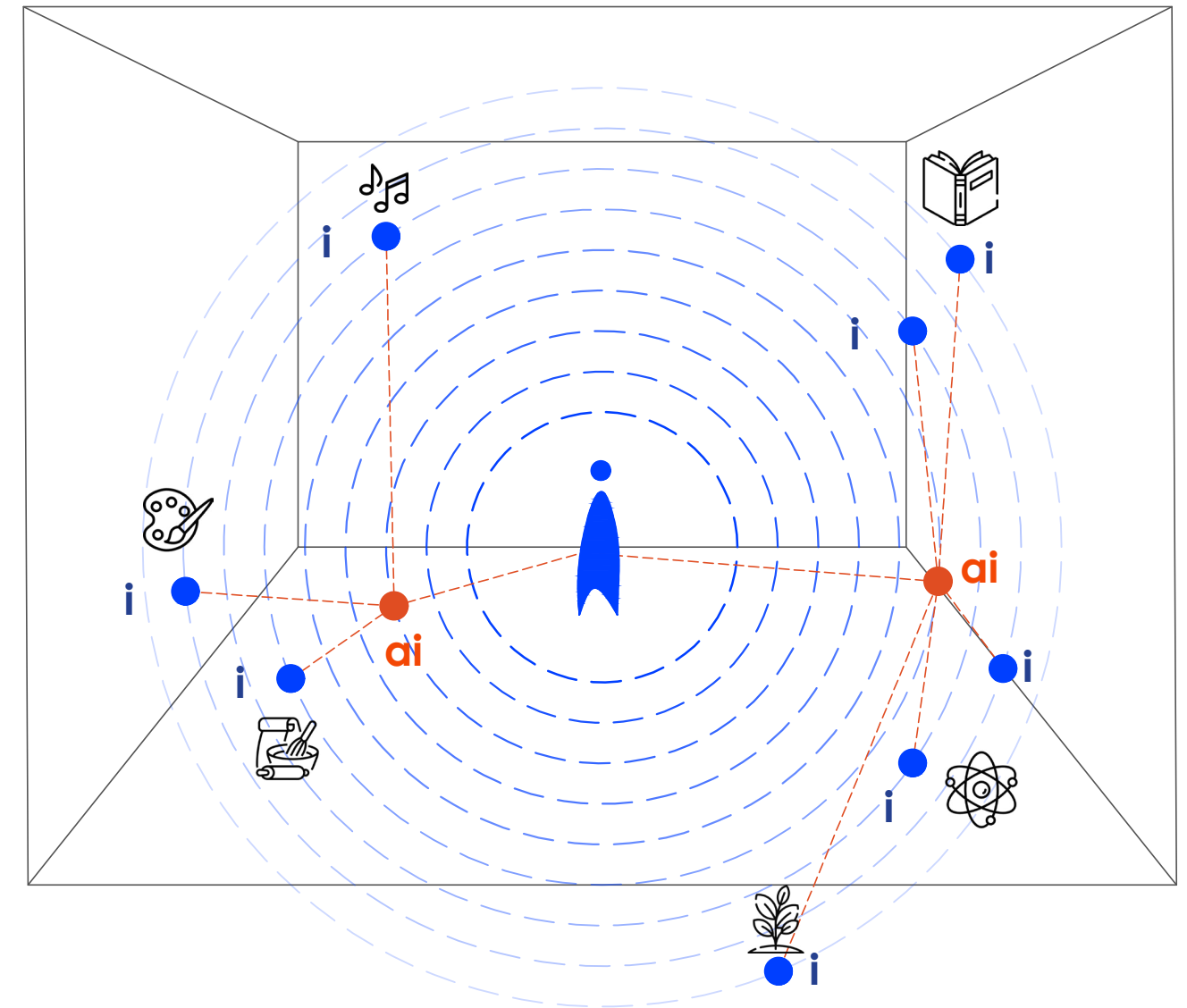
Η συγγραφέας Joanna Maciejewska ανάρτησε στην πλατφόρμα X (πρώην Twitter) στις 29 Μαρτίου 2024 ένα post που γράφει το εξής:

«You know what the biggest problem with pushing all-things-AI is? Wrong direction. I want AI to do my laundry and dishes so that I can do art and writing, not for AI to do my art and writing so that I can do my laundry and dishes.»

Αυτή η δήλωση υπονοεί μία ανάγκη για απελευθέρωση της δημιουργικότητας, αλλά όχι εις βάρος της ανθρώπινης υπόστασης και ευρηματικότητας.

Η βιβλιοθήκη, όπως έχει αναλυθεί, είναι ένα συνεχώς μεταλλασσόμενο κτήριο, όπως και η φύση της πληροφορίας της εκάστοτε εποχής. Στόχος της παρούσας διπλωματικής, με την ενσωμάτωση του AI στο λειτουργικό πρόγραμμα της, είναι να εξετάσει ένα πιθανό σενάριο αφομοίωσης αυτής της καινοτομίας στην καθημερινότητα του ανθρώπου, παράλληλα θίγοντας το ζήτημα του τρόπου με τον οποίο θα μπορούσε να γίνει αυτή.

Συγκεκριμένα, προτείνεται η ένταξη ενός AI αλγόριθμου, ο οποίος θα γνωρίζει τόσο την πληροφορία που θα εμπεριέχεται στη βιβλιοθήκη, δηλαδή την βάση δεδομένων της, όσο και το ίδιο το κτήριο και την αρχιτεκτονική του δομή, ώστε να καθοδηγεί τον χρήστη στην κατάλληλη «γνώση» δίχως να του στερεί το δικαίωμα στην προσωπική μελέτη και έρευνα. Πρακτικά, θα προτείνει «μονοπάτια γνώσης» ανάλογα με τις ανάγκες του μελετητή και τις παροχές που προσφέρει το λειτουργικό πρόγραμμα, όπως έχει οριστεί προηγουμένως.

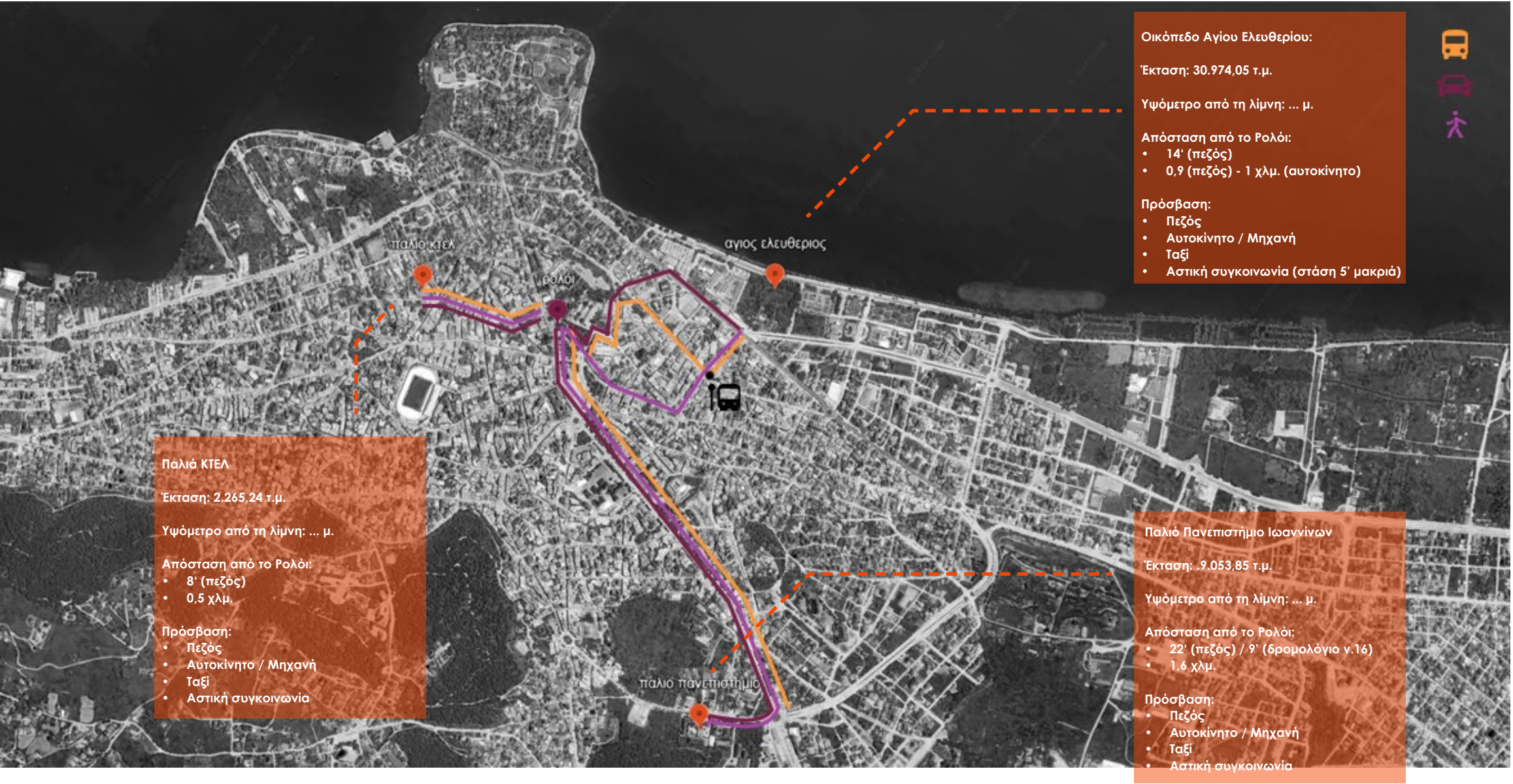

04.1/ Διαγράμματα S.W.O.T.

Κύριος στόχος της παρούσας εργασίας είναι ο επαναπροσδιορισμός της έννοιας της βιβλιοθήκης στην σύγχρονη εποχή, όπως παρουσιάστηκε στα δύο προηγούμενα μέρη. Έτσι, για τη διευκόλυνση του εγχειρήματος, θα χρησιμοποιηθεί site της περιοχής των Ιωαννίνων. Αν και τα εγγενή χαρακτηριστικά του οικοπέδου δεν είναι απαραίτητα για την πρόταση της παρούσας εργασίας, οφείλουν να αναδεικνύουν τα αποτελέσματα της θεωρητικής έρευνας, η οποία αποτελεί και τον κεντρικό άξονα της σχεδιαστικής προσέγγισης. Ενεργώντας, λοιπόν, στον άξονα της προσβασιμότητας, της καθημερινής ζωής και της ανθρώπινης διάδρασης, αναλύονται παρακάτω κάποια πιθανά οικόπεδα, τα οποία επιλέχθηκαν τόσο για τη σχέση τους με την πόλη, όσο και για τη σχέση τους με το παρελθόν.

S

- Το κτήριο των παλιών ΚΤΕΛ αποτελεί ένα αναπόσπαστο κομμάτι της πόλης των Ιωαννίνων, επειδή βρίσκεται σε ένα κομβικό σημείο ανάμεσα στην παλιά και καινούργια πόλη.
- Αποτελεί ένα εν δυνάμει δημόσιο πέρασμα, το οποίο βρίσκεται σε άμεση σχέση με τις γύρω λειτουργίες και την καθημερινή ζωή των ανθρώπων.
- Η έκταση του οικοπέδου είναι διαχειρίσιμη, ενώ επιτρέπει την επέμβαση τόσο στο ίδιο το κτήριο, όσο και στον εξωτερικό δημόσιο χώρο.

W

- Η ιδιαιτερότητα της μορφής του κτηριακού αποθέματος.

O

- Επειδή αποτελεί ένα no-man's land, το οποίο αποκόπτει τις λειτουργίες της πόλης, οι κενοί και ανεκμετάλλευτοι χώροι του μπορούν να αξιοποιηθούν με απώτερο σκοπό την επανασύνδεση της πόλης και του χρήστη δια μέσου της γνώσης.
- Αποτελεί έναν πόλο διάδρασης και συναλλαγής ενός ευρέως φάσματος κοινωνικών, αλλά και αρχιτεκτονικών συνιστωσών.
- Το κτηριακό απόθεμα διατίθεται προς ενεργοποίηση και γίνεται η πλατφόρμα που θα παραλάβει τους ενδιάμεσους χώρους της νέας χρήσης.
- Έτσι, μέσα από τον επαναπροσδιορισμό ενός κτηρίου ορόσημο για την πόλη και τη δημιουργία δημοσίου περάσματος, καθίσταται δυνατή η αξιοποίηση της κομβικής του θέσης, καθώς και η ένταξη της δυναμικής της πόλης μέσα στο ίδιο το οικόπεδο.

T

- Η προηγούμενη χρήση δεν συνάδει με την πρόθεση αυτής της εργασίας για ένα κτήριο βιβλιοθήκης, με αποτέλεσμα να υπάρχει περίπτωση όπου η υφιστάμενη μορφή και δομή του κτηρίου να αποτελέσουν αντιφατικά αρχιτεκτονικά στοιχεία για την πρόταση.

S

- Το παλιό πανεπιστήμιο των Ιωαννίνων αποτελεί ένα ανεκμετάλλευτο κτήριο στο όριο της πόλης, το οποίο – ομοίως με τα παλιά ΚΤΕΛ – είναι ένα αναπόσπαστο κομμάτι της.
- Η προηγούμενη χρήση του ως εκπαιδευτικό ίδρυμα, το καθιστά ικανό να παραλάβει μία νέα χρήση η οποία αφορά τη γνώση.

W

- Το γεγονός ότι βρίσκεται στο όριο της πόλης, το καθιστά ένα κτήριο χωρίς κάποια ξεκάθαρη σχέση με τη δυναμικότητά της ή οποιαδήποτε άλλη σχετική δυναμικότητα η οποία μπορεί να αναδειχθεί από το παρόν εγχείρημα, πχ. παρακείμενα επεισόδια στον αστικό ιστό ή το φυσικό περιβάλλον.
- Η πρόσβαση των χρηστών είτε από την πόλη είτε εκτός δεν είναι εύκολη.

O

- Ο επαναπροσδιορισμός της χρήσης ενός κτηρίου συναφές με τη μάθηση και το οποίο έχει εγκαταλειφθεί δίνει την δυνατότητα της επανασύνδεσης με τη γνώση μέσα από ένα πιο ευρύ λειτουργικό πρόγραμμα, όπως αυτό της βιβλιοθήκης.
- Το κτηριακό απόθεμα διατίθεται προς ενεργοποίηση και γίνεται η πλατφόρμα που θα παραλάβει τους ενδιάμεσους χώρους της νέας χρήσης.

T

- Η τεράστια έκταση τόσο του κτηρίου όσο και του οικοπέδου, καθώς και η τοποθεσία στο όριο της πόλης μπορούν να οδηγήσουν στην αποδυνάμωση της κεντρικής πρόθεσης, η οποία είναι ο επαναπροσδιορισμός της σχέσης χρήστη – χώρου υπό το πρίσμα της γνώσης σε ένα διαδραστικό και δυναμικό περιβάλλον.

S

W

O

T

- Το οικόπεδο βρίσκεται σε άμεση σχέση με την λίμνη και την παραλίμνια διαδρομή και τα γεγονότα τα οποία συμβαίνουν πάνω σε αυτή.
- Παρότι δεν βρίσκεται στο κέντρο της πόλης, εξακολουθεί να συσχετίζεται με παρακείμενες δραστηριότητες, όπως το ΚΕ.ΠΑ.ΒΙ, το πάρκο κυκλοφοριακής αγωγής κλπ.
- Παλαιότερα, στο οικόπεδο ήταν καλλιεργήσιμες εκτάσεις του στρατού πριν στεγαστούν εκεί οι στρατιωτικές φυλακές. Σήμερα, η εκκλησία του Αγίου Ελευθερίου αποτελεί πηγή διάδρασης και συναλλαγής με την κοινότητα των Ιωαννίνων.
- Η έκταση του οικοπέδου είναι διαχειρίσιμη, ενώ επιτρέπει την επέμβαση τόσο στο ίδιο το οικόπεδο, όσο και στην σύνδεσή του με την παραλίμνια διαδρομή και την πόλη σε δύο διαφορετικά μέτωπα.
- Η πρόσβαση στο οικόπεδο δεν είναι τόσο εύκολη από την πλευρά της πόλης, με αποτέλεσμα να αποδυναμώνεται η σχέση του με τη δυναμικότητά της.
- Η σύνδεση του οικοπέδου με την παραλίμνια διαδρομή δίνει την ευκαιρία για τη δημιουργία ενός καινούργιου γεγονότος πάνω σε αυτή το οποίο θα περιστρέφεται γύρω από τη γνώση, τη διάδραση και τη συναλλαγή μεταξύ των χρηστών.
- Οι δράσεις του ΚΕ.ΠΑ.ΒΙ και του πάρκου κυκλοφοριακής αγωγής αποτελούν ευκαιρίες συναλλαγής με δραστηριότητες εκτός της βιβλιοθήκης.
- Το ξενοδοχείο Du Lac που βρίσκεται σε απόσταση αναπνοής από το οικόπεδο αποτελεί πόλο προσέλκυσης επισκεπτών και εκτός της κοινότητας των Ιωαννίνων.
- Το γεγονός ότι το οικόπεδο αποτελεί ένα no-man's land, δίνει την ευκαιρία οι κενοί και ανεκμετάλλευτοι χώροι του να αξιοποιηθούν με απώτερο σκοπό την επανασύνδεση της πόλης και του χρήστη δια μέσου της γνώσης.
- Η άγρια και πλούσια βλάστηση στο οικόπεδο αποτελεί ένα εργαλείο σύνδεσης του δομημένου με το αδόμητο, αλλά και μία ευκαιρία ανάδειξης του πλούσιου τοπικού οικοσυστήματος.
- Η σύνδεση με την πόλη και τον κάτοικο δεν είναι αρκετά ισχυρή, παρά μόνο από την πλευρά του ναού του Αγίου Ελευθερίου, όπου και είναι πιο έντονη η διάδραση.

04.2/ Επιλογή οικοπέδου

Έπειτα από την παραπάνω ανάλυση, το οικόπεδο που επιλέγεται είναι το οικόπεδο 03, εξαιτίας της κομβικής του τοποθεσίας πάνω στο όριο της πόλης με την παραλίμνια διαδρομή. Ως αναπόσπαστο τμήμα της και μέρος της ιστορίας της, ενέχει μία δυναμική η οποία μπορεί να αναδείξει το παρόν εγχείρημα.

Επιπλέον, επειδή είναι ικανό να λειτουργήσει ως δημόσιο πέρασμα, συνδέει τις παρακείμενες λειτουργίες και δράσεις με τα γεγονότα που δύνανται να συμβούν σε αυτό, σε αντίθεση με τα υπόλοιπα οικόπεδα που αναλύσαμε και που διαπιστώνουμε πως εν τέλει έχουν μία πιο αποδυναμωμένη σχέση με την πόλη και την καθημερινότητα των ανθρώπων.

Ενισχύουμε, λοιπόν, την «παραφωνία» της φύσης που έρχεται να διακόψει τον αστικό ιστό, ενώ επεμβαίνουμε σε αυτό το no-man's land, το οποίο λειτουργεί ως η πλατφόρμα που θα παραλάβει τις νέες χρήσεις με σκοπό να επαναπροσδιορίσουμε τόσο την έννοια της βιβλιοθήκης, όσο και να ενεργοποιήσουμε έναν πόλο διάδρασης και συνδιαλλαγής ενός ευρέως φάσματος κοινωνικών, αλλά και αρχιτεκτονικών συνιστωσών.

Επεισόδια και δραστηριότητες πάνω στη λίμνη

From Aí to the I

Η βιβλιοθήκη της σύγχρονης εποχής ως ένα χωρικό cloud

- Δρόμοι προς το οικόπεδο
- Δρόμοι μόνης κατεύθυνσης
- Δρόμοι διπλής κατεύθυνσης
- Ιδιωτικός δρόμος ξενοδοχείου Du Lac
- Δρόμος πάρκινγκ

παιδική χαρά
"Τάμπα Τούμπα"

Πολιτιστικός χώρος
"Δημήτριος Χατζής"

Πάρκινγκ

ΚΕ.ΠΑ.ΒΙ

Πάρκο κυκλοφοριακής αγωγής

Ξενοδοχείο Du Lac

Εκκλησία Αγίου Ελευθερίου

51./ Παιδική χαρά Τάμπα Τούμπα

Βρίσκεται στο Πάρκο Κάτσαρη, κατά μήκος της παραλίμνιας διαδρομής και ορίζεται από τις οδούς «Κάρολου Παπούλια» και «Γαριβάλδη». Αποτελεί ένα σημείο στάσης και διάδρασης των περιπατητών και των παιδιών, πλάι σε μια μικρή προβλήτα με θέα το όρος Μιτισκέλι.

52./ Πολιτιστικός πολυχώρος «Δημήτρης Χατζής» ή «Σφαγεία»

Μέχρι τη δεκαετία του '90, στον χώρο στεγάζονταν τα δημοτικά σφαγεία, εξού και η ιδιαίτερη ονομασία τους. Είναι χαρακτηρισμένα ως «ιστορικά διατηρητέα κτήρια» και η ανακατασκευή τους ολοκληρώθηκε το 2009, όποτε έγιναν και τα εγκαίνια. Φιλοξενεί πλήθος δράσεων, ημερίδων, εκθέσεων και λοιπών εκδηλώσεων, καθιστώντας τον χώρο ένα σημαντικό για τα πολιτιστικά δρώμενα της πόλης.

¹ <https://typos-i.gr/article/apo-dhmotika-sfageia-pollitistikos-polyxwros>

53./ Κέντρο Παραδοσιακής Βιοτεχνίας Ιωαννίνων / ΚΕ.ΠΑ.ΒΙ

Το Κέντρο Παραδοσιακής Βιοτεχνίας Ιωαννίνων αποτελεί ένα κτηριακό συγκρότημα σχεδιασμένο από τους Δημήτρη και Σουζάνα Αντωνακάκη, πάνω στο παραλίμνιο μέτωπο της πόλης, στο οποίο συστεγάζονται εργαστήρια αργυροτεχνιτών από το 2005. Σκοπός του είναι η διατήρηση και προώθηση της λαϊκής τέχνης των Ιωαννίνων, μία τέχνη από τις λίγες που παραμένουν ακόμα ζωντανές στη σύγχρονη εποχή.

54./ Πάρκο κυκλοφοριακής αγωγής

Το πάρκο αποτελεί ένα σημαντικό γεγονός πάνω στην παραλίμνια διαδρομή, καθώς προσελκύει πολλά παιδιά και γονείς καθημερινά, ενώ παράλληλα φιλοξενεί ποικίλες δράσεις του Δήμου Ιωαννιτών αναφορικά με την κυκλοφοριακή αγωγή σε συνεργασία με τα σχολεία της πόλης.

55./ Ιερός Ναός Αγίου Ελευθερίου

Ο ναός του Αγίου Ελευθερίου είναι ένα επεισόδιο μέσα στο οικόπεδο ενδιαφέροντος, στο οποίο στεγάζονταν οι παλιές στρατιωτικές φυλακές των Ιωαννίνων. Παλαιότερα αποτελούσε καλλιεργήσιμες εκτάσεις του στρατού, ενώ σήμερα είναι μία μικρή ζωντανή κοινότητα για την περιοχή.

56./ Ξενοδοχείο Du Lac

Πέρα από τον μεγάλο αριθμό τουριστών, τόσο εγχώριων όσο και διεθνών, που διαμένουν στο ξενοδοχείο ετησίως, οι πολλές αίθουσες του συγκροτήματος αποτελούν χώρους διοργάνωσης συνεδρίων, διαλέξεων και ημερίδων με πλούσια θεματολογία από τον ιατρικό μέχρι και τον λογοτεχνικό τομέα.

Το Κέντρο Παραδοσιακής Βιοτεχνίας Ιωαννίνων βρίσκεται στο βόρειο σύνορο του οικοπέδου και στεγάζει μία πληθώρα δραστηριοτήτων στα 10.000τμ. του κτηρίου του. Πέρα από τα εργαστήρια αργυροχοΐας για τα οποία είναι πλέον γνωστό, διαθέτει χώρο μουσείου, αίθουσα πολιτιστικών εκδηλώσεων, καφέ - εστιατόριο, καθώς αποτελεί και τη στέγη του θεατρικού συλλόγου «Θεατρική Συμπαιγνία».

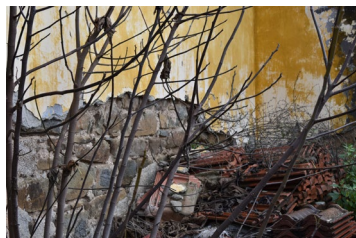
Η εγγύτητα των δύο οικοπέδων – του ΚΕ.ΠΑ.ΒΙ και αυτού της πρότασης – αποτελεί ευκαιρία επέκτασης του πολυδιάστατου καλλιτεχνικού, και όχι μόνο, πλαισίου τόσο προς το μέτωπο της παραλίμνιας διαδρομής (ένα μέτωπο που το ΚΕ.ΠΑ.ΒΙ. δεν εκμεταλλεύεται ιδιαίτερα) όσο και προς το μέτωπο της πόλης και τη δυναμικότητα που αυτή προσφέρει, επανενεργοποιώντας τις αρχικές προθέσεις για τη λειτουργία του ΚΕ.ΠΑ.ΒΙ..

57, 58, 59, 60./ Εύη Βαρδάκα, *Λήψεις και απόψεις του ΚΕ.ΠΑ.ΒΙ (2023)*

61./ Εύη Βαρδάκα, *Το κεντρικό αίθριο (2023)*

Ο ναός του Αγίου Ελευθερίου βρίσκεται εντός του οικοπέδου των παλιών στρατιωτικών φυλακών και ανεγέρθη από τους κρατούμενους σπλίτες το 1970 (όπως αναγράφει στην πινακίδα έξω από τον ναό). Πέρα από το κτήριο του Αγίου Ελευθερίου, υπάρχουν ακόμα και τα υπόλοιπα κτήρια των φυλακών σε κακή και παραμελημένη κατάσταση με τις όψεις τους σε μία αποσύνθεση και με τη φύση να έχει επανακτήσει τον χώρο της μέσα και έξω από αυτά.

Για το σκοπό της παρούσας εργασίας, αυτά τα κτήρια δεν θα αποτελέσουν μέρος της σχεδιαστικής παρέμβασης και θα παραμείνουν ως έχουν, με την προοπτική ότι ίσως θα μπορούσαν να ενταχθούν στην πρόταση μελλοντικά ως μέρος μιας διαδρομής μέσα από το οικόπεδο.

Επομένως, το νέο όριο του οικοπέδου της πρότασης διαμορφώνεται με τέτοιο τρόπο, ώστε να μην περικλύει τα κτήρια των στρατιωτικών φυλακών, αλλά να αξιοποιεί όλον τον ελεύθερο διαθέσιμο χώρο και ιδιαίτερα τη φύση και το οικοσύστημά της.

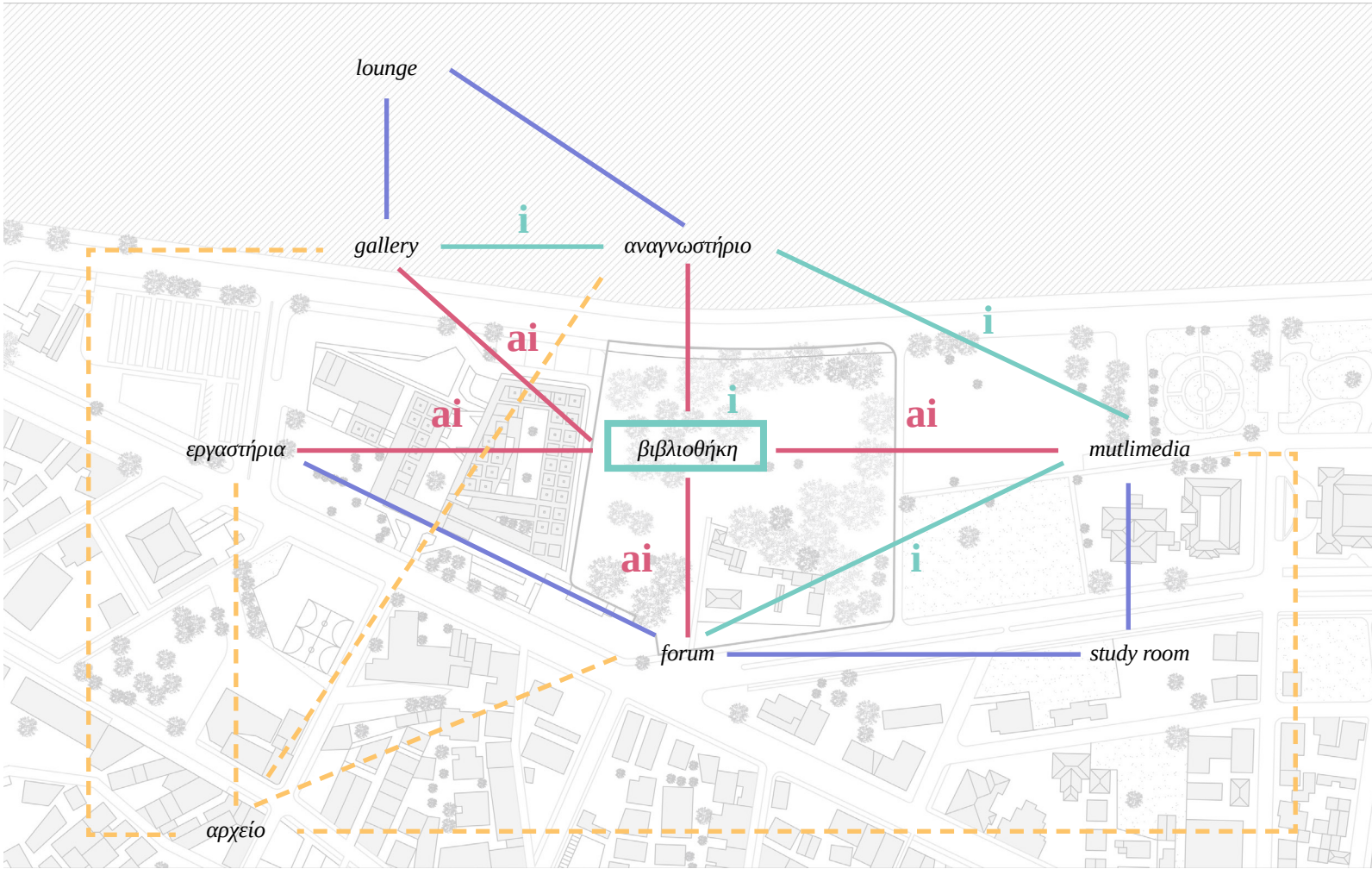

04.3/ Content και context: Λειτουργία και μορφή

Έχοντας μιλήσει για τα περιφερειακά επεισόδια του οικοπέδου, οφείλουμε να καταγράψουμε και να συσχετίσουμε και τα εγγενή χαρακτηριστικά του με το θεωρητικό υπόβαθρο της εργασίας. Όπως προαναφέρθηκε, μέσα από την εισαγωγή του ΑΙ στο λειτουργικό πρόγραμμα της πρότασης, σκοπός είναι η δημιουργία ποικίλων διαδρομών εντός και εκτός του κτηρίου που θα απαντούν στις ανάγκες του εκάστοτε χρήστη. Αυτά τα «μονοπάτια γνώσης» διακρίνονται σε μονοπάτια εξερεύνησης, αναζήτησης και εκτόνωσης, καθώς και κάποια δευτερεύοντα βοηθητικά μονοπάτια για το προσωπικό της βιβλιοθήκης. Συσχετίζοντας λοιπόν τις επιμέρους λειτουργίες τις βιβλιοθήκης με τα αντίστοιχα μονοπάτια, δημιουργείται ένα δίκτυο διαφορετικών συνδέσεων, το οποίο αποτελεί το υπόβαθρο της σχεδιαστικής προσέγγισης και το διάγραμμα του μοντέλου της βιβλιοθήκης.

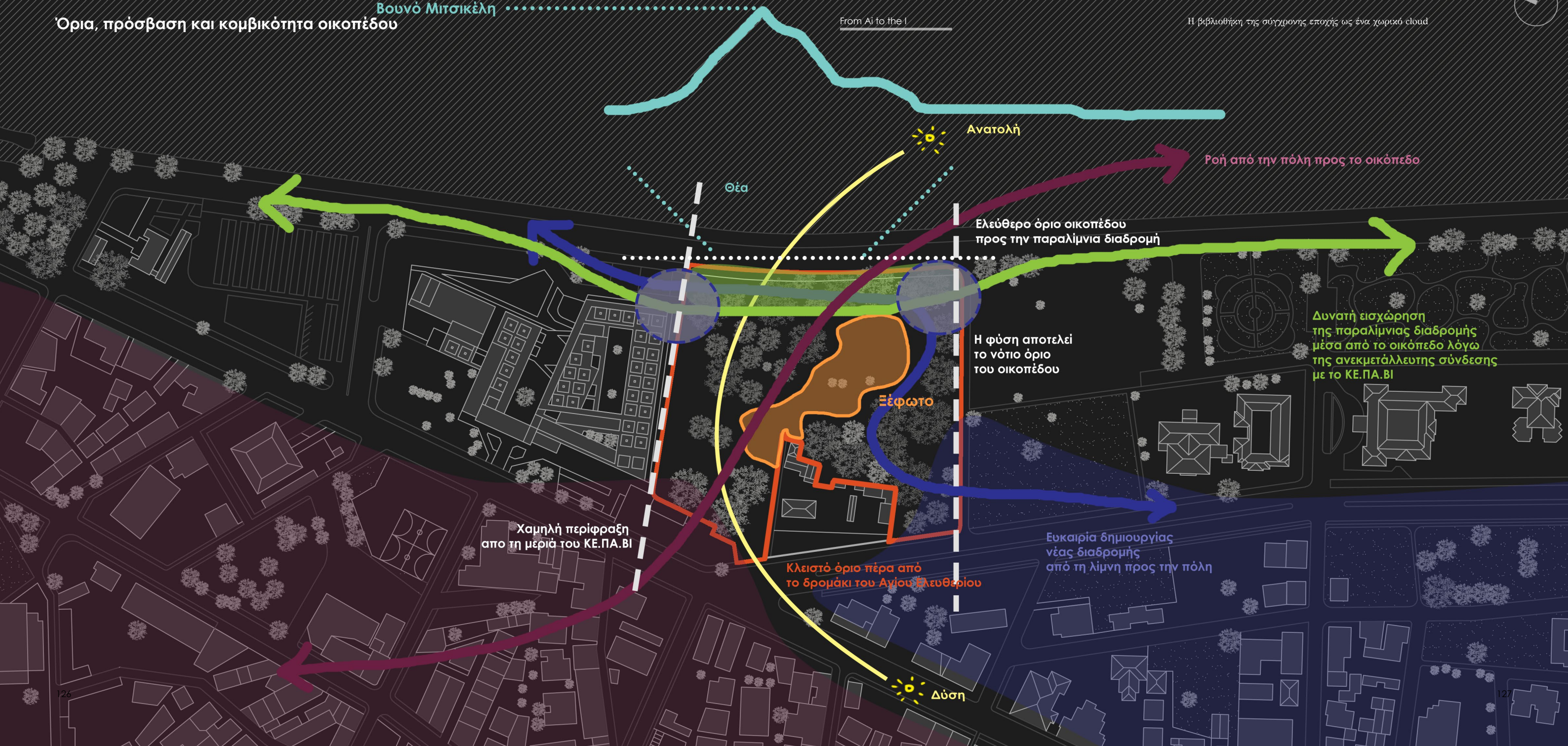
Επομένως, το context έρχεται να διαμορφώσει και να επηρεάσει την εξέλιξη της μορφής, επιβάλλοντας κάποια διακριτά και κυρίαρχα χαρακτηριστικά. Τα όριά του χρίζουν ιδιαίτερης σημασίας, εφόσον αποτελούν τους κατευθυντήριους άξονες για τη διαχείριση της πρόσβασης στο οικόπεδο. Εξαιτίας της θέσης του και των γύρω δραστηριοτήτων, το οικόπεδο αποτελεί έναν κόμβο γεγονότων. Στο βόρειο όριο, χαμηλή περίφραξη διαχωρίζει το οικόπεδο από το ΚΕ.ΠΑ.ΒΙ., ενώ στο νότο η φύση έχει κυριαρχήσει επί του ορίου. Ωστόσο, η νοητή διαγώνιος που ενώνει αυτά τα δύο όρια, αποτελεί ευκαιρία για τη δημιουργία μίας νέας διαδρομής από τη λίμνη προς την πόλη. Αντίστοιχα από τη δύση, το κλειστό όριο της εκκλησίας είναι η μοναδική ροή κίνησης από την πόλη προς τη λίμνη και η οποία διακόπτεται στην ανατολή στο φαινομενικά ελεύθερο όριο του οικοπέδου προς την παραλίμνια διαδρομή εξαιτίας της πυκνής βλάστησης. Στο κέντρο του οικοπέδου διαγράφεται ένα ξέφωτο, το οποίο καθιστά δυνατή την εισχώρηση της παραλίμνιας διαδρομής εντός της πρότασης και την τοποθέτηση του κεντρικού πυρήνα της βιβλιοθήκης.

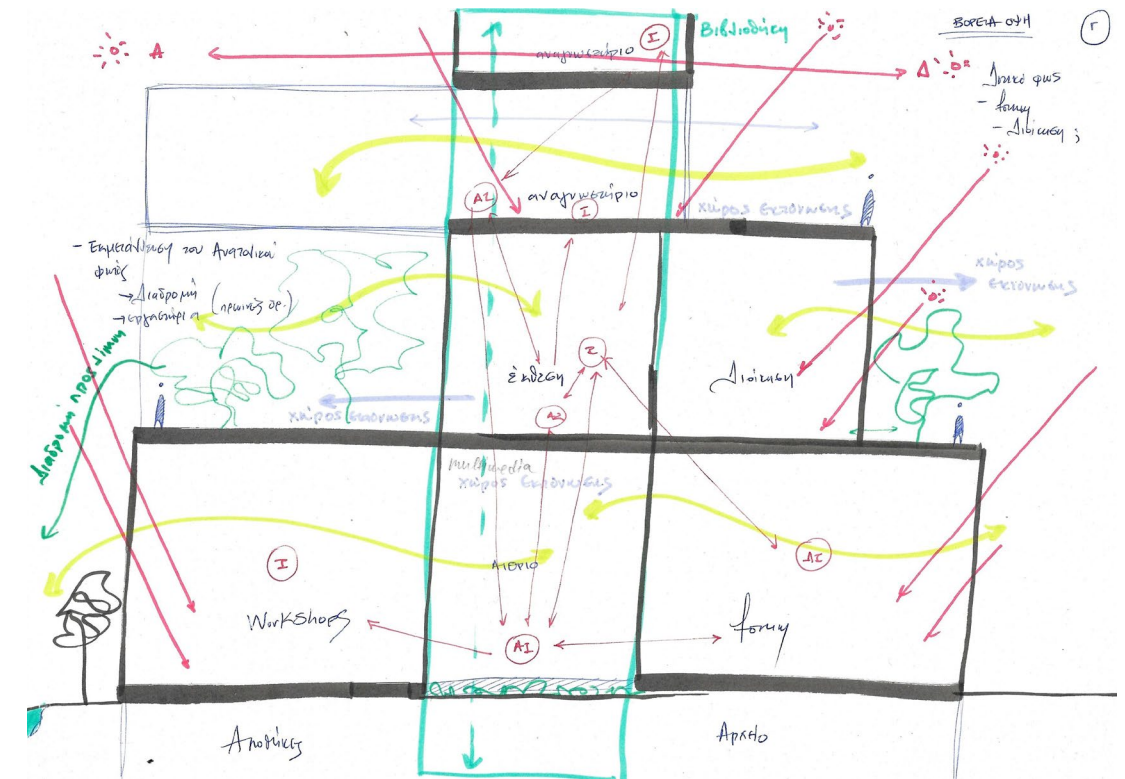
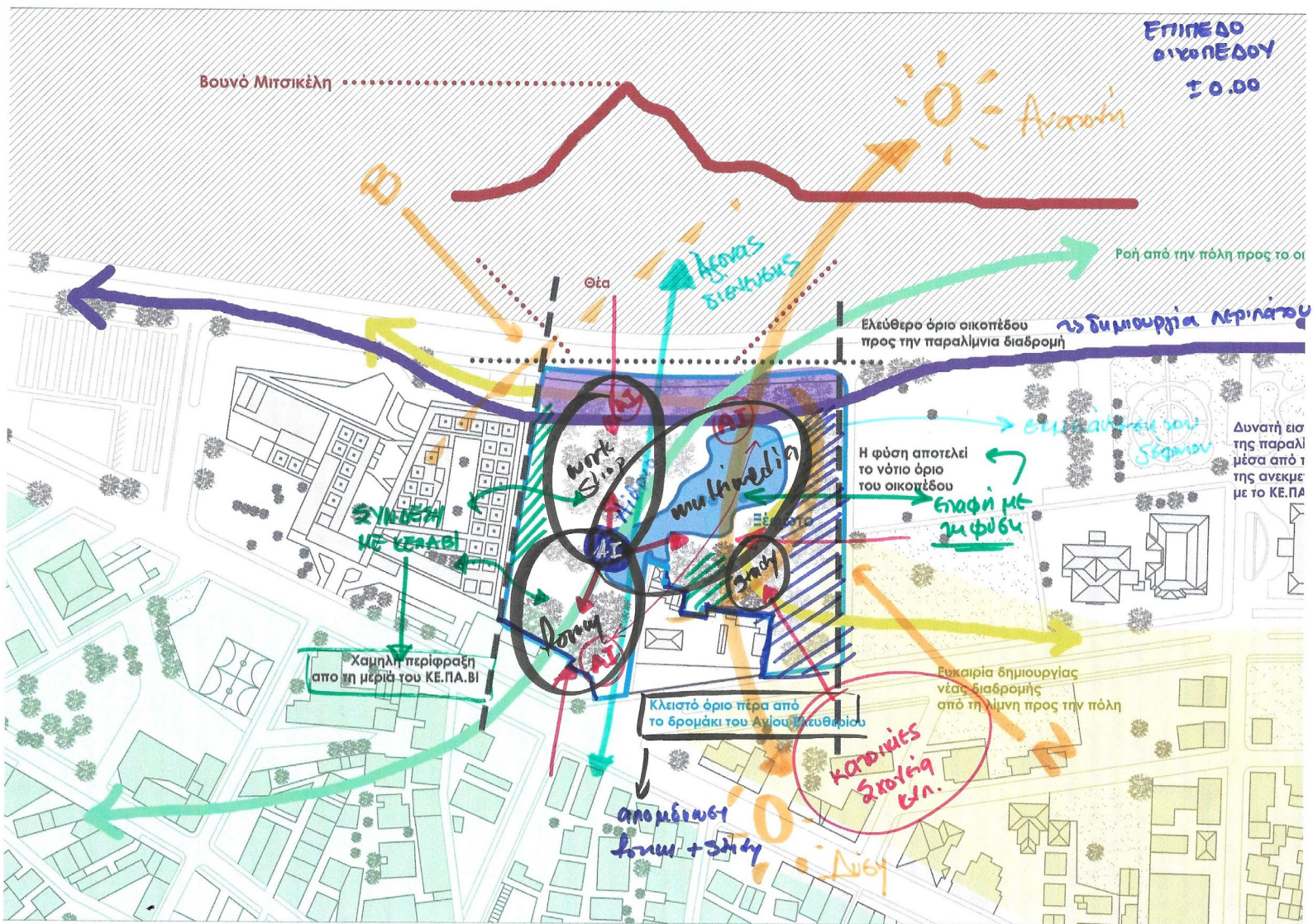
- μονοπάτια εξερεύνησης μέσω του ΑΙ
- μονοπάτια αναζήτησης της πληροφορίας
- μονοπάτια εκτόνωσης ανάμεσα στις λειτουργίες
- - - μονοπάτια βοηθητικών λειτουργιών και προσωπικού

67./ Έλενα Κουκούλη, Διάγραμμα μοντέλου (2024)

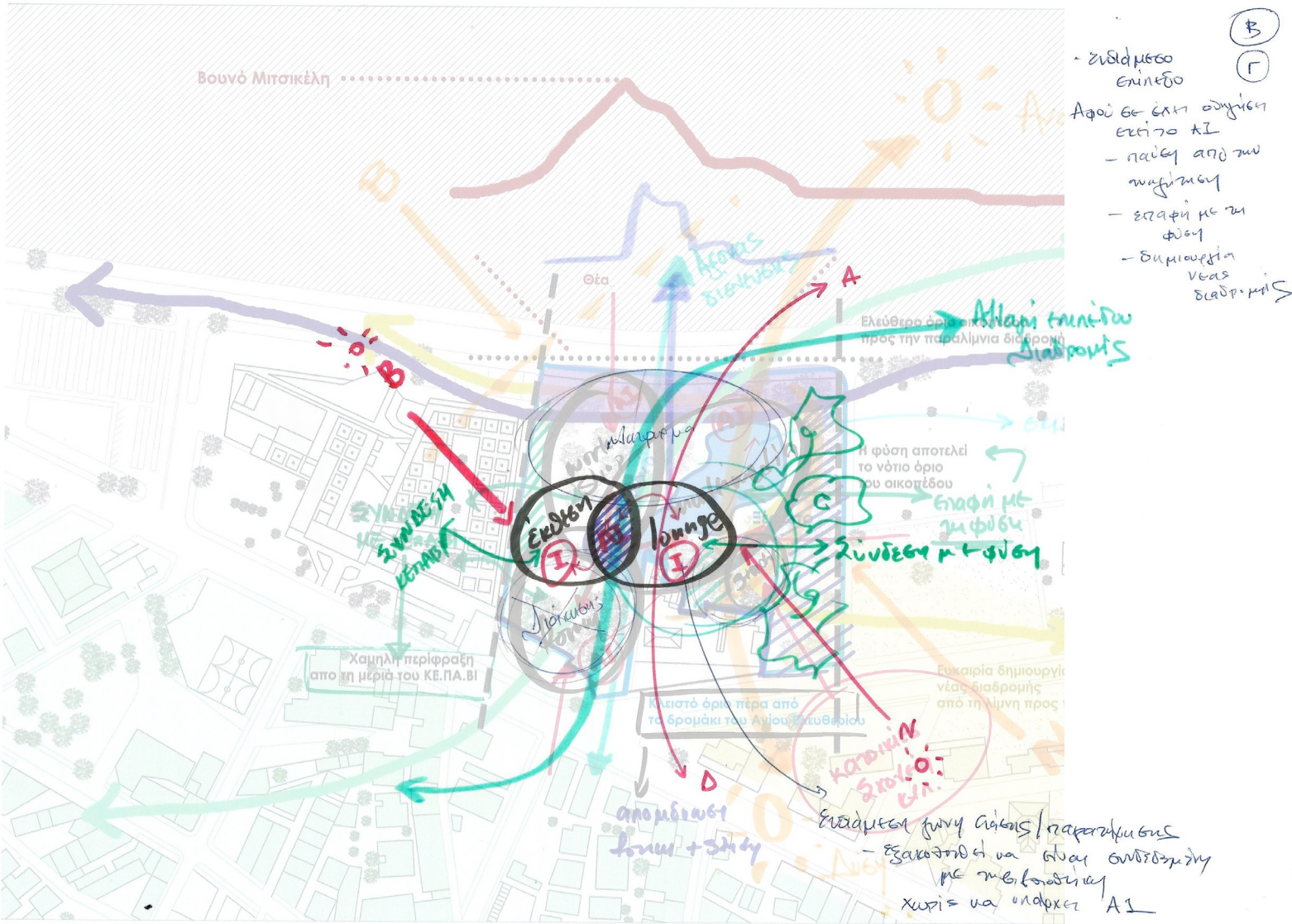

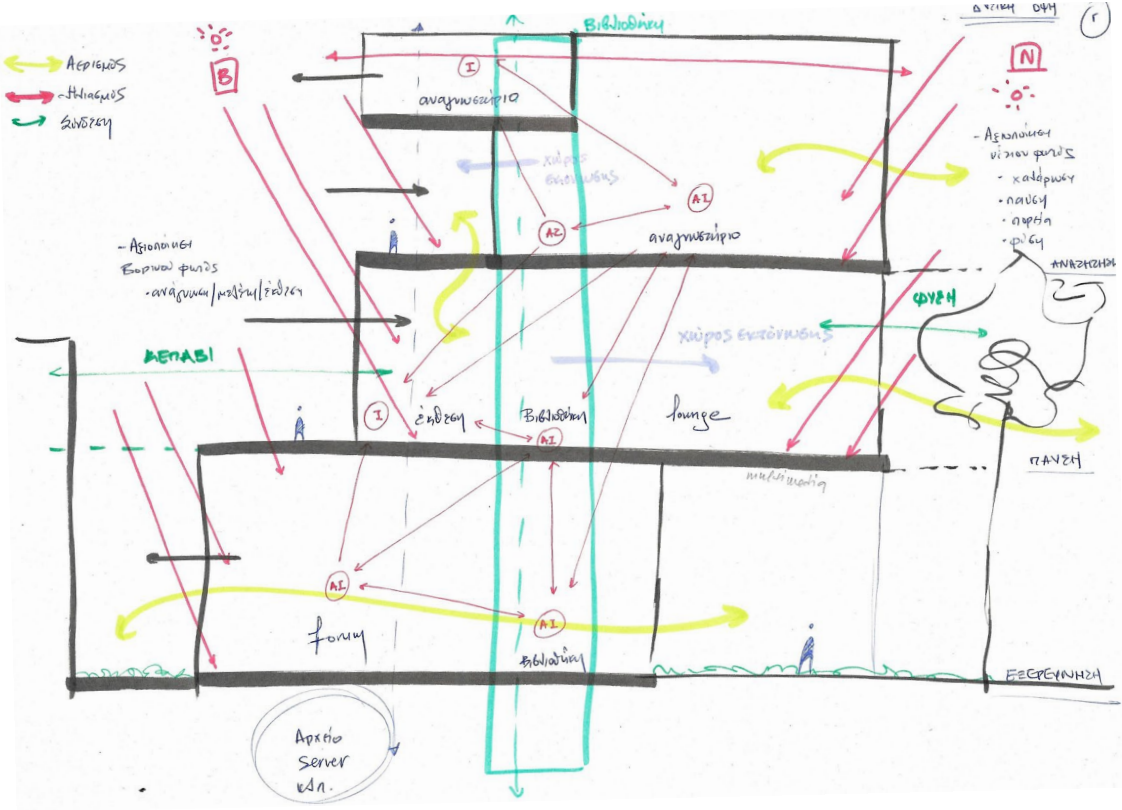

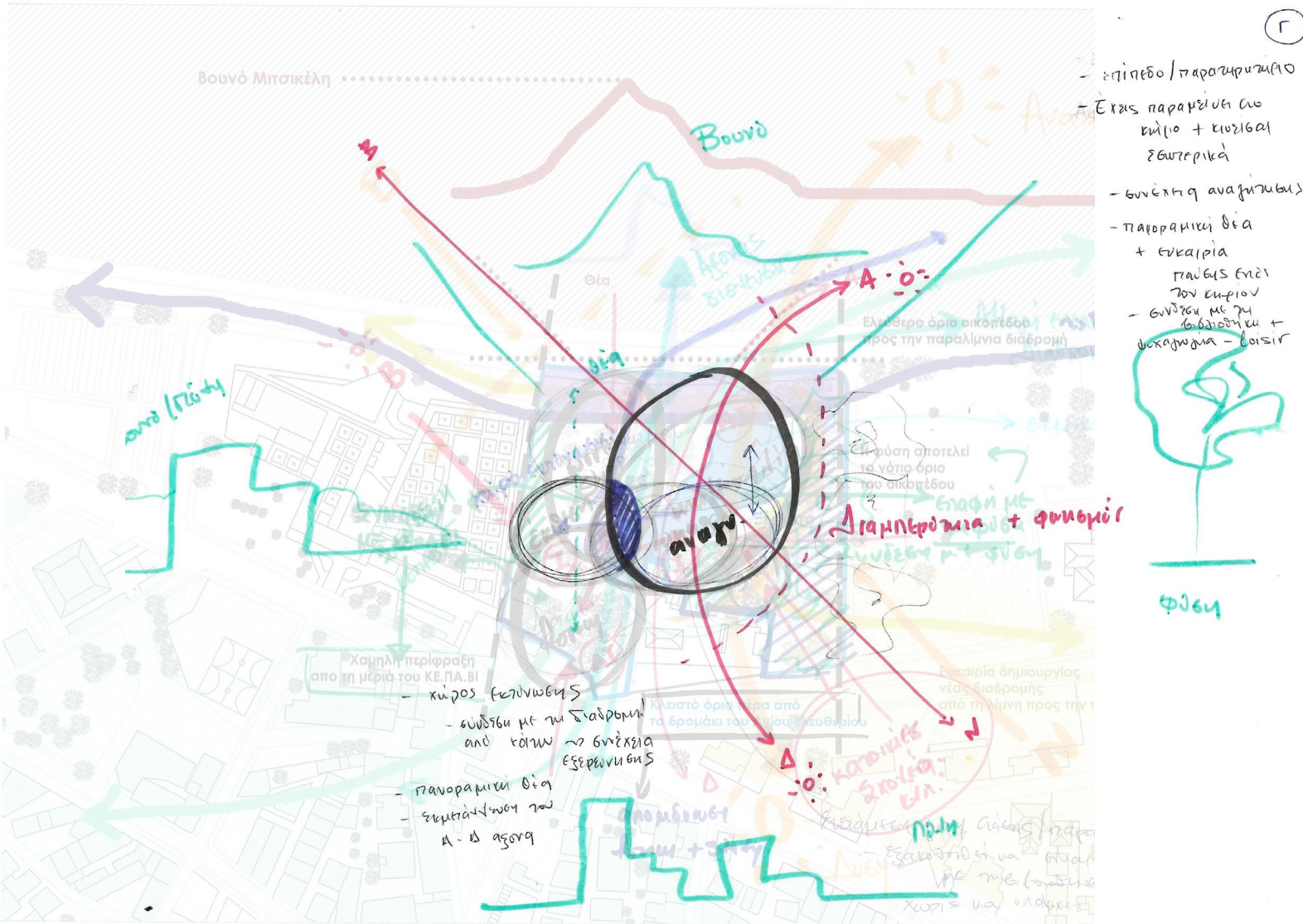

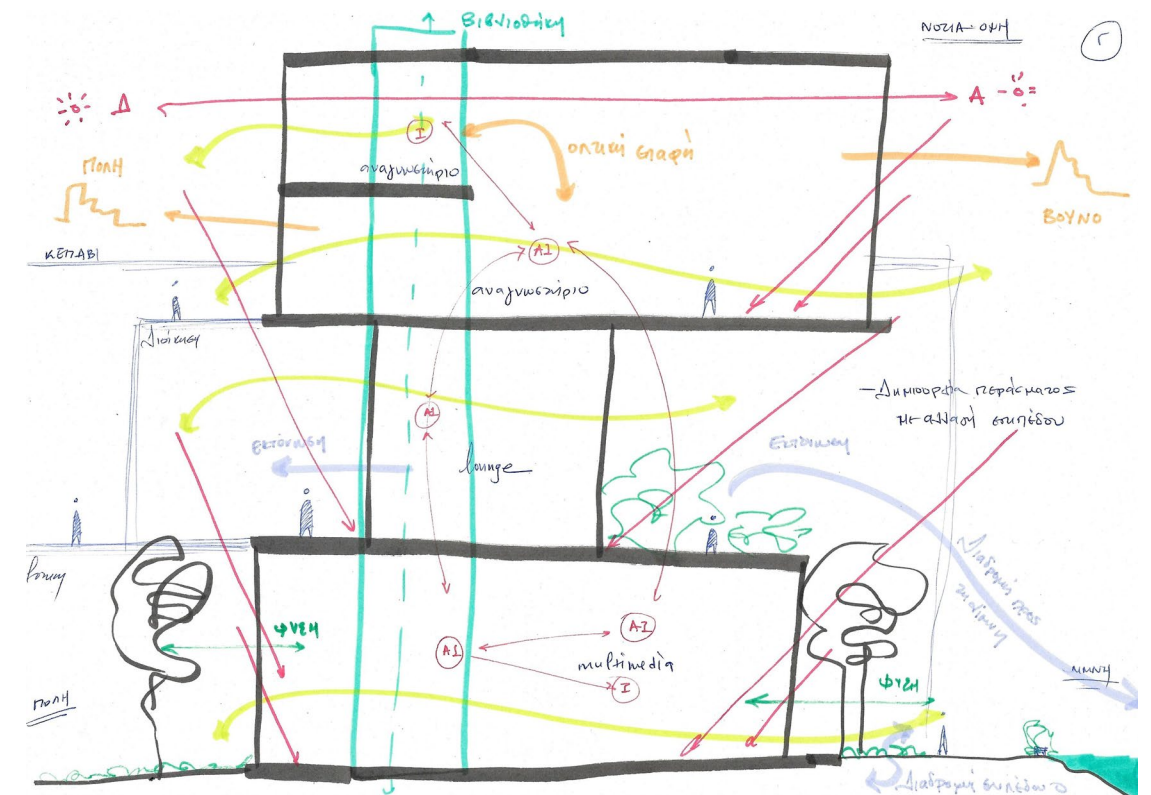
69./ Διαγραμματική προσέγγιση στο επίπεδο του ΚΕ.ΠΑ.ΒΙ.

70./ Διαγραμματική προσέγγιση με τη skyline της πόλης

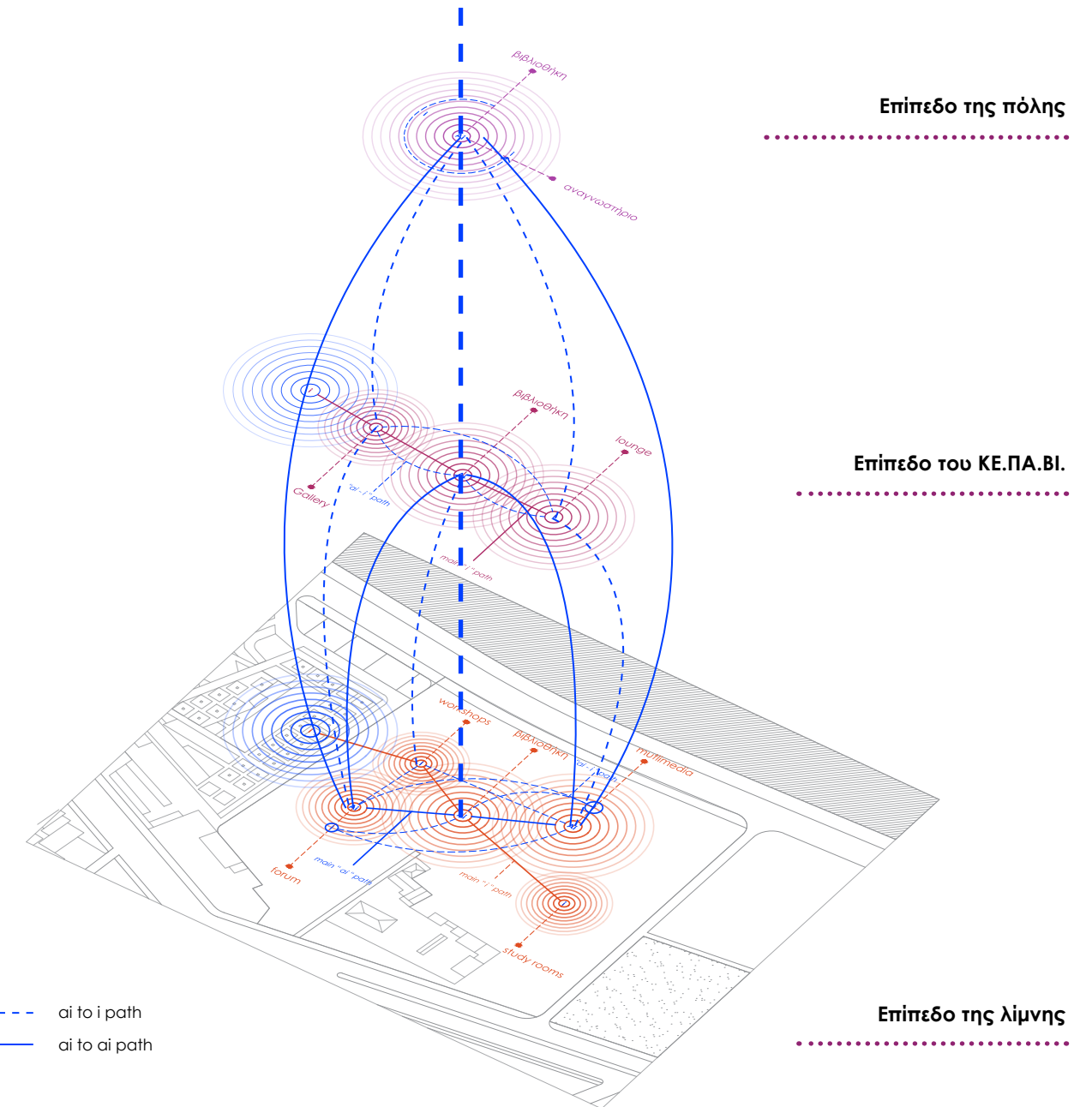
04.4/ Connectivity & timeline

Το δίκτυο της βιβλιοθήκης εξελίσσεται σε τρία επίπεδα: αυτό της λίμνης, όπου το οικοπέδο ανοίγεται από την πόλη προς το παραλίμνιο μέτωπο, του ΚΕ.ΠΑ.ΒΙ., όπου η βιβλιοθήκη έρχεται να συνδεθεί με τις παρακείμενες λειτουργίες και αυτό της πόλης, όπου ο χρήστης έρχεται σε επαφή και κατανοεί τον τόπο σε ένα ευρύτερο πλαίσιο υπό το πρίσμα της γνώσης.

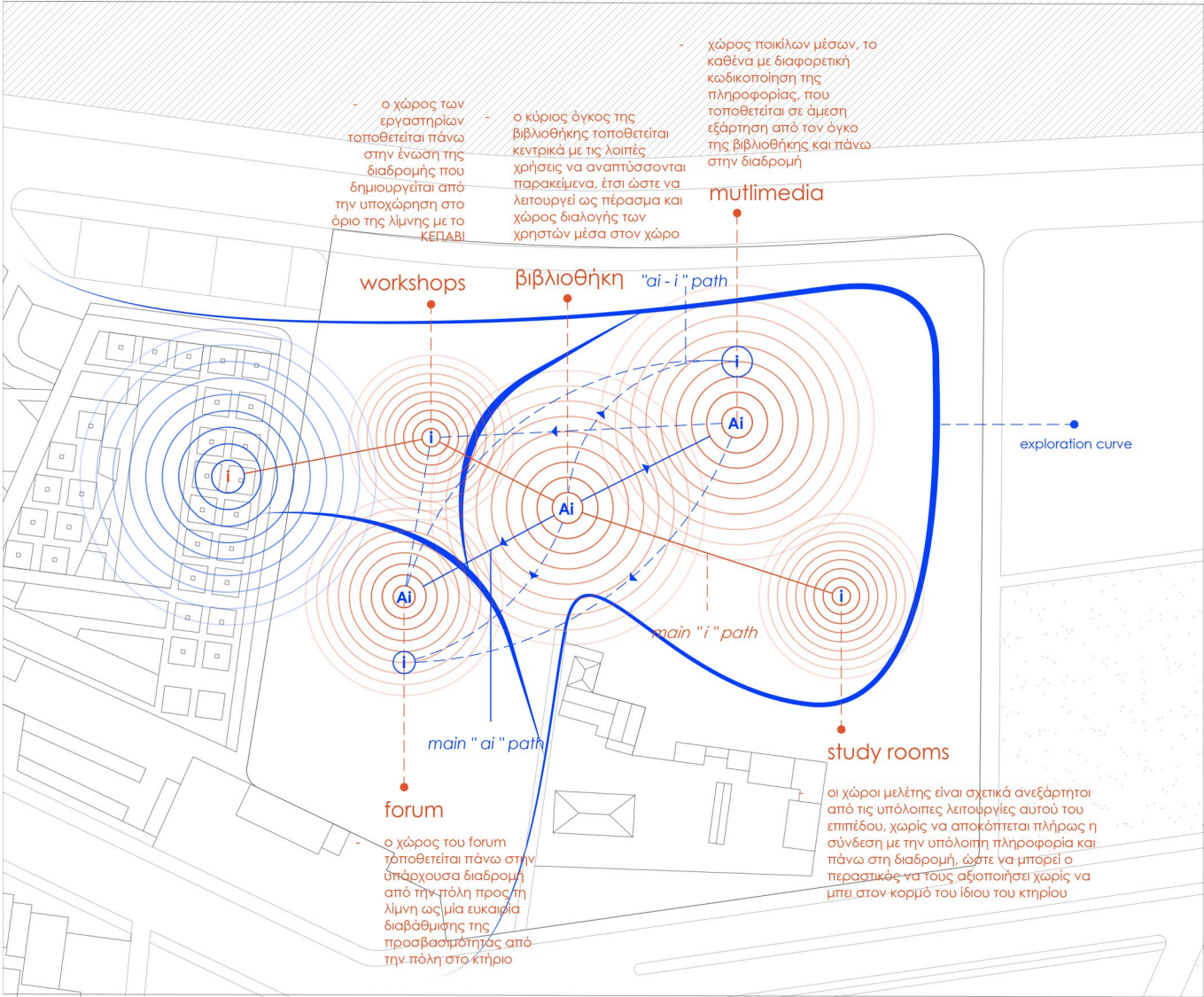
Τα δε μονοπάτια που προκύπτουν χωρίζονται σε δύο κατηγορίες, δηλαδή από ΑΙ σε ΑΙ και από ΑΙ σε Ι. Η πρώτη έκφανση αφορά την επικοινωνία μεταξύ των ΑΙ συμβούλων και την παραπομπή του χρήστη από τον έναν χώρο στον άλλο προς εύρεση της καταλληλότερης πληροφορίας. Αντίστοιχα, το ΑΙ σε Ι μονοπάτι, αποτελεί την πιο άμεση απάντηση του ψηφιακού συμβούλου προς τον χρήστη και το ερώτημα που έχει θέσει.

Στο πρώτο επίπεδο, διαφαίνεται μία πιο έντονη κίνηση ανάμεσα στα μονοπάτια του ΑΙ, καθότι σε αυτό βρίσκονται και οι περισσότερες λειτουργίες του κτηρίου. Πέρα από τον κεντρικό πυρήνα όπου βρίσκεται εντός της βιβλιοθήκης, υπάρχουν δευτερεύοντες ΑΙ σύμβουλοι, οι οποίοι συνδέονται τόσο με τη βιβλιοθήκη, όσο και μεταξύ τους. Οι χώροι είναι τοποθετημένοι με τέτοιο τρόπο, ώστε να δημιουργούν ένα συνεχόμενο *exploration curve*, μία καμπύλη εξερεύνησης της πληροφορίας, δηλαδή, η οποία διαπερνά τα επιμέρους μονοπάτια και οδηγεί σε διαφορετικά μέσα κωδικοποίησης της πληροφορίας.

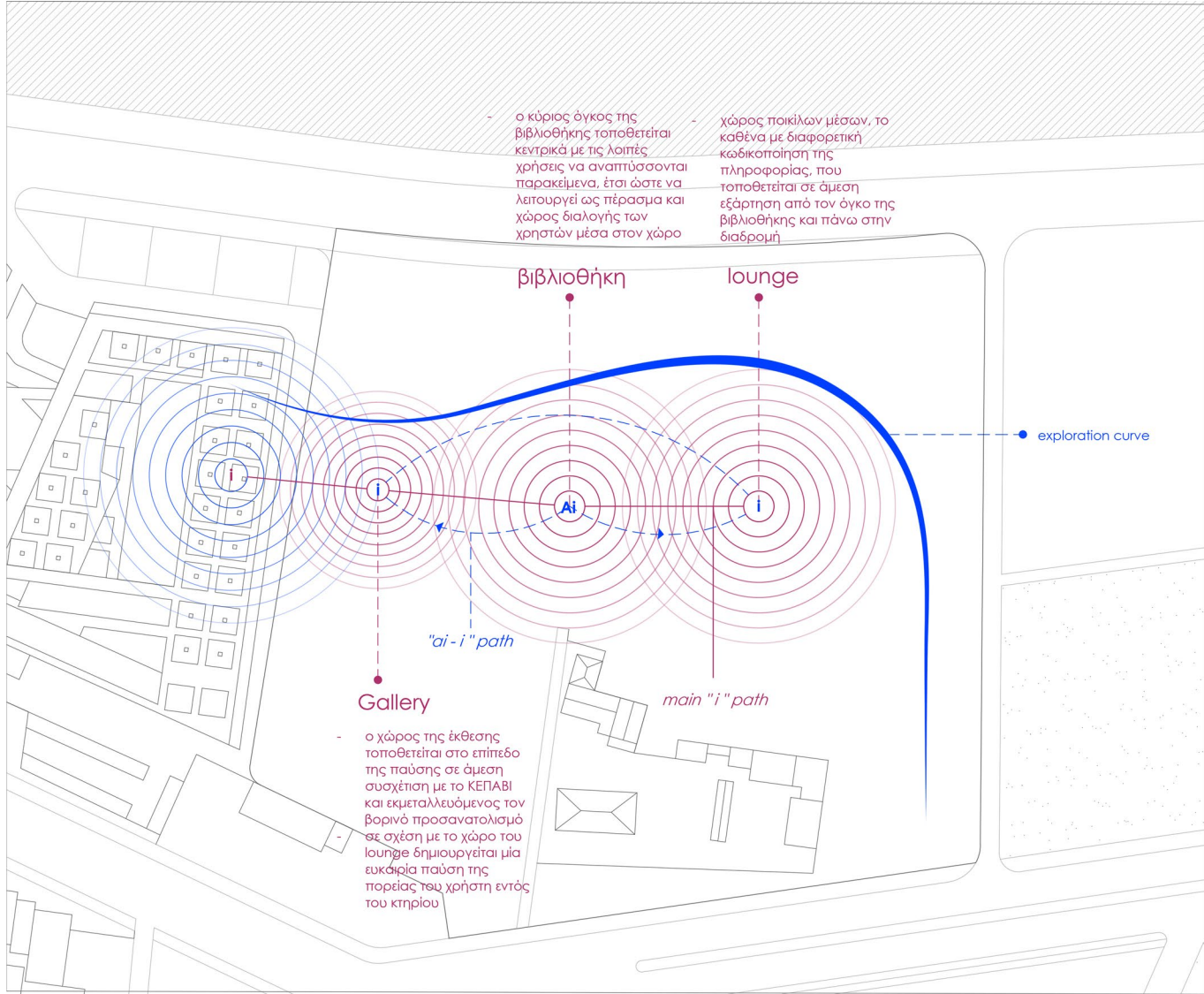
Επίσης, αυτή η καμπύλη ενώνει το πρώτο με το δεύτερο επίπεδο, όπου ο χρήστης έχει την ευκαιρία να κάνει μία παύση από την εξερεύνηση, να οικειοποιηθεί τον χώρο της βιβλιοθήκης και να απομειώσει την πληροφορία που έχει συλλέξει ως τώρα, δίχως να χάνει την επαφή με τη γνώση και τον σύμβουλο του ΑΙ, όποτε και αν ο ίδιος το επιθυμήσει.

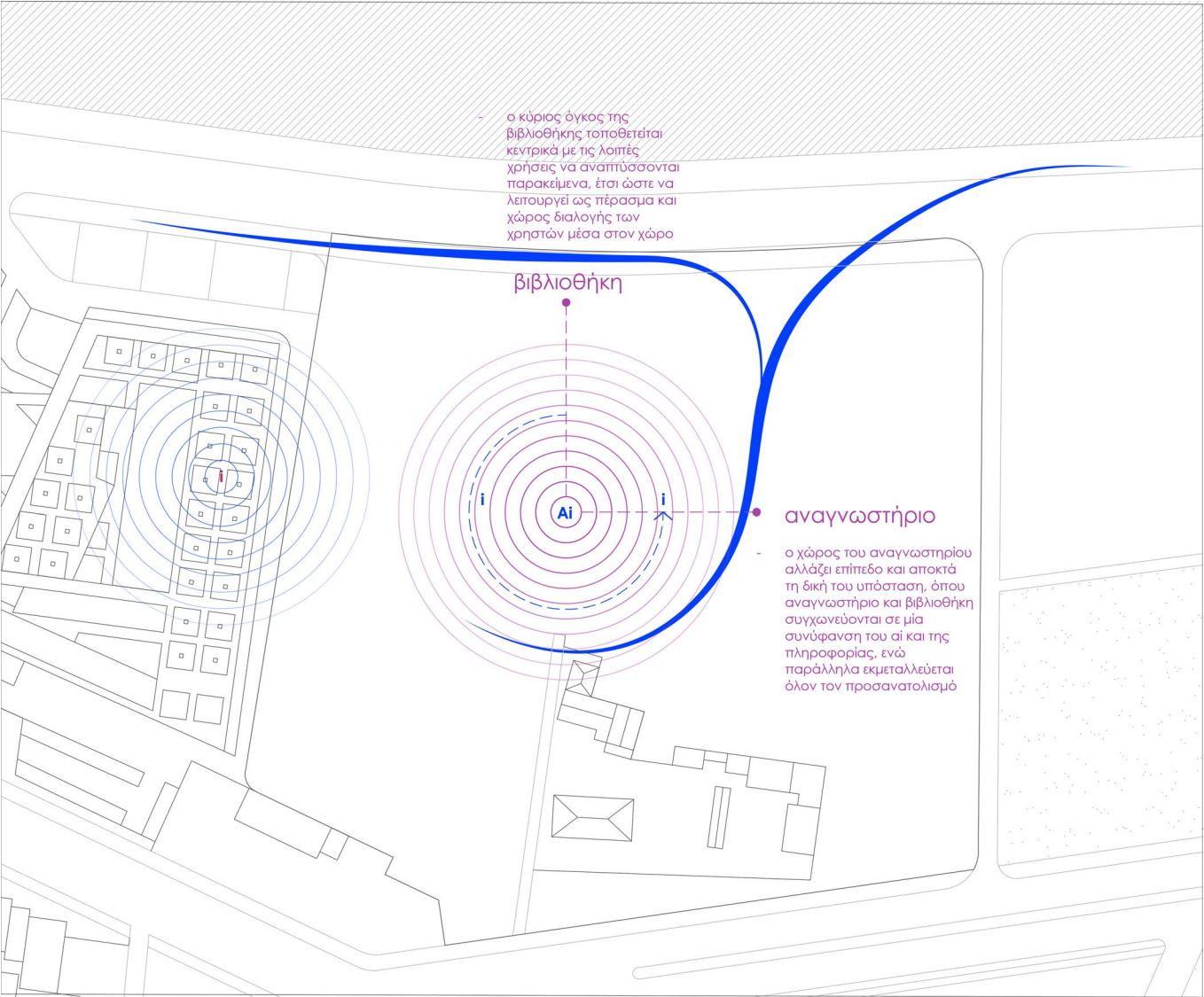

Επίπεδο 0: Εξερεύνηση της πληροφορίας

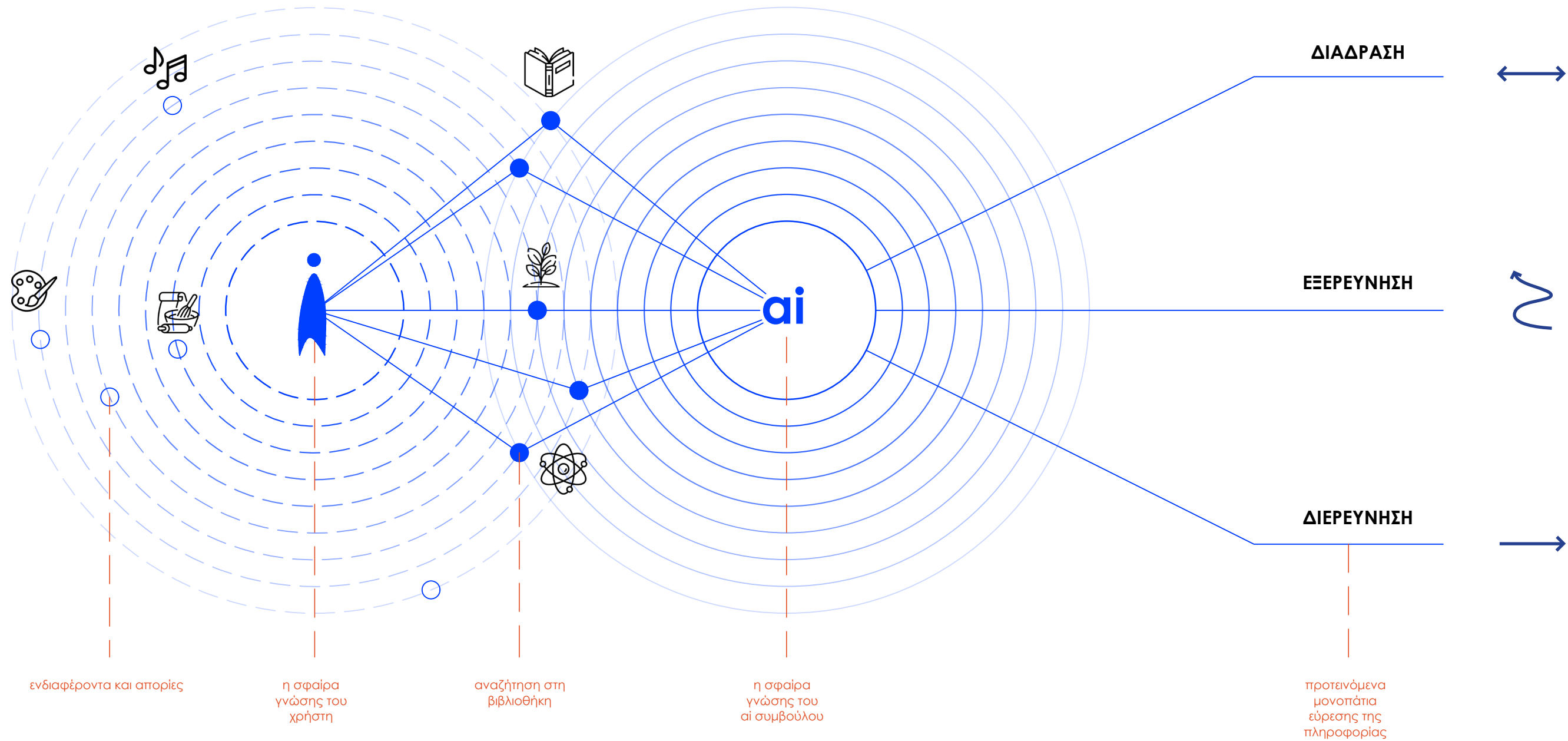

Επίπεδο 1: Παύση και αφομοίωση της πληροφορίας

Επίπεδο 2: Ανακάλυψη της πληροφορίας

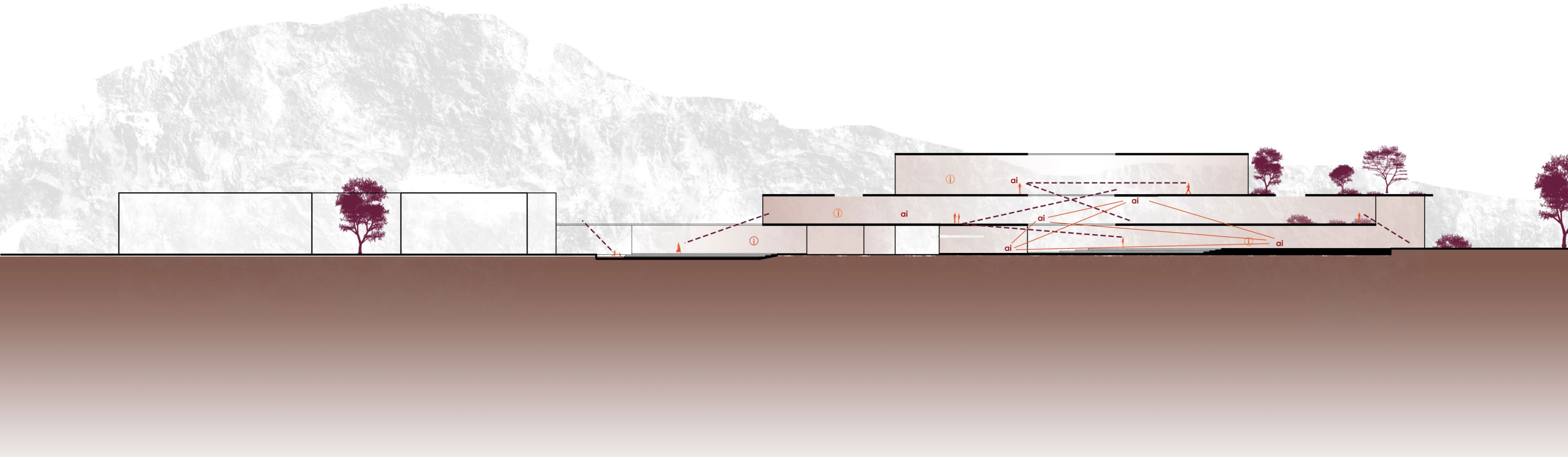
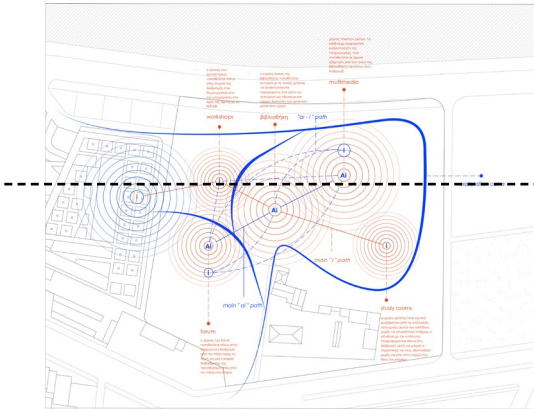

Το τελευταίο επίπεδο, όπου τοποθετείται το αναγνωστήριο, αφορά στην περαιτέρω ανακάλυψη της πληροφορίας. Πλέον, ο χρήστης έχοντας περάσει από τα υπόλοιπα στάδια, επιλέγει στοχευμένα και συνειδητά να παραμείνει στον χώρο της βιβλιοθήκης, αφού προηγουμένως έχει εξερευνήσει και ανακαλύψει το κατάλληλο υλικό για τη μελέτη του. Παράλληλα με το αρχείο της βιβλιοθήκης και τον σύμβουλο AI, ο χρήστης θέτει την προσωπική του πορεία γνώσης.

Έτσι, δημιουργούνται τρία διαφορετικά μονοπάτια, τα οποία αντιστοιχούν σε τρεις τύπους timeline ενός χρήστη μέσα στη βιβλιοθήκη, πλήρως ανεξάρτητοι και προσωπικοί για τον καθένα. Ο ρόλος του συμβούλου AI είναι να βοηθήσει τον χρήστη, ο οποίος έχει την δική του μοναδική σφαίρα γνώσης να αναζητήσει τα ενδιαφέροντα και τις απορίες του μέσα στη βιβλιοθήκη, προτείνοντάς του το κατάλληλο μονοπάτι εύρεσης της πληροφορίας.

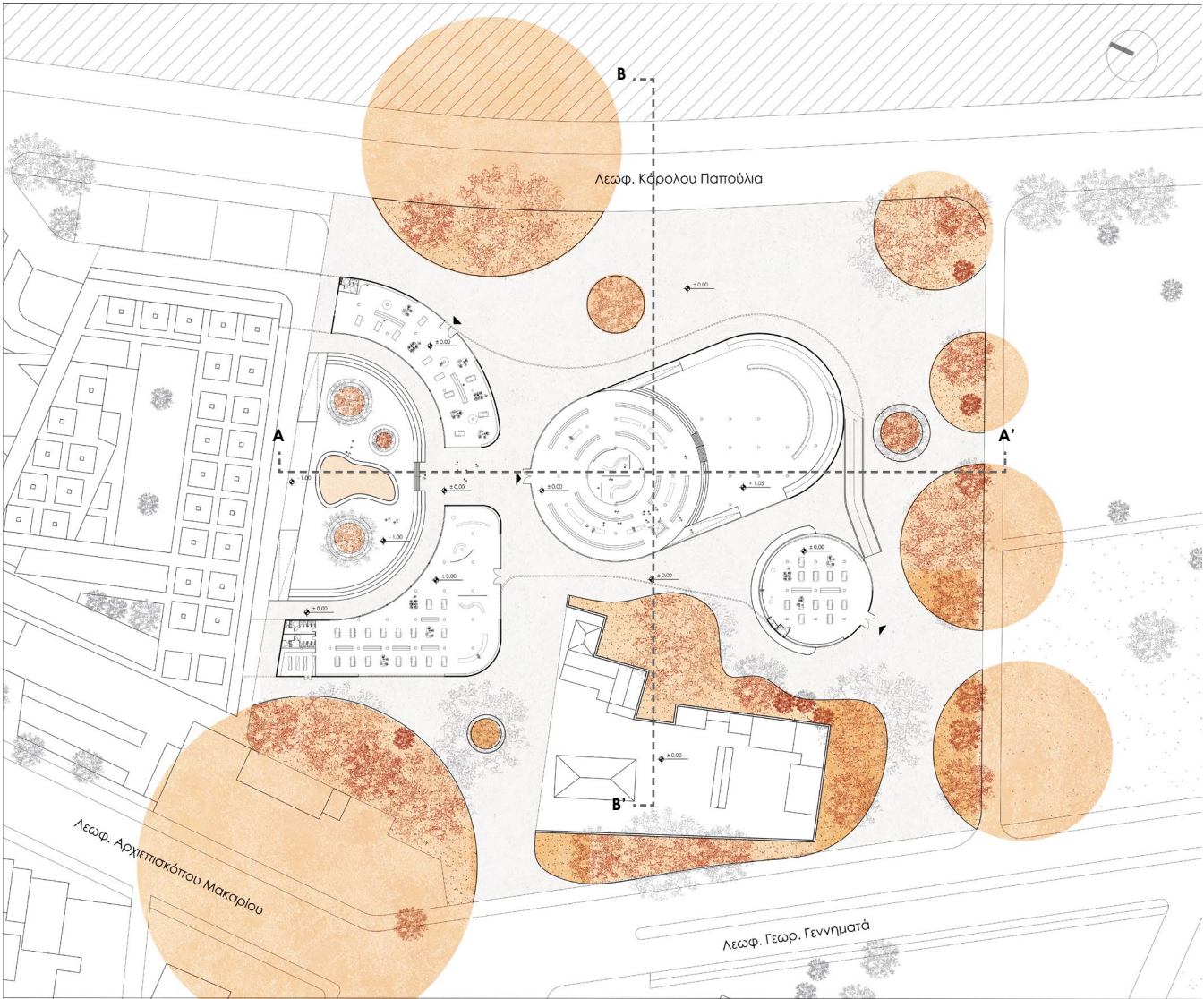

05./ Η πρότυπη βιβλιοθήκη

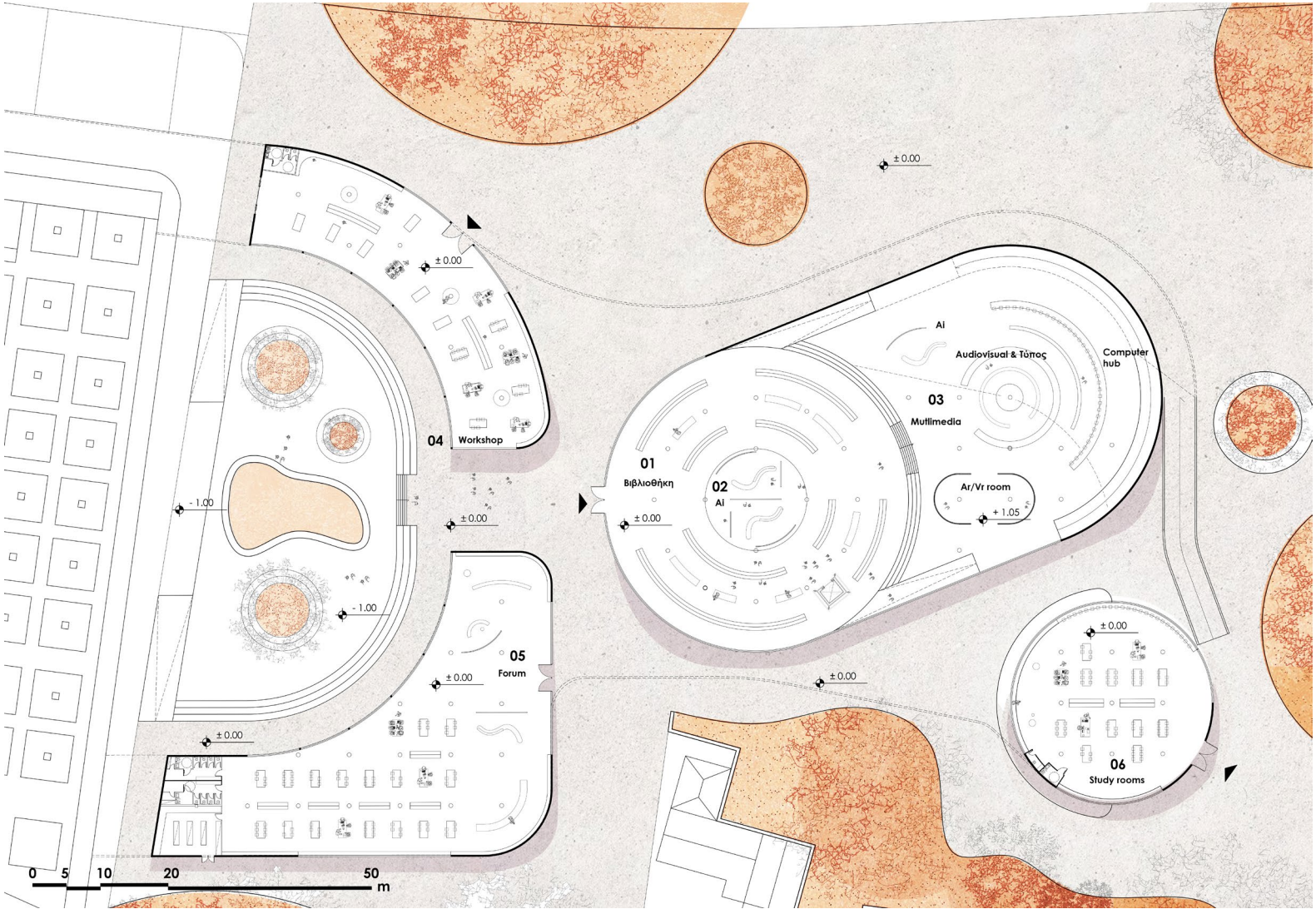
05.1/ Σχεδιαστική προσέγγιση

Περνώντας στη σχεδιαστική προσέγγιση, η μορφή ακολουθεί τις επιταγές του context το οποίο έρχεται να ορίσει διαδρομές και σημεία στάσης ανά επίπεδο. Στο πρώτο επίπεδο ο πυρήνας της βιβλιοθήκης τοποθετείται κεντρικά με τα multimedia σε άμεση εξάρτηση στον κεντρικό χώρο του κτηρίου. Οι αίθουσες των εργαστήριων και το φόρουμ αναπτύσσονται γύρω από ένα ημικυκλικό αίθριο το οποίο λειτουργεί ως χώρος εκτόνωσης και κοινωνικοποίησης αναμεσά στις δυο χρήσεις. Επίσης, είναι σημαντική η εξάρτηση αυτών των δύο χρήσεων με το κτήριο του ΚΕ.ΠΑ.ΒΙ., καθότι αποτελεί ευκαιρία αλληλεπίδρασης μεταξύ αυτών των λειτουργιών. Ομοίως, τα study rooms τοποθετούνται επάνω στη διαδρομή από την πόλη προς τη λίμνη με σκοπό την εξυπηρέτηση των κατοίκων και των μαθητών της περιοχής. Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, η κίνηση είναι πολύ σημαντική και συμβαίνει έντονα στο πρώτο επίπεδο, εξαιτίας της παρουσίας των περισσότερων χρήσεων του λειτουργικού προγράμματος. Συνεπώς, δημιουργούνται μονοπάτια και διαδρομές που οδηγούν από χώρο σε χώρο δίνοντας την ευκαιρία στους χρήστες να εξερευνήσουν τη διαθέσιμη πληροφορία ή να τους οικειοποιηθούν ανάλογα, είτε εντός είτε εκτός του κτηρίου.

Επίπεδο 0: Εξερεύνηση της πληροφορίας

Κάτοψη ισογείου

«Movement defines space in dance. Movement manifests the experience of spatial qualities in architecture.»

– Emily Rai-Pi Huang

«Η αρχιτεκτονική μάς βοηθά να αντικαθιστούμε την άνευ νοήματος πραγματικότητα με μία θεατρικά, ή μάλλον αρχιτεκτονικά, μετασχηματισμένη πραγματικότητα, η οποία μας ελκύει, και, καθώς ενδίδουμε σ' αυτή, μας προσφέρει μία αίσθηση νοήματος... δεν μπορούμε να ζούμε στο χάος. Το χάος πρέπει να μετατραπεί σε συμπαντική τάξη [cosmos]»

– Karsten Harries, “Thoughts on a Non-Arbitrary Architecture”

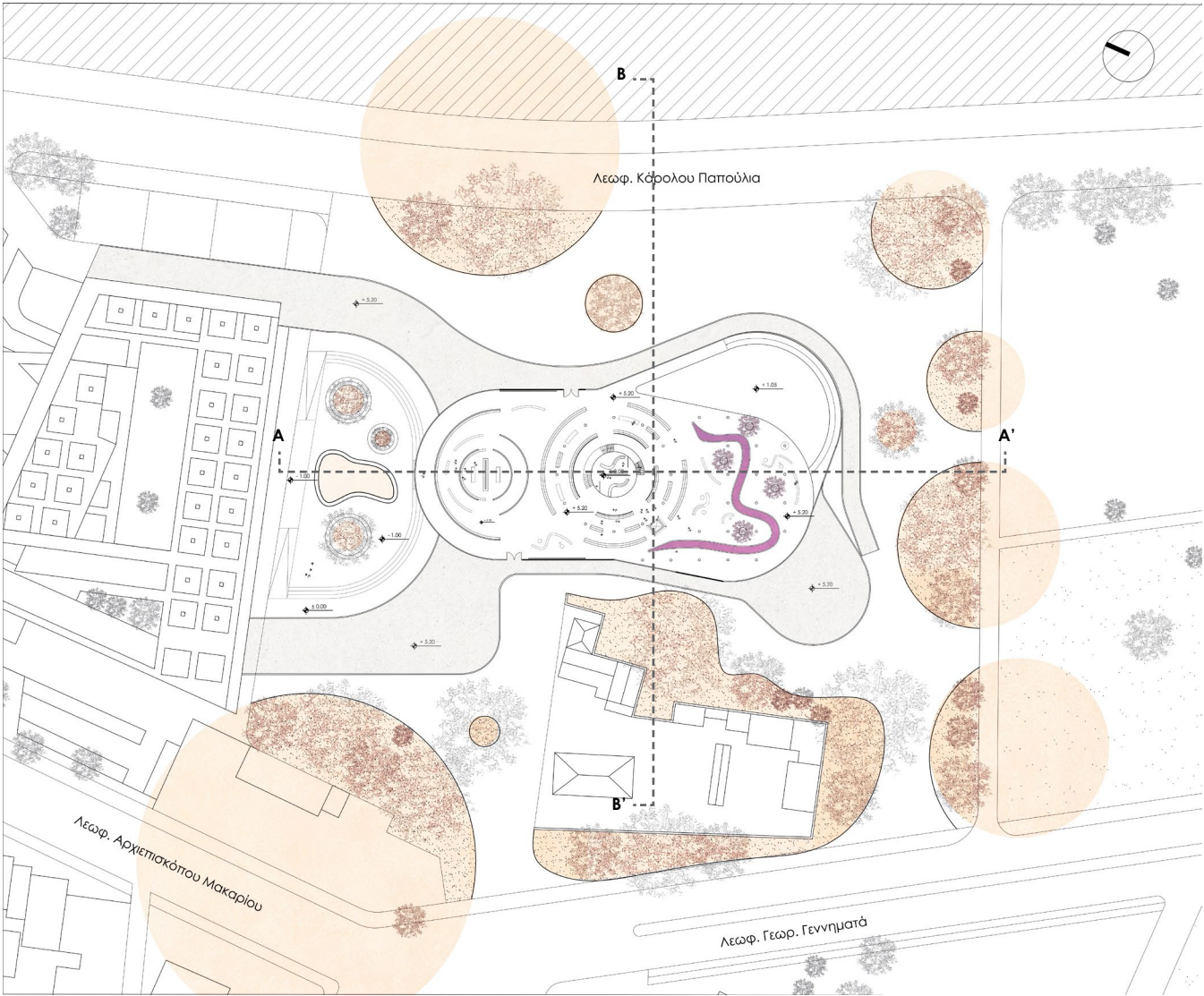

«Το φως είναι η κοσμική ανάσα του χώρου και του σύμπαντος» – Πάλασμα

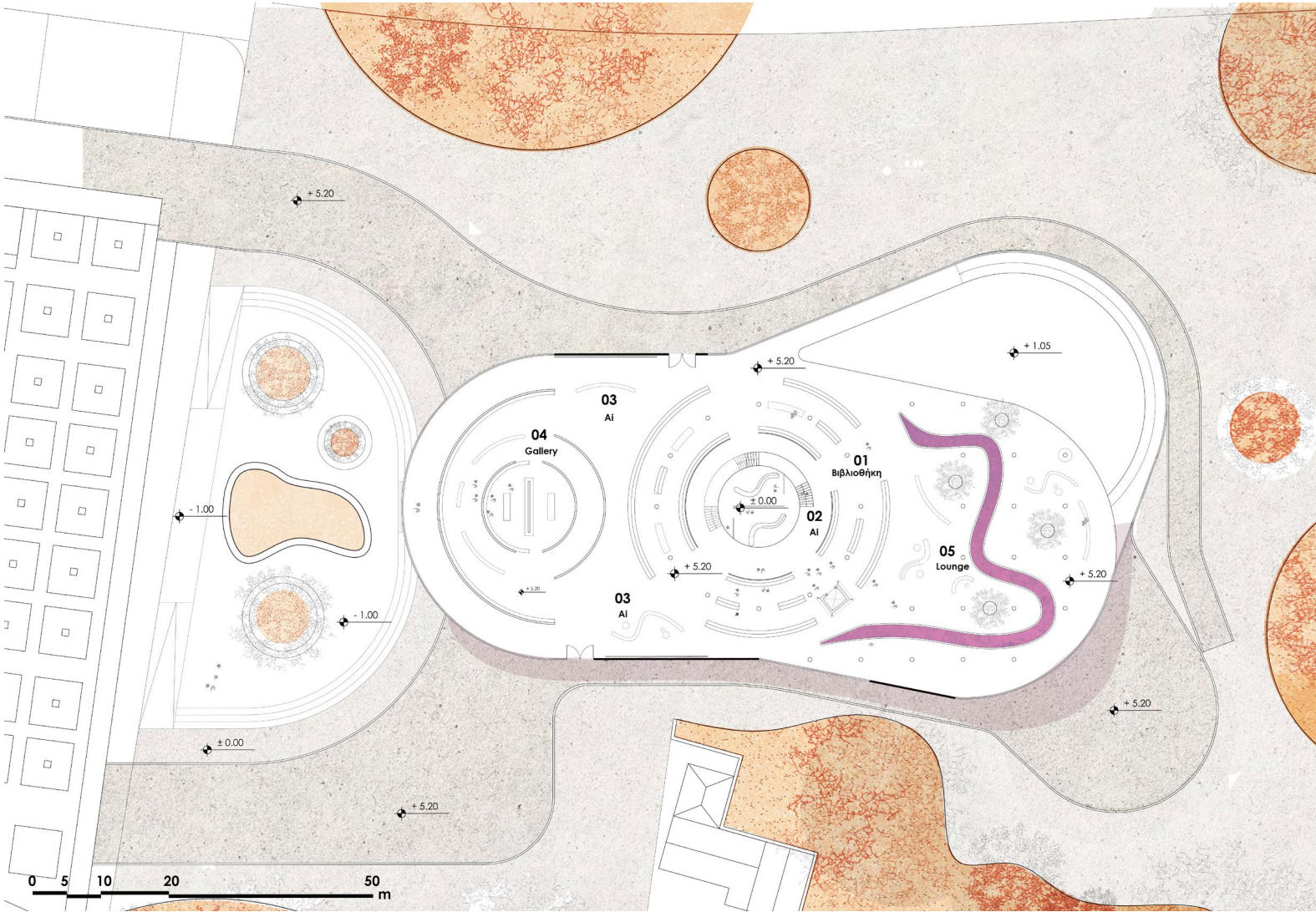

Επίπεδο 1: Παύση και αφομοίωση της πληροφορίας

Κάτοψη α' επιπέδου

«Αν υπάρχουν 100 άνθρωποι μέσα στον χώρο, υπάρχουν και 100 διαφορετικά μονοπάτια που ορίζονται από την περιέργεια των ανθρώπων».

– Toyo Ito

Η καμπύλη εξερεύνησης οδηγεί τον χρήστη στο δεύτερο επίπεδο, είτε εξωτερικά είτε εσωτερικά του κτηρίου, με δυο διαφορετικές διαδρομές, οι οποίες τυλίγονται πάνω στην καμπύλη των Multimedia. Επομένως, ο χρήστης οδηγείται απευθείας στον χώρο του lounge, ο οποίος ανοίγεται σχεδόν σε όλη την έκταση του δεύτερου επιπέδου. Στην δυτική πλευρά τοποθετείται η γκαλερί, η οποία βρίσκεται σε οπτική εξάρτηση με το ΚΕ.ΠΑΒΙ. και τη λίμνη. Μέσα από έναν λαβύρινθο που δημιουργούν οι ψηλοί τοίχοι της γκαλερί, ο χρήστης αρχίζει μία περιήγηση εντός του χώρου, η οποία αποκαλύπτει σταδιακά τη θέα της λίμνης, της πόλης και των γύρω κτηρίων.

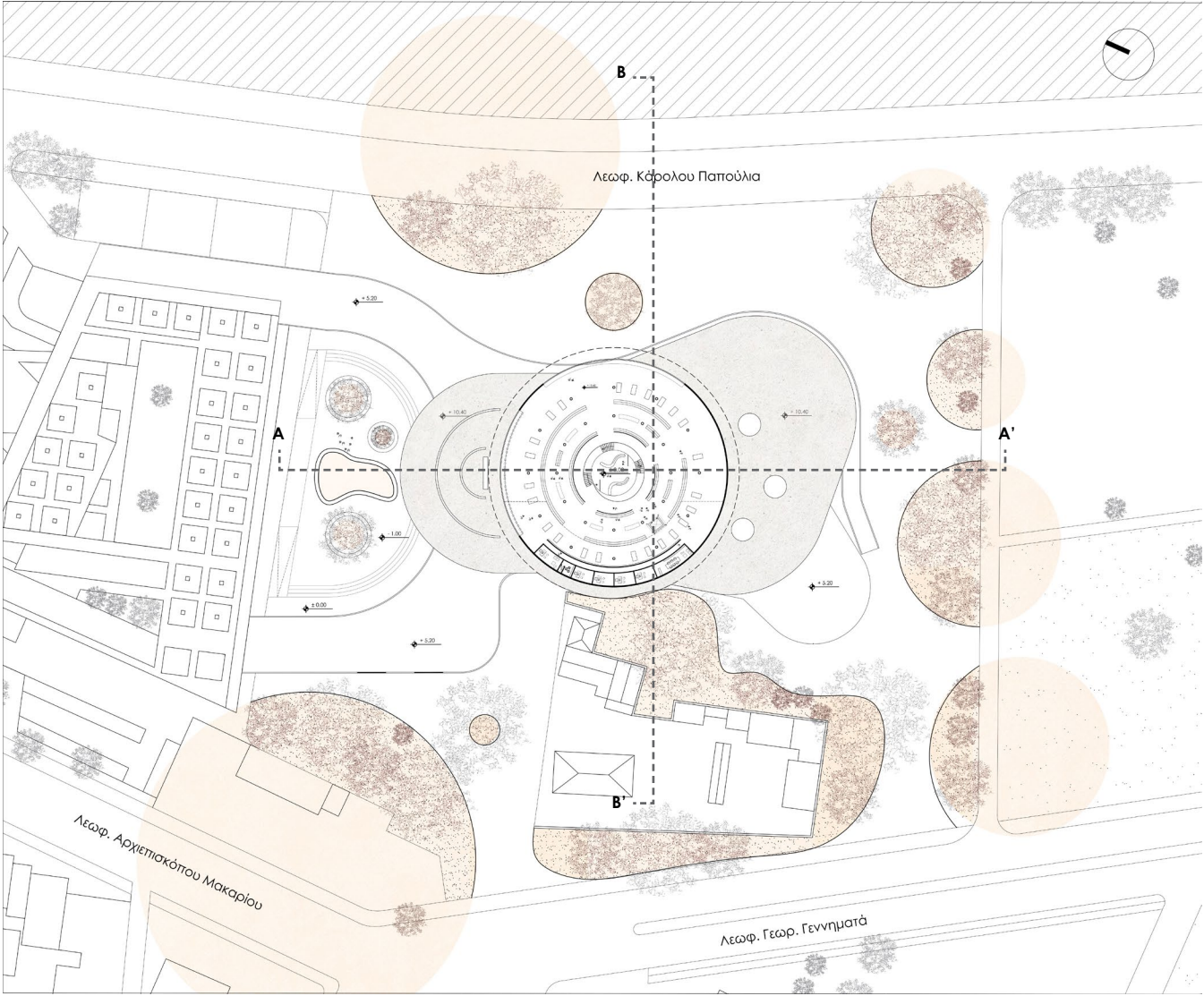

Σε αυτό το δεύτερο επίπεδο είναι σημαντική η διαχείριση των ορίων που επιτυγχάνεται με την διαβάθμιση τους μέσα στον χώρο. Από τα ψηλά χωρίσματα στον χώρο της γκαλερί μέχρι την κατάργηση των ορίων στον χώρο του lounge, ο χρήστης έχει την ευκαιρία να κάνει μια παύση και αφομοιώσει την πληροφορία που έχει συλλέξει μέχρι τώρα.

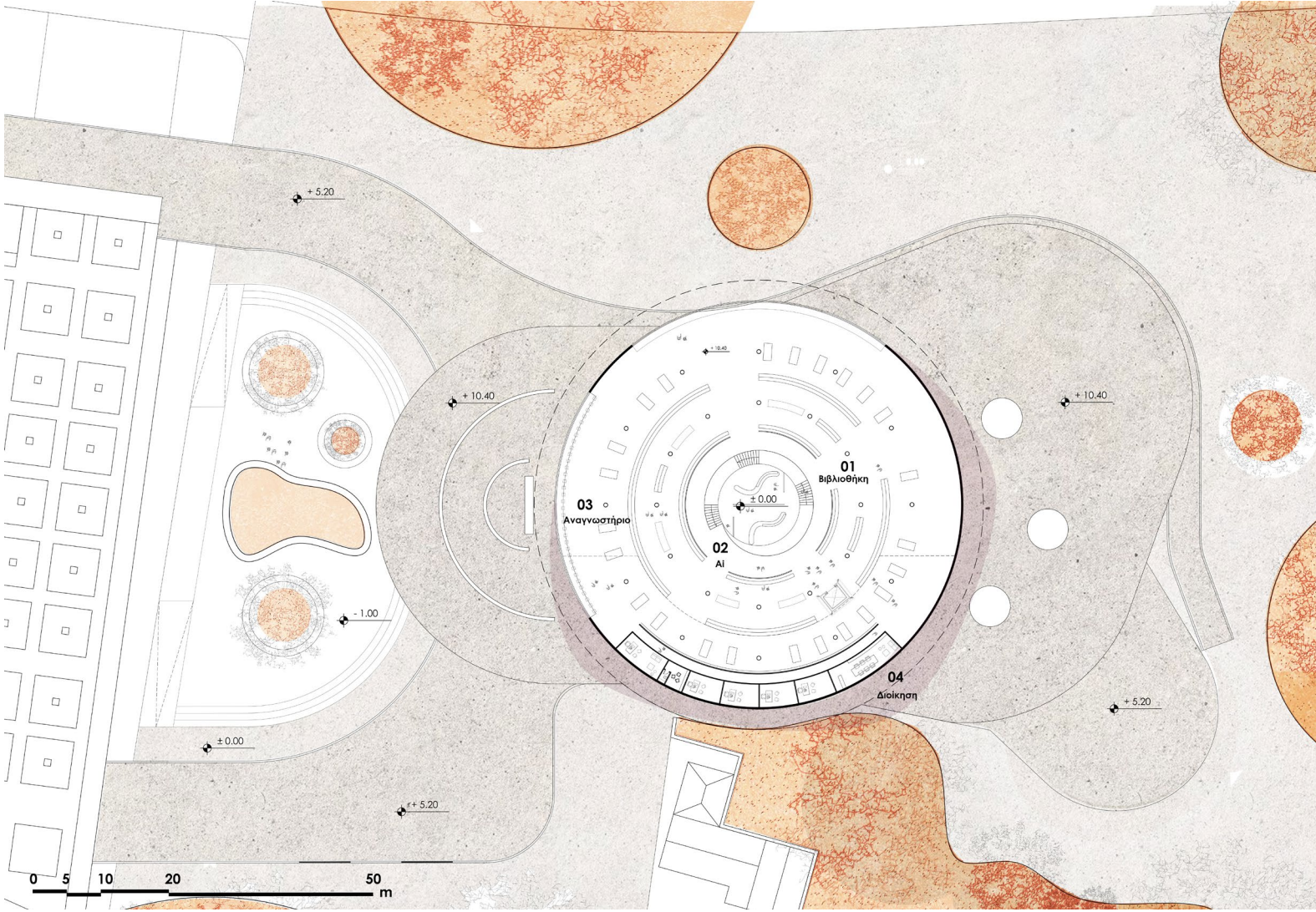
«The main role is to anticipate the coming scene. The parts rendered independent by the intervals interfere and overlap to develop a new scene in the global environment.»

– Tadao Ando, Magazine AA n°250

Επίπεδο 2: Ανακάλυψη της πληροφορίας

Κάτοψη β' επιπέδου

Στο τρίτο και τελευταίο επίπεδο, η καμπύλη αρχίζει να τυλίγεται και να αναπτύσσεται γύρω από τον πυρήνα της βιβλιοθήκης δίνοντας στον χρήστη μια πανοραμική άποψη της πόλης των Ιωάννινων, ενώ ο ίδιος χάνεται ανάμεσα στις γωνίες της γνώσης. Ο χώρος της διοίκησης τοποθετείται στο νοτιοδυτικό μέτωπο του τρίτου επιπέδου με θέα προς την πόλη, ενώ το αναγνωστήριο αποκτά δική του υπόσταση αξιοποιώντας όλον τον προσανατολισμό του οικοπέδου. Συνεπώς, σε αυτό το τελευταίο επίπεδο, το αναγνωστήριο και η βιβλιοθήκη συγχωνεύονται μέσα από τη συνύφανση του ΑΙ και της πληροφορίας, με σκοπό ο χρήστης να χαράζει τη δική του προσωπική πορεία μελέτης.

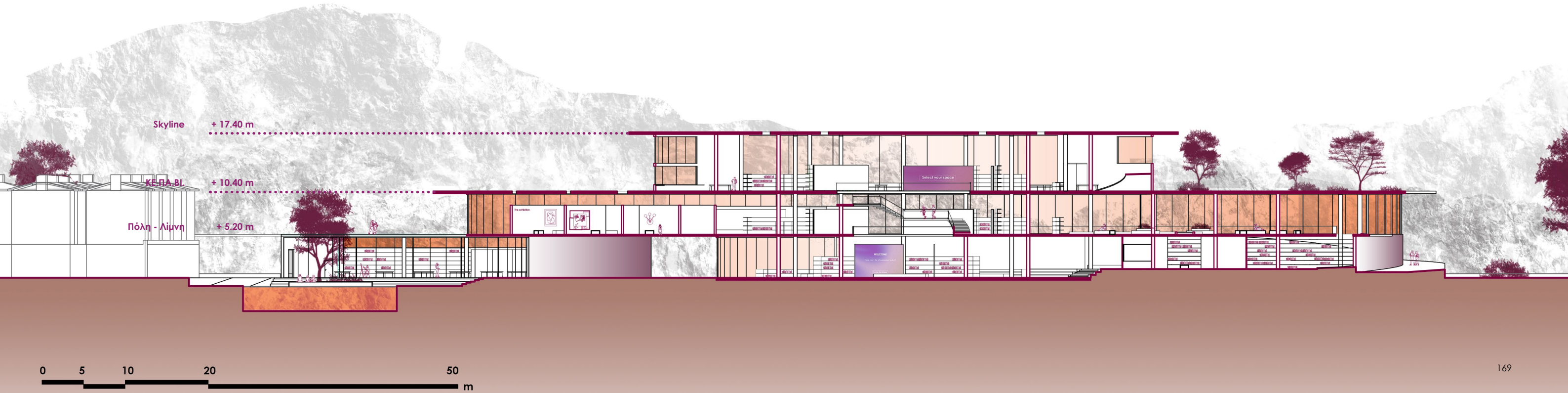

05.2/ Επίλογος

Με αυτόν τον τρόπο, φτάνουμε στη σύνθεση μίας πρότυπης βιβλιοθήκης, η οποία ενορχηστρώνει τα εγγενή της χαρακτηριστικά υπό το πνεύμα της εποχής μας και αναδεικνύει την πολυπλοκότητά της ως ένα χωρικό cloud. Μέσα από τη συνύφανση της τεχνητής νοημοσύνης και της βιβλιοθήκης ως κτήριο και θεσμό, ο σκοπός αυτής της διπλωματικής εργασίας ήταν να αναζητήσει τη σύνδεση μεταξύ φυσικού και άυλου, ώστε να επαναπροσδιορίσει την αντίληψή μας για τον χώρο, αλλά και να καλλιεργηθεί το έδαφος για μία αέναη και αισθητηριακά ολοκληρωμένη αλληλεπίδραση μεταξύ των ανθρώπων και της γνώσης.

These pages were left intentionally blank, because the maquette was not yet completed.

These pages were left intentionally blank, because the maquette was not yet completed.

06./ Βιβλιογραφία

06.1 / Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

– 06.1.1 / Architectures, Vol.1, Ep. 45, “La bibliothèque Sainte-Genève”, παραγωγή και σκηνοθεσία Richard Copans & Stan Neumann, συγγραφή Juliette Garcias, (Γαλλία, 2010), 26:16,
<https://www.youtube.com/watch?v=Nppr08mEks4>

– 06.1.2 / Architectures, Vol.1, Ep. 21, “La Médiathèque de Sendai”, παραγωγή και σκηνοθεσία Richard Copans & Stan Neumann, συγγραφή Juliette Garcias, (Γαλλία, 2010), 26:00, <https://youtu.be/3jqXVxnJhgQ>
Behind The Artist, Season 1, Ep. 07, “Pompidou”, αφήγηση Annette Rizzo, συγγραφή Nicolas Valode, (ΗΠΑ, 2013), 55:16,
<https://www.youtube.com/watch?v=Nppr08mEks4>

– 06.1.3 / George Perec, Species of Spaces (Penguin Classics, 2008)

– 06.1.4 / Juhani Pallasmaa, Δώδεκα Δοκίμια για τον Άνθρωπο, την Τέχνη και την Αρχιτεκτονική, 1980 – 2018, μτφρ. Αναστασία-Σάσα Λαδά & Κωνσταντίνος Ξανθόπουλος (Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2021)

– 06.1.5 / Kenneth M. Setton, “From Medieval to Modern Library,” in Proceedings of the American Philosophical Society, Vol. 104, No. 4 (Aug. 15, 1960): 371-390

– 06.1.6 / Laura Anna Gombos, «The History Of Libraries I. – Classical Antiquity»,
<https://princh.com/blog-the-history-of-libraries-classical-antiquity/>

- 06.1.7 / Laura Anna Gombos, «The History Of Libraries II. – Middle Ages And Renaissance», <https://princh.com/blog-the-history-of-libraries-middle-ages-and-renaissance/>
- 06.1.8 / Le Corbusier, Towards a New Architecture, μτφ.. Frederick Etchells, (Νέα Υόρκη: Dover Publications, Inc., 1927)
- 06.1.9 / Lynn Becker, “The new Seattle Public Library”, Repeat, <https://lynnbecker.com/repeat/seattle/seattlepl.htm>
- 06.1.10 / Ray Oldenburg, The great good place (Da Capo Press, USA)
- 06.1.11 / “Seattle Central Library / OMA + LMN”, Archdaily, accessed December 22, 2024. <https://www.archdaily.com/11651/seattle-central-library-oma-lmn>
- 06.1.12 / “Seattle Central Library”, OMA, accessed December 22, 2024. <https://www.oma.com/projects/seattle-central-library>
- 06.1.13 / Timothy Peters, The Library as a Third Place, posted November 4, 2019, <https://blogs.cmich.edu/library/2019/11/04/the-library-as-a-third-place/>
- 06.1.14 / Wikipedia Contributors, “Third Place”, Wikipedia, The Free Encyclopedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Third_place
- 06.15 / Wikipedia Contributors, “Vatican Library,” Wikipedia, The Free Encyclopedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Vatican_Library

06.2 / Ελληνική βιβλιογραφία

- 06.2.1 / Παναγιώτα Αποστολοπούλου, «Οι βιβλιοθήκες στη μεσαιωνική Ευρώπη: Η περίπτωση των μοναστηριακών βιβλιοθηκών» (Πτυχιακή εργασία, Αλεξάνδρειο Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης, 2015), <http://eureka.teithe.gr/jspui/bitstream/123456789/13314/1/7358.pdf>
- 06.2.2 / Συντάκτες της Βικιπαίδεια, «Μεσαίωνας», Βικιπαίδεια, Η Ελεύθερη Εγκυκλοπαίδεια, <https://el.wikipedia.org/wiki/Μεσαίωνας>
- 06.2.3 / Συντάκτες της Βικιπαίδεια, “Τεχνητή νοημοσύνη”, Βικιπαίδεια, η Ελεύθερη Εγκυκλοπαίδεια, https://el.wikipedia.org/wiki/Τεχνητή_νοημοσύνη

«Το τυχαίο, το πεπρωμένο - που εμποτίζουν με το χρώμα τους
τα περασμένα μπροστά στα μάτια μου - είναι συγχρόνως και εμ-
φανώς παρόντα στον συνηθισμένο κυκεώνα των βιβλίων. Γιατί
τι άλλο είναι αυτή η κατοχή παρά αταξία, όπου η συνήθεια έχει
γίνει τόσο οικεία ώστε μπορεί να φαίνεται σαν τάξη;»

– Walter Benjamin,
"Αποσυνσκευάζω τη βιβλιοθήκη μου"